

Nr 54

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, m. m., jämte motioner i ämnet.

Genom en den 3 april 1970 dagtecknad proposition, nr 118, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen följande förslag till

- 1) lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar,
- 2) lag om betalningsföreläggande för fordringar på avgifter till huvudman för allmän vatten- och avloppsanläggning.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en ny lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. I likhet med nuvarande lag från år 1955 grundar sig lagförslaget på offentlighetsregler. I fråga om taxa och avgifter innebär förslaget att huvudmannen är skyldig att anta en taxa som anger vilka avgifter som skall utgå för anläggningens brukande. Visst utrymme ges för avtal mellan huvudman för va-anläggning och anläggningens brukare. Avtal kan träffas om sådan va-fråga som inte regleras genom de allmänna bestämmelser eller den taxa som huvudmannen har antagit.

Installationsbestämmelser, dvs. tekniska föreskrifter om hur va-installationer och däri ingående ledningar skall vara beskaffade och utförda, meddelas f. n. av de flesta huvudmän. I propositionen förordas att statens planverk skall meddela bestämmelser för va-installationer enligt samma regler som gäller i fråga om byggnadsbestämmelser.

Liksom beträffande installationsbestämmelser förekommer i stor omfattning lokala föreskrifter, meddelade av huvudman, om installatörsrättigheter och förbud för annan än auktoriserad installatör att utföra installationsarbeten. Genom en denna dag beslutad proposition om ändringar i byggnadsstadgan föreslås att möjlighet införs för planverket att med riksgiltighet pröva frågor om kompetensen hos arbetsledare, vilka skall svara för ledningen och tillsynen av större arbeten, däribland va-installationsarbeten av mera väsentlig betydelse. Genomförs denna ändring, finns inte längre

behov av det nuvarande systemet med installatörsrättigheter. I föreliggande proposition föreslås att huvudmannen inte skall få meddela föreskrift om vem som har rätt att utföra installationsarbete.

Enligt förslaget skall det inrättas en central nämnd, statens va-nämnd, med uppgift att pröva tvister mellan huvudman och fastighetsägare om vaförhållanden. Talan mot nämndens beslut får fullföljas hos vattenöverdomstolen.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1970.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

1) Förslag

till

Lag

om allmänna vatten- och avloppsanläggningar

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §

Med allmän vatten- och avloppsanläggning (allmän va-anläggning) avses anläggning, som har till ändamål att bereda bostadshus eller annan bebyggelse vattenförsörjning och avlopp och som drives av kommun eller, om den drives av annan, förklarats för allmän enligt 31 §.

Den som driver allmän va-anläggning är anläggningens huvudman.

2 §

Behöver med hänsyn till den allmänna hälsovården vattenförsörjning och avlopp för viss befintlig eller blivande bebyggelse ordnas i ett större sammanhang, skall kommunen sörja för eller tillse, att allmän va-anläggning kommer till stånd, så snart det kan ske.

Länsstyrelsen kan vid vite ålägga kommunen att fullgöra skyldighet enligt första stycket.

3 §

Som ägare av fastighet anses vid tillämpningen av denna lag den som enligt kommunalskattelagen (1928: 370) är skyldig att betala skatt för garantibelopp för fastigheten.

Har huvudman för allmän va-anläggning träffat avtal med annan än fastighetsägare om brukande av anläggningen, gäller för denne vad som i lagen föreskrives om fastighetsägare.

När omständigheterna föranleder det tillämpas bestämmelse om fastighet i denna lag på byggnad eller annan anläggning, som ej tillhör ägaren till marken. Vad som i lagen föreskrives om ägare av fastighet skall därvid gälla anläggningens ägare.

Verksamhetsområde

4 §

Allmän va-anläggnings verksamhetsområde är det område, inom vilket vattenförsörjning och avlopp har ordnats eller skall ordnas genom anläggningen.

Verksamhetsområdet skall vara fastställt till sina gränser. Det får ej omfatta endast vissa av de fastigheter som ingår i sådan samfällighet för va-frågor som bildats i särskild ordning.

5 §

Huvudman för allmän va-anläggning bestämmer anläggningens verksamhetsområde med tillämpning av denna lag och föreskrift som meddelats med stöd av lagen.

6 §

På begäran av kommun kan länsstyrelsen föreskriva att allmän va-anläggnings verksamhetsområde skall omfatta sådan del av kommunen, för vilken vattenförsörjning och avlopp ej kan med större fördel ordnas på annat sätt. Önskar huvudman, att verksamhetsområdet för hans va-anläggning skall omfatta område som ingår eller avses ingå i verksamhetsområdet för annan befintlig eller planerad allmän va-anläggning, skall länsstyrelsen, om överenskommelse ej kan träffas, bestämma till vilken anläggning området skall hänföras.

7 §

Huvudman för allmän va-anläggning skall meddela länsstyrelsen vad han bestämt om anläggningens verksamhetsområde. Försummas det, kan länsstyrelsen vid vite ålägga huvudmannen att fullgöra vad som åligger honom.

Uppgift om allmän va-anläggnings verksamhetsområde skall finnas tillgänglig hos länsstyrelsen.

Brukningsrätt och avgiftsskyldighet

8 §

Huvudman för allmän va-anläggning är skyldig att låta ägare av fastighet inom anläggningens verksamhetsområde bruka anläggningen, om fastigheten behöver anordningar för vattenförsörjning och avlopp samt behovet ej kan med större fördel tillgodoses på annat sätt. Huvudmannen är dock berättigad till det anstånd med utförandet av de för brukandet nödvändiga arbetena som behövs för att samordningen med andra arbeten ej skall väsentligt försvåras.

9 §

Ägare av fastighet inom allmän va-anläggnings verksamhetsområde skall betala avgifter till huvudmannen, om fastigheten behöver anordningar för vattenförsörjning och avlopp samt behovet ej kan med större fördel tillgodoses på annat sätt än genom anläggningen. För obebyggd fastighet, som enligt stadsplan eller byggnadsplan är avsedd för bebyggande, skall, om ej särskilda skäl föranleder annat, behovet av anordningar för vattenförsörjning och avlopp bedömas som om fastigheten vore bebyggd enligt planen.

Avgiftsskyldighet inträder, när huvudmannen upprättat förbindelsepunkt som anges i 13 § och underrättat fastighetsägaren därom.

10 §

Utöver vad som följer av 9 § har huvudman för allmän va-anläggning rätt att av ägare till sådan fastighet inom stadsplan eller byggnadsplan som

är avsedd för bebyggande taga ut avgift för avledande genom anläggningen av vatten från gata, väg eller annan allmän plats inom planområdet.

Avgift får ej tagas ut innan åtgärder för avledandet blivit utförda.

11 §

Ny ägare av fastighet svarar ej gentemot huvudman för avgift som förfaller till betalning före tillträdesdagen.

Anläggningen

12 §

Allmän va-anläggning skall utföras så att den allmänna hälsovårdens intresse tillgodoses. Den skall vara försedd med de anordningar som kräves för att den skall fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet. Behövs för viss bebyggelse anordningar endast för vattenförsörjning eller endast för avlopp, skall anläggningen avpassas efter detta.

Allmän va-anläggning får ej inrättas i strid mot fastställd plan eller bestämmelser för markens bebyggande eller så att ändamålsenlig bebyggelse eller lämplig planläggning försvåras.

Så länge allmän va-anläggning behövs skall huvudmannen underhålla anläggningen och i övrigt sörja för att den på tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål.

13 §

Det åligger huvudman för allmän va-anläggning att för varje fastighet vars ägare skall bruka anläggningen bestämma punkt, där inkoppling av fastighetens ledningar till anläggningen skall ske (förbindelsepunkt). Sådan punkt skall, om ej särskilda skäl föranleder annat, vara belägen i fastighetens omedelbara närhet. Uppgift om punktens läge skall lämnas fastighetsägaren inom sådan tid som är skälig med hänsyn till dennes intresse att kunna planera för fastighetens utnyttjande.

14 §

I allmän va-anläggning ingår sådana ledningar och andra anordningar fram till förbindelsepunkterna som tillhör huvudmannen.

Rännsten, rännstensbrunn och ledning som förbinder sådan brunn med allmän avloppsledning samt vägdike ingår ej i allmän va-anläggning.

Inlösen av va-anordningar m. m.

15 §

Finns för fastighet som avses i 9 § anordning för vattenförsörjning eller avlopp som kan användas för den allmänna va-anläggningen, är ägaren av anordningen skyldig att på begäran av huvudmannen låta den införlivas med anläggningen mot skälig ersättning.

16 §

Anordning för vattenförsörjning eller avlopp, som blir onyttig till följd av att allmän va-anläggning kommer till stånd eller utvidgas, skall ersättas av huvudmannen i den mån det är skäligt med hänsyn till anordningens art, ålder och skick, den fördel ägaren får av den allmänna va-anläggningen och övriga omständigheter.

Va-installation

17 §

Med va-installation förstås ledning som för fastighet dragits från förbindelsepunkt samt anordning som förbundits med sådan ledning.

18 §

Regler om beskaffenhet av va-installation och utförande av installationsarbete finns i byggnadsstadgan (1959: 612) och med stöd av stadgan meddelade föreskrifter.

19 §

Huvudman får ej meddela föreskrift i fråga som avses i 18 § eller om vem som har rätt att utföra installationsarbete.

20 §

När det behövs, får huvudman låta undersöka va-installation och dess brukande.

Brukande av allmän va-anläggning

21 §

Allmän va-anläggning skall brukas så att olägenhet för huvudmannen och annan såvitt möjligt undviks.

22 §

Huvudman för allmän va-anläggning meddelar allmänna bestämmelser för anläggningens brukande. Fastighetsägares möjlighet att utnyttja anläggningen för dess ändamål får ej genom sådana bestämmelser oskäligt begränsas eller försvåras.

23 §

Om huvudman ändrar allmänna bestämmelser, skall berörda fastighetsägare skälig tid innan ändringen träder i kraft skriftligen underrättas om ändringens innebörd och tidpunkten för ikraftträdandet. Motsvarande gäller när huvudman i annat avseende ändrar förutsättningarna för va-anläggningens brukande.

Avgifter och taxa

24 §

Avgifter som huvudman för allmän va-anläggning tager ut får ej överskrida vad som behövs för att täcka nödvändiga kostnader för anläggningen.

25 §

Avgifter enligt 10 § får ej överskrida huvudmannens kostnad för att genom anläggningen avleda vatten från gata, väg eller annan allmän plats inom det område varom är fråga. I den mån omfattningen av platserna uppenbarligen överstiger områdets eget behov, skall kostnaden bäras av den som svarar för att platserna ställs i ordning och underhålls.

26 §

Avgiftsskyldighet skall fördelas mellan fastigheterna efter skälig och rättvis grund.

27 §

Avgift skall utgå enligt taxa som huvudman utformar i överensstämmelse med de grunder som anges i 24—26 §§. Avgift kan utgå som engångsavgift eller som periodiska avgifter.

Engångsavgift får ej sättas högre än att den svarar mot fastighetens andel i kostnaden för den allmänna va-anläggningens utförande. Uppgår engångsavgift till belopp som är betungande med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft och övriga omständigheter, skall, om fastighetens ägare begär det samt godtagbar säkerhet ställes, avgiften fördelas på årliga inbetalningar under viss tid, högst tio år.

Avgift skall betalas vid anfordran. På obetalt belopp får skälig ränta räknas från dagen för anfordran.

Avtal om va-frågor**28 §**

Huvudman kan träffa avtal med fastighetsägare om sådan va-fråga som ej regleras i allmänna bestämmelser eller taxa.

Skadeståndsskyldighet m. m.**29 §**

Har huvudman eller fastighetsägare överskridit sin rätt eller åsidosatt sin skyldighet i förhållande till den andre, skall han återställa vad som rubbats eller fullgöra vad som eftersatts samt ersätta skadan.

Avstängning av vattentillförsel**30 §**

Försummar fastighetsägare att betala avgift som avses i denna lag eller att i annat väsentligt hänseende iakttaga vad som åligger honom och har huvudmannen ej genom anmaning kunnat åstadkomma rättelse, får huvudmannen stänga av vattentillförseln till fastigheten, om detta kan ske utan att sanitär olägenhet uppkommer. Kostnad för avstängningsåtgärd får påföras fastighetsägaren.

Särskilda bestämmelser om vissa va-anläggningar**31 §**

Va-anläggning, som drives eller skall drivas av annan än kommun, kan på ansökan av denne förklaras för allmän av länsstyrelsen, om det finns behov av anläggningen från allmän hälsovårdssynpunkt eller från annan allmän synpunkt.

För bifall till ansökningen fordras att berörd kommun tillstyrkt denna och att sökanden såväl i ekonomiskt avseende som i övrigt har förutsättningar för att fullgöra uppgiften som huvudman för anläggningen.

Länsstyrelsen kan bestämma visst område, utöver vilket anläggningens verksamhetsområde ej får utsträckas.

32 §

Har va-anläggning förklarats för allmän enligt 31 §, får kommun, inom vars område anläggningen har sitt verksamhetsområde, utse tillsynsman för anläggningen.

Tillsynsman har tillträde till alla delar av anläggningen. Han får granska räkenskaper och övriga handlingar rörande denna. Han avger årligen berättelse över sin tillsyn till kommunen.

Förhållande som påkallar ingripande av länsstyrelse, hälsovårdsnämnd eller annan myndighet skall av tillsynsmannen anmälas till kommunen.

33 §

Kan med skäl antagas, att huvudman för va-anläggning som förklarats för allmän enligt 31 § åsidosätter viss eller vissa fastigheters intressen eller annars driver anläggningen på mindre lämpligt sätt, kan länsstyrelsen förordna syssloman att i huvudmannens ställe och för hans räkning driva anläggningen. Syssloman kan entledigas av länsstyrelsen, när förhållandena föranleder det.

Syssloman har rätt till arvode av huvudmannen. Länsstyrelsen bestämmer arvodets belopp.

Tystnadsplikt

34 §

Den som deltagit i undersökning enligt 20 § får ej obehörigen röja eller nyttja yrkeshemlighet eller annat förhållande som han därvid fått kunskap om. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Prövning av va-frågor

35 §

Ärende, som enligt 2, 6, 7, 31 eller 33 § skall handläggas av länsstyrelse, tages upp av länsstyrelsen i det län, där va-anläggningen har eller skall ha sitt verksamhetsområde eller huvuddelen av detta.

Länsstyrelsen kan vid behov anlita sakkunnig. Den sakkunnige har rätt till ersättning med belopp, som länsstyrelsen bestämmer. Huvudmannen för den va-anläggning som ärendet rör betalar ersättningen. Om ärendet ej avser befintlig eller planerad anläggning, betalas ersättningen av kommunen.

36 §

För prövning av mål som anges i 37 § finns statens va-nämnd. Denna består av ordförande och fem andra ledamöter. Ordföranden skall vara lagfaren och erfaren i domarvärv. Av de övriga ledamöterna skall en ha sak-

kunskap och erfarenhet i va-tekniska frågor. Två ledamöter skall vara väl förtrogna med förvaltning och skötsel av allmän va-anläggning. En ledamot skall vara väl förtrogen med bostadsfastigheters va-förhållanden. En ledamot skall vara väl förtrogen med va-förhållanden som avser annan bebyggelse än bostäder. Ledamot skall vara myndig svensk medborgare.

I den utsträckning det behövs skall för ledamot finnas ersättare, som uppfyller de för ledamoten föreskrivna behörighetskraven.

Ledamöter och ersättare förordnas av Konungen för viss tid.

Vid förberedande åtgärd, vid meddelande av beslut enligt 45 § samt vid prövning av fråga om avvisning eller avskrivning av mål kan nämnden bestå av ordföranden ensam.

37 §

Va-nämnden prövar mål angående inlösen eller ersättning enligt 15 eller 16 § samt mål som rör tvist mellan huvudman och fastighetsägare om

1. rätt att bruka allmän va-anläggning eller skyldighet att genom avgift bidra till kostnaderna för sådan anläggning,
2. tillämpning eller tolkning av allmänna bestämmelser eller taxa,
3. giltigheten, beståndet eller rätta innebörden av avtal mellan huvudman och fastighetsägare,
4. villkor för brukande av allmän va-anläggning i den mån allmänna bestämmelser och taxa ej är tillämpliga samt avtal ej kunnat träffas,
5. fordran på avgift till huvudman för allmän va-anläggning,
6. skadestånd eller annan påföljd enligt 29 eller 30 §,
7. annan va-fråga, som avses i denna lag.

38 §

Talan väckes hos va-nämnden genom ansökan, som skall vara skriftlig och innehålla uppgift om parternas namn och hemvist, den berörda fastigheten samt sökandens yrkande och grunderna för detta.

Uppfyller ansökan ej vad som föreskrives i första stycket, skall nämnden förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom viss tid. Efterkommes ej föreläggandet, får ansökningen avvisas.

Återkallas ansökan, avskrivs målet.

39 §

Om ej ansökningen omedelbart avvisas, skall va-nämnden bereda motparten tillfälle att inom tid som nämnden utsätter skriftligen yttra sig över den.

Vid behov skall nämnden föranstalta om ytterligare skriftväxling.

40 §

Va-nämnden skall hålla förhandling, om det ej är uppenbart att förhandling ej behövs för frågans avgörande. Förhandling skall hållas på plats som är välbelägen för parterna.

Underlåter sökanden att på kallelse infinna sig till förhandling, skall målet avskrivas. Motparten kan vid vite föreläggas att inställa sig.

41 §

Va-nämnden skall klarlägga tvistefrågorna, vara verksam för att målet utredes och söka förlika parterna.

42 §

Om det behövs för utredning i särskild fråga, kan nämnden eller, efter förordnande av ordföranden, ledamot i nämnden verkställa besiktning på platsen. Parterna skall på lämpligt sätt underrättas om tiden för besiktningen.

Lämnar part ej frivilligt tillfälle till besiktning eller till granskning av handling som rör va-förhållandet och är av betydelse för tvisten, får nämnden förelägga honom vite.

Vid behov kan nämnden anlita sakkunnig för särskild utredning. Den sakkunnige har rätt till skälig ersättning av allmänna medel enligt nämndens bestämmande.

43 §

Va-nämnden kan inkalla i saken insatt person för att höras i målet. Föreläggande får meddelas honom att inställa sig vid vite. Ersättning för inställelsen utgår av allmänna medel enligt bestämmelser som Konungen meddelar.

44 §

I mål angående inlösen eller ersättning enligt 15 eller 16 § skall huvudmannen svara för kostnaderna på ömse sidor vid va-nämnden. Dock skall 18 kap. 6 och 8 §§ rättegångsbalken äga motsvarande tillämpning.

I annat mål än som avses i första stycket kan part på begäran tillerkännas ersättning av motparten för kostnad vid va-nämnden, om det finns särskilda skäl för det.

45 §

Va-nämnden kan på begäran av part och efter att ha lämnat andra parten tillfälle att yttra sig förordna om vad som skall gälla för tiden till dess slutligt avgörande föreligger i målet. Beslut, varigenom sådant förordnande meddelats, länder genast till efterrättelse som domstols lagakraftätagande dom men kan när som helst återkallas av nämnden.

46 §

Mot ledamot i va-nämnden gäller samma jäv som mot domare.

Rättegångsbalkens regler om omröstning i domstol med endast lagfarna ledamöter äger motsvarande tillämpning på avgörande av va-nämnden. Ordföranden skall dock säga sin mening först.

47 §

I va-nämndens beslut skall i den mån det är behövligt anges de skäl på vilka beslutet grundas.

Om part kan föra talan mot beslutet skall i detta anges vad parten därvid har att iakttaga.

Beslut skall meddelas snarast möjligt sedan utredningen avslutats.

Beslut tillställs part genom nämndens försorg.

48 §

Vid va-nämndens sammanträden och vid besiktning föres protokoll.

Bestämmelserna i 5 kap. rättegångsbalken om offentlighet vid domstol gäller i tillämpliga delar.

Nämnden är berättigad att för sina sammanträden förfoga över behöfliga lokaler i domstolsbyggnad eller annan allmän byggnad, som ej är för tillfället upptagen för sitt huvudsakliga ändamål eller utgöres av gudstjänstlokal. Uppkommer särskilda kostnader, skall de ersättas.

49 §

Skall inlaga, kallelse, föreläggande, beslut eller annan handling enligt bestämmelse i denna lag eller eljest tillställas part, sker det genom delgivning.

Om beslut är sådant som avses i 47 § andra stycket, skall beslutet delges part, som beslutet gått emot, på samma sätt som stämning i tvistemål.

Fullföljd av talan

50 §

Talan mot beslut av va-nämnden, som innebär avgörande av saken, föres genom vad. Särskild vadeanmälan behövs ej.

Mot va-nämndens beslut, varigenom nämnden avvisat ansökan, avskrivit mål, utlåtit sig om ersättning enligt 42 § tredje stycket eller 43 § eller utlåtit sig i fråga som avses i 45 §, föres talan genom besvär. Mot annat av nämnden meddelat beslut som ej innebär avgörande av saken får talan föras endast i samband med sådan talan som avses i första stycket.

51 §

Talan mot va-nämndens beslut föres hos Svea hovrätt. Målet prövas av hovrätten i dess sammansättning som vattenöverdomstol.

52 §

Beträffande rättegången i hovrätten gäller, med den avvikelse som följer av 53 §, i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om tvistemål och om besvär.

53 §

Om ej annat föränledes av 18 kap. 6 och 8 §§ rättegångsbalken skall huvudmannen i mål om inlösen eller ersättning enligt 15 eller 16 § denna lag alltid själv bära såväl sina egna kostnader som kostnad vilken åsamkas motparten genom att huvudmannen fullföljt talan.

54 §

Bestämmelserna i 52 och 53 §§ gäller i tillämpliga delar rättegången i högsta domstolen.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1970. Genom lagen upphäves lagen (1955: 314) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

2. Den nya lagen äger motsvarande tillämpning på vatten- och avloppsanläggning, som är eller förklarats för allmän enligt den äldre lagen. I fråga om sådan anläggning gäller dock punkterna 3—6 nedan.

3. Huvudman skall före den 1 juli 1972 ha meddelat allmänna bestämmelser och beslutat om taxa i enlighet med 22 och 27 §§ nya lagen samt ha

underrättat fastighetsägare om de allmänna bestämmelserna på sätt som föreskrives i 23 § samma lag.

Till dess allmänna bestämmelser och taxa som avses i första stycket träder i kraft skall föreskrifter, reglemente, taxa och liknande bestämmelser, som meddelats med stöd av äldre författning, fortfarande tillämpas. Före den 1 juli 1972 får ändring i taxa eller annan bestämmelse som avses här vidtagas enligt äldre författning, om det är oundgängligen nödvändigt.

4. Avgiftsskyldighet som uppkommit för fastighet i enlighet med den äldre lagen skall fortfarande bestå utan hinder av 9 § andra stycket nya lagen. Huvudmannen skall före den 1 juli 1972 ha bestämt förbindelsepunkt för fastigheten i enlighet med 13 § nya lagen.

5. Bestämmelse som huvudman meddelat med stöd av äldre författning och som rör beskaffenheten av ledningar för vattenförsörjning och avlopp med tillbehör eller utförandet av installationsarbeten skall tillämpas till dess regler som avses i 18 § nya lagen trätt i kraft.

I den mån ej Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer förordnar annat skall de regler om beskaffenheten av va-installation som avses i 18 § nya lagen ej äga tillämpning beträffande installation, som före reglernas ikraftträdande utförts i enlighet med äldre bestämmelser.

Vad huvudman bestämt om vem som har rätt att utföra installationsarbete gäller icke efter den nya lagens ikraftträdande.

6. Huvudman skall före den 1 januari 1971 fullgöra vad som åligger honom enligt 7 § nya lagen.

7. Mål eller ärende, som enligt den äldre lagen anhängiggjorts hos domstol eller länsstyrelse före den nya lagens ikraftträdande men ej slutligen avgjorts dessförinnan, handlägges i den ordning som gäller enligt den äldre lagen.

8. Till utgången av år 1970 skall i stället för 49 § första stycket nya lagen gälla följande.

Inlaga, kallelse, föreläggande, beslut eller annan handling, som enligt bestämmelse i denna lag eller eljest skall tillställas part, delges honom genom va-nämndens försorg. Begär part att själv få ombesörja delgivning, får det dock anförtros honom, om det kan ske utan olägenhet. Delgivning genom nämndens försorg sker i enlighet med vad som gäller om delgivning i mål och ärenden vid domstol.

9. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

2) Förslag

till

Lag**om betalningsföreläggande för fordringar på avgifter till huvudman för
allmän vatten- och avloppsanläggning**

Härigenom förordnas som följer.

1 §

För fordran på avgift till huvudman för allmän vatten- och avloppsanläggning får huvudmannen söka betalningsföreläggande vid allmän under rätt utan hinder av att tvist om anspråket skall prövas av statens va-nämnd.

2 §

Bestrider gäldenären ansökningen och hänskjutes målet med anledning härav till rättegång, skall målet överlämnas till va-nämnden. Talan får ej föras mot beslut om överlämnande. Har annan domstol än högsta domstolen överlämnat målet, skall nämnden, om den finner sig icke vara behörig, visa målet åter till den domstol som överlämnat det. Sedan nämnden prövat frågan om återförvisning får frågan huruvida målet hör under nämnden ej upptagas på nytt.

3 §

Talan i mål som enligt 2 § överlämnats till va-nämnden skall anses väckt vid denna när ansökningen om betalningsföreläggande gjordes hos den allmänna underrätten.

Har allmän underrätt i mål om betalningsföreläggande på ansökningen tecknat bevis att utmätning får ske och vill gäldenären söka återvinning skall han hos va-nämnden göra ansökan enligt 38 § lagen (1970: 000) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar inom tid som anges i 35 § första stycket lagsökningslagen (1946: 808).

4 §

Beträffande förfarandet vid allmän underrätt i mål som avses i denna lag gäller i övrigt i tillämpliga delar lagsökningslagen (1946: 808).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1970 men tillämpas ej i fråga om mål där ansökan om betalningsföreläggande gjorts före nämnda dag.

Motionsyrkanden

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande *i anledning av propositionen* väckta motioner, nämligen

A. de likalydande motionerna I: 1189 av herr *Hansson m. fl.* och II: 1396 av herr *Johansson* i Norrköping *m. fl.*, i vilka motioner hemställas

att riksdagen vid behandling av prop. nr 118/1970 måtte uttala dels att den praxis i fråga om ny bebyggelse på förut bebyggd mark m. m. som utbildats under de 15 år den nuvarande va-lagen varit i kraft bör få vara vägledande, dels att oreducerad ny engångsavgift alltid bör få uttagas av ny byggnad på förut bebyggd mark i de fall förutvarande bebyggelse blivit ansluten till va-nätet utan erläggande av någon anslutnings- eller motsvarande avgift eller mot endast obetydlig sådan, dels ock att för ny bebyggelse inom område för vilket mer eller mindre genomgripande stadsplaneändringar genomförts som regel bör erläggas nya engångsavgifter enligt gällande taxa;

B. de likalydande motionerna I: 1190 av herr *Olsson, Ernst*, och herr *Hansson* samt II: 1397 av herr *Larsson* i Lultra *m. fl.*, i vilka motioner hemställas

”att riksdagen vid behandling av propositionen nr 118/1970 ville besluta om de ändringar i det framlagda förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar som föranleds av de i denna motion redovisade synpunkterna”; samt

C. de likalydande motionerna I: 1210 av herr *Andersson, Ingvar, m. fl.* och II: 1418 av herr *Wennerfors*, i vilka motioner hemställas

”att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 118 måtte besluta

1) om den uppdelning av ärendena på va-nämnd och fastighetsdomstol, som angivits i motionen,

2) avslå förslaget till lag om betalningsföreläggande för fordringar på avgifter till huvudman för allmän vatten- och avloppsanläggning,

3) att lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar skall träda i kraft den 1 januari 1971”.

Inledning

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anför i propositionen inledningsvis följande.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 maj 1964 tillkallades den 15 maj samma år numera lagmannen Per-Erik Furst för att såsom sakkunnig se över lagen (1955:314) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (VAL). I direktiven till utredningen angavs vissa frågor som särskilt

borde beaktas. Först påpekades att delade meningar rörde om räckvidden av VAL:s bemyndigande för huvudman att meddela reglementariska föreskrifter och därmed sammanhängande spörsmål. Rättsläget på detta område borde klarläggas. Vidare angavs att ett inte oväsentligt utrymme torde finnas för en avtalsmässig reglering av rättsförhållandet mellan huvudmannen och brukarna vid sidan av den offentlighetsrättsliga. Den närmare omfattningen av rätten att träffa sådana avtal och frågan huruvida denna rätt borde lagfästas skulle utredas. Utredningen borde också se till att de reglementariska föreskrifterna inte lade hinder i vägen för strävandena att göra vissa byggnormer enhetliga. Dessutom angavs att det borde undersökas bl. a. i vad mån ett enhetligt förfarande i vatten- och avloppsärenden kunde åstadkommas, om VAL:s avgiftsregler behövde jämkas samt om reglerna om servisledning borde omarbetas.

Den 21 september 1964 förordnades direktören Bengt Petrelius och stadsjuristen Erik Gustaf Westman att såsom experter biträda utredningsmannen. Utredningen antog namnet 1964 års vatten- och avloppsutredning (va-utredningen).

Utredningen avlämnade i december 1967 betänkandet Vatten och avlopp (SOU 1967: 65). Betänkandet innehåller bl. a. förslag till ny lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-lag). Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av hovrätten över Skåne och Blekinge, vattenöverdomstolen, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Malmöhus, Skaraborgs, Gävleborgs och Norrbottens län, socialstyrelsen, statens institut för folkhälsan, statens planverk, statskontoret, statens naturvårdsverk, kommerskollegium, statens institut för hantverk och industri (SHI), näringsfrihetsombudsmannen (NO), expropriationsutredningen, kommunalrättskommittén, byggindustrialiseringsutredningen (BIU), styrelserna för Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet, Svenska Kommunal-Tekniska Föreningen (SKTF), Svenska Vatten- och Avloppsverksföreningen (VAV), Svenska Elverksföreningen, Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadsföreningars Riksförbund (HSB), Svenska Riksbyggen, Hyresgästernas Riksförbund, Föreningen Sveriges kommunala förvaltningsjurister, Föreningen Sveriges Stadsarkitekter, Föreningen Sveriges Städernas Byggnadsinspektörer, Svenska Mejeriernas Riksförening (SMR), Sveriges Slakteriförbund samt Länsingenjörers förening. Sveriges Industriförbund, Sveriges Fastighetsägareförbund, Rörledningsfirmornas Riksorganisation, Rörfirmornas Landsförbund, VVS-Tekniska Föreningen och Svenska Byggnadsentreprenörföreningen har avgett ett gemensamt yttrande som utarbetats av Näringslivets byggbestämmelseutredning (NBU). Remissinstanserna har bifogat yttranden från ett stort antal myndigheter, tjänstemän och sammanslutningar, bl. a. från handelskamrar, städer, kommuner, kommunalförbund, länsläkare och länsarkitekter.

VAV har utöver sitt remissyttrande ingett två skrivelser till Kungl. Maj:t i lagstiftningsärendet.

Huvuddragen i gällande rätt

Utskottet hänvisar till propositionen s. 15—18.

Huvudinnehållet i utredningens förslag

Utskottet hänvisar till propositionen s. 18—20.

Utredningens förslag och remissyttrandena

Utskottet hänvisar till propositionen s. 20—92.

Departementschefen

5.1 Inledande synpunkter

Före tillkomsten av VAL var va-frågorna reglerade i bl. a. hälsovårds-, plan- och vattenlagstiftningen. Genom VAL bröts ut till särskild behandling vissa frågor om kommunala och andra från allmän synpunkt särskilt betydelsefulla va-anläggningar. Lagen innehåller bestämmelser bl. a. om skyldighet för kommun att svara för tillkomsten av va-anläggningar, om anslutningsrätt och anslutningstvång samt om kostnadsfördelning. Tillämpningsområdet för lagen är inskränkt i flera avseenden. Sålunda tar den inte sikte på mindre va-anläggningar. För sådana anläggningar finns f. n. inga andra bestämmelser än reglerna om avloppssamfälligheter i 8 kap. VL. Vidare gäller lagen huvudsakligen rättsförhållandet mellan den som driver anläggningen och ägarna eller innehavarna av de fastigheter som är beroende av anläggningen. Frågor som rör förhållandet till tredje man regleras i andra författningar. Rätten att utnyttja vattentäkt, exempelvis, behandlas i VL och frågor om avloppsutsläpp i miljöskyddslagen. HvS innehåller en rad bestämmelser, som reglerar vatten- och avloppsfrågorna från sanitär synpunkt.

De erfarenheter som vunnits vid tillämpningen av VAL har gett upphov till kritik mot lagen på ett flertal punkter. I anledning härav tillsattes 1964 års va-ulredning för att se över lagen. Enligt direktiven skulle utredningen ta upp frågan om räckvidden av VAL:s bemyndigande för huvudman att meddela reglementariska föreskrifter och överväga om det fanns utrymme för en avtalsmässig reglering av rättsförhållandet mellan huvudmannen och fastighetsägarna vid sidan av den offentlighetsrättsliga. Vidare skulle undersökas

bl. a. i vad mån ett enhetligt förfarande kunde åstadkommas i va-ärenden och om VAL:s avgiftsregler behövde jämkas.

Utredningen lägger i sitt betänkande fram förslag till en ny lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Förslaget skiljer sig inte i några mera väsentliga hänseenden från VAL när det gäller de grundläggande reglerna om vad som är allmän va-anläggning, om hur allmän va-anläggning skall utföras och om kommuns skyldighet att sörja för att allmän va-anläggning kommer till stånd. Nyheterna i förslaget gäller främst rättsförhållandet mellan huvudman för allmän va-anläggning och anläggningens brukare. Utredningen, som framhäver de privaträttsliga inslagen i va-lagstiftningen, föreslår att rättsförhållandet mellan huvudman och brukare skall grundas på avtal om villkoren för rätt att bruka va-anläggningen. Avtalen skall som underlag ha taxa för avgifter och s. k. allmänna bestämmelser för andra villkor. Taxa och allmänna bestämmelser skall antas av huvudmannen. När det gäller taxans utformning anges endast ett par huvudgrundsatser, den ena byggd på principen att det sammanlagda avgiftsuttaget inte får överskrida huvudmannens självkostnader, den andra på tanken att avgiftsskyldigheten skall fördelas efter skälig och rättvis grund. För att tillgodose önskemålet om ett enhetligt förfarande i va-ärenden föreslår utredningen att det skall öppnas möjlighet till ett alternativt förfarande vid sidan av prövningen hos länsstyrelse och allmän domstol. Under vissa förutsättningar skall va-frågor kunna behandlas vid en särskild instans, statens va-nämnd. Vidare lägger utredningen fram förslag på två områden som tidigare inte reglerats i VAL, nämligen i fråga om installationsbestämmelser, dvs. tekniska bestämmelser om hur va-installationer skall vara beskaffade och utförda, och installatörsrättigheter, dvs. godkännande av person som skall utföra kvalificerade installationsarbeten.

Utredningens förslag visar klart att VAL bör ändras på ett flertal punkter. Den uppfattningen vinner också stöd i remissyttrandena. Såsom särskilt betydelsefulla, inte minst med hänsyn till utvecklingen av det industrialiserade byggandet, framstår frågorna om installationsbestämmelser och om behörighet att utföra va-installationer. Nya bestämmelser om förfarandet i va-ärenden behövs för att man skall få till stånd en ändamålsenlig behandling av dessa ärenden. Även en rad betydelsefulla detaljregler behöver ändras. De ändringar och kompletteringar av lagen som behövs är enligt min mening av den omfattningen att det är motiverat att, som utredningen föreslår, ersätta VAL med en ny lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

Den nya lagen bör behandla i huvudsak samma ämnen som f. n. regleras i VAL. Även om vissa skäl kan tala för en längre gående samordning än hittills av lagstiftningen på va-området vill jag inte ta upp denna fråga nu. Utredningen har, utan att gå in på närmare överväganden, berört ett par frågor av betydelse för de allmänna va-anläggningarna, som inte behandlas

i VAL. Jag syftar dels på frågan om regler rörande samfällt utnyttjande för flera kommuners räkning av större vattentäkter och dels på frågan om behovet av nya bestämmelser om rätt att dra ledningar för vattenförsörjning och avlopp över annans fastighet. Inte heller jag har för avsikt att behandla dessa frågor i detta sammanhang. De torde f. ö. komma att övervägas av två nu pågående utredningar, vattenlagsutredningen och utredningen om ledningsrätt. Vad beträffar de mindre va-anläggningarna har den 19 december 1969 beslutats remiss till lagrådet av förslag om en enhetlig rättslig reglering genom utvidgning av tillämpningsområdet för lagen (1966:700) om vissa gemensamhetsanläggningar. Jag återkommer längre fram till vissa samordningsproblem som uppkommer i förhållandet mellan denna lagstiftning och lagstiftningen om allmänna va-anläggningar.

5.2 Rättsförhållandet mellan huvudman och brukare

F. n. regleras rättsförhållandet mellan huvudman för allmän va-anläggning och anläggningens brukare huvudsakligen genom offentligrättsliga bestämmelser. För flertalet kommunala va-verk gäller sålunda vid sidan av VAL särskilda reglementen, som har antagits av kommunernas fullmäktige och som innehåller bestämmelser om brukarnas rättigheter och skyldigheter. Utredningen tar i betänkandet upp frågan om en ökning av det privaträttsliga inslaget i rättsförhållandet mellan huvudman och brukare och påpekar att sådana inslag f. n. har mindre omfattning i fråga om va-verken än när det gäller andra s. k. ledningsverk såsom gasverk och elverk.

Det bör enligt utredningen inte komma i fråga att ändra bestämmelserna i VAL i den del de föreskriver skyldighet för kommun att i vissa fall svara för att allmän va-anläggning kommer till stånd och bereda fastighet inom verksamhetsområdet vattenförsörjning och avlopp. Vidare bör liksom hittills gälla att ägare av fastighet, som har behov av vattenförsörjning och avlopp, skall vara skyldig att betala avgift till huvudmannen. Dessa ställningstaganden leder till att själva etablerandet av rättsförhållandet mellan huvudman för va-verk samt enskilda fastighetsägare bör bibehålla sin offentligrättsliga karaktär. Utredningen anser det emellertid önskvärt att det sålunda uppkomna rättsförhållandet bekräftas och dess närmare innehåll regleras genom ett privaträttsligt avtal. Detta avtal skall gälla villkoren för rätt att bruka den allmänna va-anläggningen och betecknas va-avtal. Tanken är att i va-avtal skall kunna fixeras exempelvis villkor om avgift och vad som har samband därmed, om mätning av kvantiteten levererat vatten, om återhållsamhet i fråga om konsumtion av vatten, om beskaffenheten av det vatten som skall tillhandahållas och om vem som skall anlägga och underhålla servisledning.

Utredningen föreslår vidare att nuvarande offentligrättsliga sanktioner i form av böter och viten skall slopas. I stället föreslås regler om plikt för

den som har åsidosatt sina skyldigheter att vidta rättelse och betala skadestånd samt om rätt för huvudman att stänga av vattentillförseln.

Även enligt utredningens förslag kvarstår åtskilliga begränsningar i parternas avtals- och handlingsfrihet också efter det att rättsförhållandet har etablerats. Avtal får självfallet inte utformas så att det strider mot bestämmelser i va-lagen eller annan författning. Vidare är vissa ämnen undantagna från avtalsreglering. Detta gäller frågor om installationsbestämmelser och installatörsrättigheter. En annan begränsning i handlingsfriheten är att rättsförhållandet inte får hävas på grund av parts avtalsbrott. Eftersom en reglering av förhållandet mellan parterna måste ske även om dessa inte kan komma överens om villkoren, har det vidare varit nödvändigt för utredningen att komplettera lagens regler om avtal med en föreskrift, att det i sådana situationer skall ankomma på huvudmannen att med ledning av taxa och allmänna bestämmelser själv fastställa den avgift och de villkor i övrigt, som skall gälla mellan parterna.

För egen del biträder jag utredningens uppfattning att lagen bör innehålla vissa grundläggande regler av offentligrättslig karaktär, varigenom huvudman för allmän va-anläggning åläggs att bereda fastigheter inom verksamhetsområdet möjlighet att utnyttja anläggningen och fastigheterna förpliktas att genom avgifter bidra till anläggningens finansiering. Detta får till följd att det inte kan överlämnas åt parterna att fritt bestämma om ett rättsförhållande dem emellan skall etableras eller inte. Den omständigheten att själva uppkomsten av rättsförhållandet sålunda kommer att bygga på tvång föranleder också att parterna inte kan ges obegränsad handlingsfrihet när det gäller den närmare utformningen av de villkor som skall gälla mellan dem. Huvudmannen bör inte få utnyttja situationen till att betinga sig oskäligen förmåner, och han bör vidare vara skyldig att iaktta den likställighetsprincip som är en grundläggande regel för kommunal verksamhet. Med hänsyn härtill bör, såsom utredningen också föreslår, dels vissa allmänna regler om parternas rättigheter och skyldigheter anges i lagen, dels huvudmännen åläggas att upprätta taxa och allmänna bestämmelser som skall vara normerande för regleringen av förhållandet till de enskilda brukarna.

Ett system av angivet slag leder till att utrymmet för parternas avtalsfrihet i realiteten blir mycket begränsat. I normalfallen torde förhållandet mellan huvudmannen och brukaren helt komma att regleras genom de allmänna regler som finns i lagen och i huvudmannens taxa och allmänna bestämmelser. Möjligheterna att i dessa fall få till stånd en avvikande reglering torde i allmänhet vara praktiskt taget obefintliga. För sådana fall skulle ett va-avtal enbart komma att innebära en bekräftelse av att de allmänna reglerna skall gälla. Det förefaller mot bakgrund härav onödigt att kräva, att avtal alltid skall upprättas, och knyta rättsverkningarna till detta. Samma resultat kan nås genom en föreskrift att taxa och allmänna bestäm-

melser är bindande för parterna. En sådan lösning är rättstekniskt enklare än den utredningen förordar, eftersom man därigenom undgår de problem som uppstår när brukaren vägrar att godta de uppställda villkoren. Den synes mig också ge en mera rättvisande bild av de faktiska förhållandena än den av utredningen föreslagna ordningen. Något skäl att upprätthålla avtalskonstruktionen av hänsyn till brukarnas intressen synes mig inte föreligga. Jag vill erinra om att det enligt utredningsförslaget alltid skall finnas möjlighet för huvudmannen att, om brukaren vägrar gå med på något villkor, föreskriva att detta ändå skall gälla, som om det vore avtalat, eller i efterhand införa villkoret genom en ändring i de allmänna bestämmelserna.

Av nu angivna skäl förordar jag att rättsförhållandet mellan huvudman och brukare i princip skall grundas, förutom på lagens regler, på taxa och allmänna bestämmelser, som upprättas av huvudmannen och som utan särskild överenskommelse gäller mellan parterna.

Det nu sagda innebär inte att jag helt tar avstånd från tanken på privaträttsliga avtal mellan huvudman och brukare. Sådana avtal kan ibland behövas för att komplettera de regler som annars gäller. Beträffande frågor som inte regleras av lag, allmänna bestämmelser eller taxor, bör det föreligga avtalsfrihet. Om huvudmannen inskränker föreskrifterna i taxan och de allmänna bestämmelserna, medför detta att området för avtalsfriheten utvidgas. Huvudmannen får emellertid förutsättas besluta om taxa och allmänna bestämmelser som är tillämpliga för flertalet brukare inom verksamhetsområdet, och avtalsreglering torde därför företrädesvis bli aktuell när det gäller industrier, sjukhus och andra liknande brukare. Det förefaller lämpligt att sådana brukare får tillfälle till verkliga förhandlingar med huvudmannen om regleringen av va-förhållandet, eftersom det ofta kan finnas behov av särskilda föreskrifter om t. ex. vattentryck, vattenbeskaffenhet och avloppsrening. Även avgiftsfrågorna kan kräva speciella överväganden för denna kategori av brukare. Jag vill emellertid framhålla att huvudmannen även vid förhandlingar om villkoren för dessa brukare måste iaktta de allmänna principer om skälig och likvärdig behandling som jag tidigare har antytt och får anledning att behandla närmare i det följande.

Skulle parterna inte kunna komma överens vid förhandlingar om avtal i frågor som inte behandlas i taxa eller allmänna bestämmelser bör de ha möjlighet att vända sig till ett utomstående opartiskt organ för att få tvisten avgjord. Jag kommer längre fram att föreslå att det inrättas en särskild nämnd, statens va-nämnd, med uppgift att pröva tvister om va-frågor. Förslaget innebär att en tvist av här åsyftad typ skall kunna hänskjutas till nämnden för avgörande. I sista hand har f. ö. huvudmannen möjlighet att lösa frågan genom att komplettera taxan eller de allmänna bestämmelserna så att avtalsreglering blir överflödig.

I detta sammanhang vill jag framhålla att det, eftersom taxa och allmänna bestämmelser i allmänhet kommer att omfatta fastigheter av flera

olika kategorier, kan vara av värde att parterna klargör vad slags fastighet det är fråga om i det enskilda fallet och vilka regler som alltså är tillämpliga. Detta kan lämpligen ske i skriftlig form. En sådan handling får dock ingen självständig rättslig betydelse utan är bara att betrakta som ett gemensamt uttalande rörande tolkningen av taxan och de allmänna bestämmelserna.

Som jag nyss nämnde kan det ofta finnas anledning att sluta särskilt avtal rörande industriens och andra storförbrukares va-förhållanden. Med anledning av vad utredningen i övrigt anför om industriellt avloppsvatten vill jag ytterligare nämna följande.

Genom den nya miljöskyddslagstiftningen, som trädde i kraft den 1 juli 1969, har de frågor som sammanhänger med avloppsvatten från industri kommit i ett annat läge än vid den tidpunkt då utredningen lade fram sitt förslag. Sålunda gäller numera regler om förprovning i fråga om utsläpp av avloppsvatten såväl från bostäder och samhällen som från industrier. I miljöskyddskungörelsen anges vissa slag av fabriker eller inrättningar som inte får anläggas utan tillstånd eller dispens. I kungörelsen finns också bestämmelser om att avloppsvatten av visst angivet slag från mark, byggnad eller anläggning inte får släppas ut i vattendrag, sjö eller annat vattenområde eller ledas till annan tillhörig avloppsanläggning utan tillstånd eller dispens. Förprovningen äger rum vid koncessionsnämnden för miljöskydd eller, efter dispens, vid naturvårdsverket eller i vissa fall vid länsstyrelse.

De hinder som tidigare har ansetts föreligga mot förprovning av frågor om utsläpp från industri i samhälles avloppsnät har undanröjts genom den nya lagstiftningen. Detta har lagtekniskt kommit till uttryck på så sätt att bestämmelserna i 8: 36 VL om rätt för kommun att föreskriva villkor för industriutsläppet och om provning av villkoren hos länsstyrelsen har utgått. Vidare har miljöskyddslagens 1 § utformats så, att lagen är tillämplig på användning av mark, byggnad eller anläggning som, oavsett på vilket sätt det sker, kan medföra förorening av vattendrag, sjö eller annat vattenområde, om användningen inte utgör byggande i vatten.

Genom att förprovning sålunda efter den 1 juli 1969 kan äga rum beträffande industriutsläpp i samhälles avloppsnät har den kritik som vid remissbehandlingen har riktats mot utredningens uttalanden på denna punkt blivit tillgodosedd.

5.3 Huvudmans och brukares inbördes skyldigheter

När det i 6 § VAL talas om anslutningsrätt och anslutningstvång anses att anslutning kan föreligga så snart möjlighet till faktiskt nyttjande har beretts fastighetsägaren genom att huvudmannen utfört allt vad på honom ankommer. Den väsentliga innebörden för fastighetsägaren av en sådan anslutning är att den medför avgiftsskyldighet och andra förpliktelser gent-

emot huvudmannen. Fastighetsägaren är alltså inte skyldig att på grund av bestämmelserna i VAL faktiskt koppla ihop fastigheten med den allmänna va-anläggningens ledningsnät.

Utredningen anser att en ny va-lag, i likhet med vad som nu gäller, inte bör innehålla några regler som ålägger fastighetsägare att åstadkomma faktisk anslutning till allmän va-anläggning. Sådana regler har enligt utredningen i första hand sin plats i hälsovårdslagstiftningen. Emellertid kan enligt utredningen vissa va-tekniska problem uppstå i samband med att huvudmannen genomför tekniska förbättringar, t. ex. inför duplikatsystem, dvs. ett avloppssystem enligt vilket spillvatten och dagvatten avleds i skilda ledningar. En sådan åtgärd skulle enligt utredningen förfela sin verkan om inte brukarnas installationer rättades efter de nya förutsättningarna för driften. Utredningen anser därför lämpligt att huvudmannen i allmänna bestämmelser föreskriver skyldighet för brukare att medverka vid övergång till duplikatsystem och tar in motsvarande klausul i de särskilda brukarnas va-avtal. Innebörden i en sådan skyldighet skall vara att brukaren efter anmodan av huvudmannen har att ändra sina avloppsanordningar så att dag- och spillvatten genom separata ledningar tillförs resp. ledning i gatan.

Några remissinstanser framhåller att hälsovårdslagstiftningens regler inte är tillräckliga för att åstadkomma alla de faktiska anslutningar som är önskvärda från va-teknisk synpunkt. De anser därför att det i va-lagen bör tas in bestämmelser om skyldighet för fastighetsägare att begagna sin rätt att utnyttja allmän va-anläggning.

För egen del anser jag i likhet med utredningen att regler om faktisk anslutning, som motiveras av intresset att förhindra sanitär olägenhet, hör hemma i hälsovårdslagstiftningen. I vissa fall kan emellertid krav på faktisk anslutning motiveras med va-tekniska synpunkter. Detta gäller särskilt vid övergång till duplikatsystem. Med hänsyn härtill finns det anledning att överväga särskilda regler som ger huvudmannen möjlighet att framtvunga medverkan från fastighetsägarnas sida i sådana situationer. Frågan ställer sig emellertid olika i skilda fall.

Till en början bör slås fast att den allmänna va-anläggningens tekniska utförande inte bör påverka bedömningen av vilka fastigheter som skall vara avgiftsskyldiga mot huvudmannen. Den omständigheten att huvudmannen beslutar att anlägga duplikatsystem kan alltså i och för sig inte vara tillräcklig anledning att en fastighet blir avgiftsskyldig. Om en fastighet inte är avgiftsskyldig, kan det inte heller komma i fråga att ålägga dess ägare att åstadkomma faktisk anslutning.

Vad härefter gäller de fastigheter som är avgiftsskyldiga vill jag först behandla det fallet att anläggningen ursprungligen har utförts som separatsystem, dvs. ett system enligt vilket endast spillvatten avleds. Då innebär övergången till duplikatsystem endast att det tillskapas en möjlighet att ta hand om dagvatten. Vid separatsystem torde ofta finnas föreskrifter om att fastig-

hetsägare inte har rätt att leda in dagvatten i avloppsledningen. I så fall har huvudmannen redan före den planerade övergången till duplikatsystem haft att räkna med de av vissa remissinstanser omnämda riskerna för inläckning av dagvatten i den för spillvatten avsedda ledningen och för otillåtna inkopplingar. Riskerna synes inte öka genom att anläggningen byggs ut till duplikatsystem. De va-tekniska synpunkterna torde därför bli tillräckligt tillgodosedda om det tidigare förbudet att leda in dagvatten i avloppsledningen görs tillämpligt på spillvattenledningen. Risken för att fastighetsägare i strid mot givna bestämmelser skulle göra sådana kopplingar att dagvatten kan ledas in i spillvattenledningen kan inte vara tillräcklig anledning att införa tvingande bestämmelser om faktisk anslutning.

I de fall anläggningen tidigare har varit utförd som ett kombinerat system, dvs. ett system där spillvatten och dagvatten avleds i gemensam ledning, synes frågan gestalta sig på ett annat sätt. För att klarlägga problemen bör man skilja mellan fastigheter som faktiskt brukar va-anläggningens avloppsnät och fastigheter som är avgiftsskyldiga men inte begagnar sig av avloppsnätet. Det övervägande antalet fastigheter torde tillhöra den förstnämnda gruppen. För dessa fastigheter torde i allmänhet gälla att de har en sådan va-installation att spillvatten och dagvatten samlas upp i en gemensam ledning inom fastigheten innan det tillförs va-anläggningens ledningsnät. Som framgår av utredningens redogörelse skulle en fortsatt tillförsel av dagvatten till spillvattenledningen i dessa fall kunna omintetgöra eller minska effekten av duplikatsystemets tillkomst. I vissa fall medför en fortsatt dagvattentillförsel till spillvattenledningen så allvarliga olägenheter att det blir möjligt att med stöd av hälsovårdslagstiftningen tvinga fastighetsägaren att utnyttja den nyanlagda dagvattenledningen. För dessa fall behövs inga bestämmelser i va-lagen. Emellertid torde i många fall en fortsatt dagvattentillförsel inte medföra så allvarliga olägenheter att hälsovårdsbestämmelserna blir tillämpliga men väl orsaka fördyringar av va-verkets drift eller kräva onödigt omfattande utbyggnader av reningsverk och andra gemensamma anläggningar. Sådana fördyringar drabbar va-kollektivet i dess helhet och kan eventuellt medföra att de fastigheter som faktiskt utnyttjar va-anläggningens dagvattenledning drabbas av dubbla kostnader, dels kostnaden för den egna anslutningen till dagvattenledningen, dels de fördyringar som uppstår till följd av att andra fastigheter leder sitt dagvatten till spillvattenledningen. I dessa fall behövs bestämmelser som hindrar att vissa fastighetsägare under åberopande av tidigare bestämmelser och va-anslutningar förhindrar eller försvårar en anpassning av den allmänna va-anläggningen till en modernare och ändamålsenligare standard. Detta syfte synes emellertid kunna uppnås genom att huvudmannen i samband med omläggning till duplikatsystem i de allmänna bestämmelserna tar in förbud mot vidare utsläpp av dagvatten i spillvattenledning. Fastighetsägaren måste då vidta vissa åtgärder med sitt ledningssystem för att kunna rätta sig efter

förbudet. I allmänhet torde en faktisk anslutning till va-anläggningens dagvattenledning vara den enda praktiskt möjliga lösningen. Ett förbud av angivet slag kan därför antas medföra att ett stort antal faktiska anslutningar till dagvattenledningen kommer till stånd. Föreskrifter om skyldighet för fastighetsägare att begagna sig av dagvattenledningen i vidare utsträckning än som följer av hälsovårdslagstiftningen skulle därför inte behövas såvitt avser de fastigheter som faktiskt brukar ett kombinerat system. För de fastigheter som har avstått från sin rätt att bruka det kombinerade systemet och som inte kan åläggas att åstadkomma faktisk anslutning med stöd av hälsovärdsbestämmelserna synes det inte finnas tillräckliga skäl att tillskapa skyldighet att begagna anläggningen bara därför att huvudmannen utför va-anläggningen på ett annat sätt.

Jag finner av nu angivna skäl att det saknas anledning att i va-lagen införa regler om skyldighet för fastighetsägare att begagna sig av den allmänna va-anläggningen eller ge huvudmannen rätt att i allmänna bestämmelser föreskriva sådan skyldighet. Däremot anser jag att huvudman bör ha rätt att i allmänna bestämmelser förordna att dagvatten inte får inledas i spillvattenledning och att sådana föreskrifter bör få giltighet också mot fastigheter som tidigare har haft rätt att göra sådan inledning.

Enligt min mening kan den i VAL begagnade termen "anslutning" ge upphov till missuppfattningar och onödiga tvister, vilket också har framhållits av utredningen. Termens oegentlighet framstår än tydligare om man, som jag avser att föreslå, inför möjlighet att ta ut avgifter för obebyggda fastigheter. Jag föreslår därför att anslutningsbegreppet får utgå ur lagen och ersättas med de av utredningen föreslagna begreppen skyldighet för huvudman att låta fastighetsägare bruka anläggningen och skyldighet för fastighetsägare att bidra till huvudmannens kostnader för anläggningen.

Någon kritik har inte riktats mot utredningens förslag att de allmänna förutsättningarna för huvudmannens skyldighet att låta fastighetsägare bruka anläggningen skall motsvara vad som nu gäller för anslutningsrätt. Jag finner därför att va-lagen i denna del bör få den av utredningen föreslagna innebörden.

Beträffande skyldigheten för fastighetsägare att bidra till huvudmannens kostnader för anläggningen vill jag framhålla följande.

Såvitt avser bebyggda fastigheter anser utredningen att fastighetsägare skall vara skyldiga att bidra till kostnaderna för va-anläggningen, om det kan konstateras att fastigheten har behov av vattenförsörjning eller avlopp och behovet inte kan med större fördel tillgodoses på annat sätt. Avgiftsskyldighet skall föreligga även om va-anläggningen inte begagnas. Jag delar utredningens ståndpunkt. Även om fastighetsägaren avstår från att begagna anläggningen bör han alltså kunna åläggas att betala avgifter för

denna. Hans egen uppfattning om behovet att begagna va-anläggningen har härvid inte någon betydelse. Vid bestämmande av avgifterna bör dock hänsyn tas till att anläggningen inte utnyttjas.

Jag vill framhålla att frågan om fastighetsägarnas avgiftsskyldighet vid utbyggnad av va-nätet med särskild dagvattenavledning skall bedömas med hänsyn till fastighetens behov av anordning just för detta ändamål. Det torde förekomma fall där en fastighet får anses ha behov av anordning för spillvattenavledning via allmän va-anläggning men där dagvattenavledningen kan ske på annat sätt, t. ex. genom naturlig avrinning. Kretsen av avgiftspliktiga fastigheter kan således bli olika för spillvattenledningen och för dagvattenledningen. Detta torde också ofta återspeglas i ledningsnätets utbyggnad så att duplikatsystem byggs ut endast inom en del av anläggningens verksamhetsområde.

En av orsakerna till beslutet att se över va-lagstiftningen var att det hade visat sig uppstå olägenheter för huvudmännen till följd av att avgifter enligt VAL inte kan tas ut för obebyggda fastigheter. Utredningen anser att sådan avgiftsskyldighet kan och bör införas, och denna uppfattning har godtagits av praktiskt taget alla remissinstanser. Även jag anser att sådan avgiftsskyldighet bör föreskrivas i va-lagen. Frågan om avgiftens storlek för de obebyggda fastigheterna kan enligt min mening lösas inom ramen för en allmän regel om fördelning av avgifterna efter skälig och rättvis grund. I likhet med utredningen anser jag att endast sådana obebyggda fastigheter som enligt stadsplan eller byggnadsplan är avsedda för bebyggande bör vara avgiftspliktiga. Såsom några remissinstanser har anfört kan det i vissa fall vara obilligt att ta ut avgifter även från fastigheter som är avsedda för bebyggande. Denna synpunkt tillgodoses emellertid genom det av utredningen föreslagna förbehållet att regeln skall gälla endast om det inte finns skäl till annat.

5.4 Taxa och avgifter

VAL innehåller i 14—16 §§ regler rörande huvudmans debitering av va-avgifter. I 14 § fastställs såsom övre gräns för det totala avgiftsuttaget huvudmannens självkostnad, dvs. nödiga kostnader för utförande samt underhåll och drift av va-anläggningen. Paragrafen innehåller vidare bestämmelser om s. k. utvecklingskostnad och om kostnader för avledande av vatten från allmänna platser inom område under stadsplan eller byggnadsplan. I 15 § ges bestämmelser om fördelningen av avgifterna mellan de anslutna fastigheterna. Huvudregeln är att avgifterna skall stå i skäligt förhållande till fastigheternas större eller mindre nytta av den allmänna va-anläggningen. Om kostnaderna för en viss fastighets anslutning är avsevärt högre eller lägre än för övriga fastigheter på grund av särskilda omständigheter såsom bebyggelsens lokalisering eller terrängförhållandena, kan dock avgifterna anpassas med hänsyn därtill. Vidare kan kostnaderna

för servisledningar och andra för en fastighet särskilt avsedda anordningar alltid debiteras denna fastighet. Slutligen gäller att fastighet som har anslutits endast för vattenförsörjning eller endast för avlopp inte får betungas med kostnad som belöper på anordningar för det andra ändamålet. I 16 § föreskrivs att avgift skall utgå enligt en av huvudmannen utformad taxa. Taxan skall inte fastställas av länsstyrelse eller annan myndighet. Avgiftsskyldigheten kan uppdelas att avse dels engångsavgift, dels periodiska avgifter. Engångsavgift får inte sättas högre än vad som svarar mot fastighetens andel i kostnaden för anläggningens utförande. Avgiften kan under vissa förutsättningar fördelas på årliga inbetalningar under viss tid, högst tio år.

Utredningen har, mot bakgrund av sitt betonande av det privaträttsliga inslaget i rättsförhållandet mellan huvudman och brukare, övervägt att helt slopa avgiftsreglerna i lagen. Härigenom skulle huvudman för va-verk likställas med huvudman för andra ledningsverk, såsom gas-, el- och värmeverk, för vilka lagregler saknas beträffande avgiftsfrågorna. Utredningen har emellertid med tanke på bl. a. de va-anläggningar som har annan huvudman än kommun ansett det lämpligt att en ny va-lag innehåller vissa allmänna riktlinjer för avgiftssättningen. Utredningen föreslår därför att det i lagen tas in bestämmelser om skyldighet för huvudman att upprätta taxa samt regler om begränsning av avgiftsuttaget till nödvändiga kostnader och om fördelning av avgiftsskyldigheten efter skälig och rättvis grund.

Jag anser i likhet med utredningen att regler om avgiftsskyldighetens omfattning bör finnas i den nya lagen. Jag har tidigare förklarat att jag i högre grad än utredningen vill betona rättsförhållandets offentlighetsrättsliga karaktär. Med ett sådant synsätt ter det sig naturligt att i lagen ta in vissa regler om avgifternas storlek och fördelning. Reglerna bör inte, som några remissinstanser har föreslagit, begränsas till de anläggningar som har annan än kommun till huvudman utan de bör gälla för alla typer av allmänna va-anläggningar. Brukarna måste nämligen anses ha befogade anspråk på att bli behandlade efter samma grundprinciper oavsett om va-verket har kommunal eller annan huvudman.

Utredningens förslag innebär att avgiftsuttagets storlek liksom i gällande lag maximeras till vad som motsvarar huvudmannens självkostnader för anläggningen. Detta markeras genom uttrycket "nödvändiga kostnader". Alla kostnader som har normalt samband med en affärsmässig drift av anläggningen och som är motiverade från företagsekonomisk synpunkt bör enligt utredningen godtas som nödvändiga. Utredningen framhåller att huvudmannen skall vara skyldig att utöva kostnadskontroll och att kostnad som är onödigt hög, t. ex. på grund av uppenbart bristfällig rationalisering eller på grund av allt andra än affärsmässiga hänsyn har tillåtits inverka, inte i sin helhet bör betraktas som nödvändig.

Enligt utredningen råder det tvekan om den rätta innebörden av VAL:s självkostnadsprincip i förhållande till den allmänna kommunala självkostnadsprincipen. Denna tvekan har aktualiserats genom en i kommunala sammanhang diskuterad fråga om beräkning av s. k. internränta. För egen del säger sig utredningen ha funnit att en mera strikt självkostnadsregel än den allmänna kommunala i princip bör gälla för va-verks taxesättning. Beträffande internräntefrågan anser utredningen, att va-verket bör gottskrivas ränta på för investering avsedda överskottsmedel som verket har levererat in till kommunens centrala kassa samt att kommunen bör få debitera ränta på medel som har anvisats åt va-verket för investeringsändamål. Detta skall dock gälla bara när medlen härrör från upplåning eller från kommunal uppbörd av annat än avgifter från va-verkets brukare. Som skäl för en annan och för va-verket oförmånligare ordning har ibland åberopats att verket tillgodogör sig tjänster och förmåner av olika slag från kommunens centrala organ. Utredningen anser att va-verket i princip bör kunna debiteras ersättning för sådana tjänster och förmåner men att det bör vara fråga om klart motiverade belopp. Vad beträffar frågan om kommun kan betinga sig avgift av va-verket för att ledningar har nedlagts i gata anför utredningen vissa fall då detta enligt dess mening inte bör få förekomma. Den självkostnadsprincip som utredningen förordar avses inte medföra att va-verkens ekonomi skall avskiljas från kommunens ekonomi i övrigt.

En av utredningens experter, stadsjuristen E. G. Westman, har i ett särskilt yttrande uttalat att han inte anser att det finns tillräckliga skäl för att ge självkostnadsprincipen i fråga om va-verk ett helt annat innehåll än då det gäller elverk m. m. Som avgörande skäl mot den föreslagna ordningen i fråga om ränteberegning anför Westman att det i praktiken torde visa sig ogörligt att skilja mellan de fall då räntegottgörelse åt kommun för investeringsmedel är tillåten och de fall då den inte är det. Westman framhåller också att de personkategorier som ytterst skall bära skattekollektivets och va-kollektivets utgifter i stort sett sammanfaller eftersom skattebetalarna regelmässigt utnyttjar den allmänna va-anläggningen.

De remissinstanser som har yttrat sig i denna del har i huvudsak inte haft något att erinra mot utredningens grundläggande principer för beräkning av taxa och avgifter. Vad beträffar den föreslagna självkostnadsregeln har flertalet av dem som direkt berör denna fråga, under åberopande av främst bokföringsmässiga svårigheter, instämt i Westmans yttrande. Vissa av remissinstanserna har också anført att utredningens förslag strider mot kommunallagarna. De remissinstanser som närmast företräder va-verkens intressen har däremot anslutit sig till utredningens förslag och till stöd här för främst åberopat att förslaget minskar riskerna för att dubbelbetalning tas ut från va-kollektivet, vilket nu förekommer i vissa fall. Vissa remissinstanser har anført att skäl synes tala för att upplåtelse av gatumark till de ledningsdragande verken bör kunna beläggas med skälig avgift och att om

så inte sker kommunen bör ha rätt att i rimlig grad gottskriva sig eventuellt uppkommande överskott på verkens rörelse.

I likhet med utredningen anser jag att huvudmannen inte bör få ta ut högre kostnader av brukarna än vad som motsvarar huvudmannens självkostnader för anläggningen. En regel härom bör tas in i lagen. Jag vill framhålla att en lagregel som maximerar avgifterna för allmän va-anläggningsbrukare är av begränsad praktisk betydelse när det gäller kommunala anläggningar, eftersom dessa ofta i betydande grad finansieras med skattemedel. Några regler om skattefinansieringens omfattning bör inte tas in i lagen, utan det bör liksom hittills tillkomma de enskilda kommunerna att själva avgöra denna fråga.

För den allmänna kommunala verksamheten gäller en självkostnadsprincip som innebär att man så långt det är beräkningsmässigt och redovisningstekniskt möjligt skall eftersträva en för brukarna rättvis avgiftssättning, som inte ger utrymme för vinst. Den av utredningen föreslagna bestämmelsen ger inte i och för sig underlag för tillämpning av någon annan självkostnadsprincip. Utredningen har emellertid, genom uttalanden rörande bl. a. internräntedebitering, velat ange att en mera preciserad och affärsmässigt betonad självkostnadsregel än den allmänna kommunala bör gälla för kommunala va-verks taxesättning. För egen del ställer jag mig tveksam till om det är lämpligt att binda sig för en sådan affärsmässig självkostnadsregel när det gäller va-verk. Hänsyn måste enligt min mening tas till att dessa i hög grad tillgodoser allmännyttiga intressen. Brukarkollektivets omfattning och sammansättning kan vidare förändras avsevärt från tid till annan. Inte minst viktigt är att verksamheten i stor utsträckning finansieras med skattemedel. Otvivelaktigt är det fördelaktigt att anknyta till en ordning som kommunerna har ingående erfarenhet av. Kommunernas möjligheter och förmåga att hantera de många komponenterna i en självkostnadsberäkning så att avgiftsuttagen fyller rimliga krav på skälighet och rättvisa behöver inte betvivlas. Med hänsyn till det anförda saknas anledning att ange bestämda lösningar av olika detaljer i beräkningssätt eller redovisningsmetoder. Inte heller är det nödvändigt att i lagtexten eller motiven närmare precisera självkostnadsregelns innebörd.

Beträffande frågan om rätt för kommun att betinga sig ersättning av va-verket för tjänster och förmåner av olika slag finner jag i likhet med utredningen att sådan debitering kan vara befogad. Debitering bör emellertid ske med fixerade belopp, som motsvarar skälig ersättning för en av kommunen lämnad prestation eller nytta. Såvitt avser den speciella frågan om avgift för upplåtelse av kommunal mark för ledningsdragning delar jag utredningens mening att sådan avgift inte bör komma i fråga i de av utredningen redovisade fallen när kommunen har förvärvat marken genom avtal med markexploatör eller fått ersättning enligt bestämmelserna i BL. Det torde f. ö. kunna ifrågasättas om kommun över huvud taget bör få

betinga sig avgift för att gatumark o. d. används för sådana allmänna ändamål som det här är fråga om. Om förekomsten av brunnar eller liknande medför att gatuunderhållet fördyras bör givetvis ersättning kunna utgå härför.

De av naturvårdsverket, länsstyrelsen i Skaraborgs län och SHI framförda synpunkterna på vilka kostnader som skall få tas ut av brukarna föranleder inget annat uttalande från min sida än att sådana kostnader för verkställt undersökningsarbete och projektering som hänför sig till viss bestämd anläggning bör kunna tas ut av anläggningens brukare, medan översiktliga undersökningar och planeringsverksamhet bör bekostas av allmänna medel.

VAL innehåller i 14 § en speciell bestämmelse om förbud för huvudman att ta ut s. k. utvecklingskostnader. Utredningen anser att bestämmelsen kan undvaras i va-lagen utan att det blir någon saklig skillnad. Jag ansluter mig till denna bedömning. Av den föreslagna självkostnadsregeln torde följa att det totala avgiftsuttaget från fastigheter som är anslutna till en utvecklingsförberedd anläggning under tiden fram till dess att utvidgningen kommer till stånd kan bestämmas högst till belopp som motsvarar de kostnader fastigheten skulle ha haft om anläggningen inte hade varit utvecklingsförberedd.

Utredningen föreslår att nu gällande bestämmelser om fördelning av avgiftsskyldigheten skall ersättas med en allmän regel om fördelning efter skälig och rättvis grund. Remissinstanserna har i allmänhet inte haft några erinringar mot detta förslag. Några remissinstanser har anfört att det torde vara av värde att i lagtexten klart framhålla att avgifterna kan varieras beroende på förekommande särskilda omständigheter i likhet med vad som föreskrivs i 15 § andra stycket VAL.

Jag delar utredningens uppfattning att fördelningsreglerna kan göras mindre omfattande i en ny va-lag. Den av utredningen föreslagna fördelningen efter skälig och rättvis grund synes vara så pass vidsträckt att den i och för sig innefattar de speciella fördelningsregler som finns i andra och tredje styckena i 15 § VAL. Dessa behöver därför inte tas in i den nya lagen. Den allmänna regeln bör också tolkas så att storförbrukare kan få tillgodoräknas en lämpligt utformad mängdrabatt om det kan anses motiverat med hänsyn till minskade kostnader per brukningsenhet e. d.

Utredningen föreslår inte någon motsvarighet till de i VAL intagna reglerna om engångsavgifter. Enligt utredningen skall det emellertid även i fortsättningen finnas möjlighet att erlägga sådan avgift genom delbetalningar. En remissinstans har hemställt att rätten att få engångsavgift uppdelad på delbetalningar skrivs in i lagen, eftersom den är mycket betydelsefull för den enskilde brukaren. Jag delar denna bedömning och anser att lagen bör innehålla en bestämmelse härom.

Utredningen diskuterar två speciella problem rörande engångsavgifterna,

dels frågan om i taxa bestämd engångsavgift kan ändras, dels frågan om betydelsen av att engångsavgift har erlagts när det blir aktuellt att verkställa fastighetsreglering eller nybyggnad på fastighet.

Såvitt avser *ändring av engångsavgift* framhåller utredningen att frågan i praktiken inskränker sig till att avse om engångsavgifter kan höjas och att den tveksamhet som råder i denna fråga tydligen hänger samman med att VAL föreskriver att fördelning av brukarnas avgifter skall ske efter nytta. Som motiv för huvudmännen att höja engångsavgift pekar utredningen på dels önskan att bibehålla avgiften vid oförändrat realvärde, dels önskan att ta ut verkliga höjningar som beror på omläggning av finansieringssättet, förbättringar av anläggningen eller allmänt sett fördyrade anslutningskostnader. Enligt utredningen kommer frågan om huvudmans bundenhet vid fastställd taxa i ett ändrat läge om va-lagen får den av utredningen föreslagna lydelsen. Utredningen anser att måttliga höjningar av engångsavgifterna bör godtas och att en sådan ordning inte står i strid med de kommunala principerna för avgiftsuttag.

Flertalet remissinstanser har inte uttalat sig speciellt över vad utredningen anför om engångsavgifterna. De som har uttalat sig i frågan om engångsavgifternas höjning har emellertid varit kritiska mot utredningen.

För egen del anser jag i likhet med utredningen att det är helt klart att en i taxa bestämd engångsavgift kan höjas om kostnaderna för anläggningen stiger genom att nya anläggningsdelar såsom reningsverk e. d. tillkommer. Hinder bör inte heller möta mot att höja engångsavgiften på grund av omläggning av anläggningens finansiering. Även höjningar på grund av penningvärdeförsämring bör kunna godtas. När det gäller verkningarna av taxeändring beträffande engångsavgiften bör skillnad göras mellan sådana fastigheter för vilka betalningsskyldigheten redan har fullgjorts och sådana som ännu inte har betalat någon avgift när ändringen träder i kraft. För den senare gruppen bör den nya taxan utan vidare bli tillämplig. I fråga om den förra gruppen är en mera nyanserad bedömning påkallad. Om höjningen orsakas av att någon ny anläggningsdel har tillkommit bör ytterligare engångsavgift kunna las ut av brukarna för den kostnad som föranleds härav. Om huvudmannen vill ändra sättet för finansiering av anläggningen bör däremot detta normalt inte medföra, att fastighetsägare som redan har betalt tidigare föreskriven engångsavgift får betala tilläggsavgift. Sådan höjning som betingas av penningvärdeförsämring får inte leda till sådant resultat. Som ett specialfall då ytterligare engångsavgift bör få tas ut kan nämnas det av utredningen behandlade fallet att en utvecklingsförberedd anläggning i slutligt skick inte får den omfattning man från början hade räknat med. Huvudmannen bör då kunna ta ut mellanskillnaden mellan den faktiskt erlagda engångsavgiften och den engångsavgift som skulle ha tagits ut om anläggningen från början hade dimensionerats för det antal brukare den slutgiltigt får. I likhet med utredningen anser jag det vara

naturligt att taxan för periodiska avgifter skall få ändras med hänsyn till förändringar i betingelserna för verksamheten.

Beträffande frågan om engångsavgiftens betydelse vid omreglering av fastighetsindelningen och vid nybebyggelse framhåller utredningen att det f. n. anses ovisst om huvudmannen kan ta ut ny engångsavgift av ägare till nybildad tomt eller nyuppfört hus. Enligt utredningens mening bör frågan om engångsavgifter för ny bebyggelse på förut bebyggd mark bedömas främst från praktiska synpunkter och på basis av huvudregeln att avgiftsskyldigheten skall fördelas mellan brukarna efter skälig och rättvis grund. Utredningen anser därför att taxorna bör utformas så att engångsavgifterna i huvudsak anknyts till bebyggelsen på fastigheten och inte till tomten. När bebyggelsen försvinner kan det bli fråga om att ta ut ny engångsavgift, eftersom den erlagda avgiften då kan betraktas som avskriven. Det kan visserligen förekomma fall, då det skulle vara stötande att ta ut ny engångsavgift vid nybyggnad utan hänsyn till den avgift, som har betalats tidigare. Detta gäller t. ex. när byggnad har brunnit ned eller av någon anledning rivits efter kort tid. Utredningen förutsätter emellertid att huvudmännen i dessa fall kommer att ta hänsyn till fastighetsägarnas anspråk på gottskrivning av del av den erlagda engångsavgiften.

Vissa av de remissinstanser som har uttalat sig om engångsavgifterna vid fastighetsreglering eller nybebyggelse har anslutit sig till utredningens förslag, medan andra har varit tveksamma och påpekat att förslaget i viss mån strider mot den föreslagna möjligheten att ta ut engångsavgift för obebyggd tomt.

Som jag tidigare har framhållit anser jag att den nya lagen bör ge möjlighet att ta ut avgifter för obebyggda fastigheter inom planområden. Mot denna bakgrund synes det oegentligt att knyta engångsavgiftens räckvidd till bebyggelsen på fastigheten. Av vad utredningen själv anför framgår f. ö. att en ordning som innebär att ny engångsavgift får tas ut vid nybyggnad kan leda till godtyckliga resultat. Jag kan inte ansluta mig till utredningens ståndpunkt att ny engångsavgift i regel skall få tas ut vid omreglering av fastigheter eller nybebyggelse. Frågan om ytterligare engångsavgift skall komma i fråga i sådana situationer bör enligt min mening bedömas från fall till fall med ledning av den allmänna regeln om skälig och rättvis fördelning.

Som framgår av vad jag tidigare har anfört har utredningen beträffande kostnaderna för övergång till duplikatsystem anvisat ett system som i huvudsak innebär att fastighetsägarna själva bör stå för sina egna kostnader för omläggningen när dessa blir av måttlig omfattning men att det kan vara rimligt att va-kollektivet bestrider en skälig del av kostnaderna om dessa blir större än vad som i allmänhet påräknas. Huvudmannens kostnader för övergången bör enligt utredningen fördelas enligt de allmänna principerna om rättvisa och skälighet. Jag ansluter mig till vad utredningen sålunda har anfört.

Några remissinstanser har tagit upp frågan om flera va-verk i samma kommun från avgiftssynpunkt är att anse som en eller flera anläggningar. Enligt min mening bör man så länge man har skild förvaltning i princip beräkna avgifterna särskilt för varje va-verk. Det torde emellertid vara mest förenligt med grundläggande principer för dagens kommunala verksamhet att man eftersträvar att organisatoriskt och ekonomiskt sammanföra all verksamhet av samma slag till en enhet. Det bör härvid inte vara något som hindrar att verksamhetsområdet för kommunens va-verksförvaltning kommer att omfatta två eller flera åtskilda geografiska områden. Möjligheterna att genom sammanföring till ett va-verk få enhetliga avgifter kan ha särskild betydelse för fall då kommuner sammanläggs. Om stora skillnader råder i avgiftshänseende mellan olika verk torde det emellertid ibland bli nödvändigt att åtminstone övergångsvis använda sig av avgiftsdifferentieringar.

Från ett par håll har vid remissbehandlingen föreslagits att skyldigheten att betala avgifter binds till fastigheten, så att avgifter kan tas ut även av ny ägare till denna. VAL innehåller i 25 § en föreskrift att ny ägare eller innehavare inte svarar för avgift, som förfaller till betalning innan han skall tillträda fastigheten. Vid tillkomsten av denna bestämmelse uttalade dåvarande departementschefen att en regel av motsatt innehåll, såsom ägnad att medföra rättsosäkerhet, inte borde komma i fråga. Jag har samma inställning. Olägenheterna för huvudmännen med den nuvarande regeln torde f. ö. minska om det, såsom jag föreslår, blir möjligt att ta ut avgift för obebodda fastigheter. Skall engångsavgift delas upp på flera delbetalningar får man förutsätta att huvudmännen gararderar sig genom krav på säkerhet och särskilda föreskrifter i de avtal som torde upprättas i sådana fall. Med hänsyn till det nu anförda finner jag inte skäl att i den nya lagen ta in föreskrifter som innebär att avgiftsskyldigheten binds vid fastigheten. Även utan uttrycklig lagbestämmelse torde det vara klart att erlagd engångsavgift får tillgodoräknas ny fastighetsägare.

De avgifter som skall utgå enligt va-lagen är till sin karaktär likartade med ersättningar för gatumark. För sistnämnda ersättningar föreskrivs i 63 § BL att skälig ränta enligt stadens bestämmande skall betalas på oguldet belopp redan från den dag då krav på ersättning har framställts. Jag finner det lämpligt att införa motsvarande bestämmelse för va-avgifter i den nya lagen.

5.5 Installationsbestämmelser

Enligt utredningen torde installationsbestämmelser, dvs. tekniska föreskrifter om hur va-installationer och däri ingående ledningar med tillbehör skall vara beskaffade och utförda, ha meddelats av de flesta huvudmän. Till huvudmännens ledning har VAV utarbetat normalbestämmelser. Stöd för att utfärda installationsbestämmelser har huvudmännen sökt i 12 § i nuva-

rande VAL. Denna paragraf innehåller regler om vad som skall iakttas vid brukande av allmän va-anläggning för ansluten fastighets behov och om rätt för huvudmannen att meddela de närmare föreskrifter i detta hänseende som behövs. Det är tveksamt om bemyndigandet för huvudmannen att meddela föreskrifter omfattar installationsbestämmelser av den typ det här är fråga om. Utredningen anser det angeläget att den oklarhet som sålunda råder undanröjs.

Utredningen föreslår att huvudmännens befattning med att utarbeta och utfärda installationsbestämmelser skall upphöra. I stället skall enligt förslaget gemensamma sådana bestämmelser meddelas för hela landet av den centrala planmyndigheten för byggnadsverksamheten, statens planverk. Bestämmelserna föreslås bli utfärdade i samma ordning som gäller för byggnadsbestämmelser. Förslaget innebär vidare att kontrollen över bestämmelsernas efterlevnad, liksom när det gäller byggnadsbestämmelser, i första hand skall ankomma på byggnadsnämnderna. För att de va-tekniska synpunkterna skall bli vederbörligen beaktade förordar utredningen att VAV tillförsäkras långtgående inflytande och medverkan vid tillkomsten av installationsbestämmelserna och huvudmännen motsvarande inflytande och medverkan vid deras tillämpning.

En av utredningens experter, direktören Bengt Petrelius, har i ett särskilt yttrande kritiserat utredningens förslag i denna del. Eftersom såväl va-verk som byggnadsnämnd skall ha ansvar för och befogenhet att kontrollera installationsbestämmelsernas efterlevnad, medför förslaget enligt hans mening olägenheter i form av dubbelarbete, överorganisation, merkostnader och kompetensvister. Han förordar att det uppdras åt en särskild va-installationsnämnd att utarbeta enhetliga och bindande installationsbestämmelser, vilka därefter fastställs av nämnden eller planverket, samt att det får ankomma på huvudmännen att kontrollera efterlevnaden av dessa bestämmelser.

Under remissbehandlingen har från flera håll understrukits vikten av att allmängiltiga installationsbestämmelser finns. Delade meningar råder endast i fråga om den ordning i vilken bestämmelserna skall meddelas och deras efterlevnad kontrolleras. En del remissinstanser har anslutit sig till den uppfattning som Petrelius redovisar, medan andra har förordat utredningens förslag.

Det råder enligt min mening inte något tvivel om behovet av tekniska bestämmelser rörande beskaffenheten av installationsenheter och utförandet av installationer. Sådana bestämmelser behövs framför allt för att förhindra sanitära olägenheter av allvarligt slag och skador på person och egendom. Ett gott belägg för att installationsbestämmelser behövs är att praktiskt taget alla huvudmän har meddelat sådana bestämmelser, trots att det är ytterst tveksamt om bestämmelserna har någon rättslig betydelse.

Utredningen anser att installationsbestämmelser bör meddelas av ett cen-

tralt organ med giltighet för hela landet. Denna uppfattning delas allmänt av remissinstanserna, och även jag ansluter mig till den. Jag vill i detta sammanhang peka på de strävanden till rationalisering genom standardisering av produkter och industrialisering av deras tillverkning som under senare år har präglat utvecklingen på byggnadsområdet. Som ett led i dessa strävanden har byggnadslagstiftningen förenklats. 1959 års byggnadsstadga tillkom i detta syfte. Bestämmelserna har där så långt möjligt gjorts enhetliga för hela landet. Specialregler för vissa orter eller vissa typer av bebyggelseområden har undvikits, byggnadsärenden har decentraliserats till byggnadsnämnderna och bestämmelser i detaljfrågor, särskilt sådana av teknisk natur, har rensats ut ur stadgan. Tillämpningsbestämmelser meddelas nu av planverket genom föreskrifter och anvisningar till BS. De formella möjligheterna härtill har getts i 76 §. För att ytterligare främja rationaliseringen inom byggnadsindustrin ändrades denna paragraf år 1967 bl. a. så att föreskrift som planverket meddelar i fråga om tillämpningen av BS inte längre skall behöva fastställas av Kungl. Maj:t för att bli gällande annat än när frågan är av särskilt stor betydelse.

Det nära samband som otvivelaktigt råder mellan de va-tekniska och byggnadstekniska inslagen inom byggnadsproduktionen talar starkt för att bestämmelser för va-installationer bör meddelas av planverket enligt samma regler som gäller i fråga om byggnadsbestämmelser i övrigt. Vad utredningen har anfört i denna del har emellertid utsatts för åtskillig kritik framför allt med hänsyn till de följdverkningar det får på det lokala planet.

Utredningens förslag innebär att den lokala kontrollen av att installationsbestämmelserna efterlevs vid nybyggnadsverksamhet och därmed likartade arbeten i första hand kommer att vila på byggnadsnämnderna. Det har gjorts gällande att detta inte är någon lämplig ordning och att kontrollen hellre bör anförtros åt va-verket eller att det bör överlåtas åt kommunen att själv bestämma vem som skall handha kontrollen. För egen del finner jag i hög grad önskvärt att övervakningen av byggnadsproduktionen så långt som möjligt samlas hos en instans, som får svara för kontrollen av att olika slag av föreskrifter blir vederbörligen beaktade. Jag är därför positivt inställd till utredningens förslag. En särskild fördel med detta är f. ö. att samma regler kommer att gälla vare sig byggnaden ligger inom allmän va-anläggnings verksamhetsområde eller inte. De farhågor för komplikationer som har kommit till uttryck i Petrelius' reservation och de remissyttranden som stöder den är enligt min mening överdrivna. Det får givetvis förutsättas att byggnadsnämnderna, om de får till uppgift att handha byggkontrollen över va-installationerna, anlitar särskild va-teknisk expertis för detta ändamål, i den mån de inte själva förfogar över sådan expertis. Härvid ligger det uppenbarligen nära till hands att anlita det lokala va-verket, vilket i de allra flesta fall har kommunen som huvudman. Jag vill dock framhålla att ett sådant förfarande inte är att betrakta som någon delegation av över-

vakningen, utan det primära ansvaret skulle även i ett sådant fall ligga hos nämnden.

Jag har kommit till den uppfattningen att de betänkligheter som har anförts mot utredningens förslag inte bör tillmätas avgörande betydelse. Jag ansluter mig därför till förslaget och förordar att installationsbestämmelser för va-installationer meddelas av planverket, vilket kan ske i den ordning som föreskrivs i 76 § BS. Jag förutsätter att planverket vid utarbetandet av bestämmelserna samråder med företrädare för berörda intressen, såsom VAV och, om miljövårdsfrågor berörs, med naturvårdsverket, samt att byggnadsnämnderna bedriver sin kontroll i nära samarbete med va-verken.

Byggnadsnämndens befogenhet att handha bygghkontrollen över va-installationer omfattar bara nybyggnadsarbeten och vissa andra arbeten som kräver byggnadslov. Emellertid kan, så som BS f. n. är utformad, även mycket betydande va-installationsarbeten förekomma utan att förhållandena är sådana att byggnadslov behövs. Byggnadsnämndernas kontrollverksamhet bör dock omfatta alla installationsarbeten av någon betydelse. Efter samråd med chefen för civildepartementet vill jag förorda att det i 54 § BS upptagna kravet på byggnadslov utsträcks att gälla alla va-installationsarbeten som är av mera väsentlig omfattning. Chefen för civildepartementet avser att senare i vår lägga fram förslag till ändring i BS:s regler om ansvarig arbetsledare — en fråga som jag strax återkommer till. De ändringar i BS som föranleds av vad jag här har förordat kan lämpligen tas upp i det sammanhanget.

Även om reglerna om byggnadslov utvidgas i enlighet med vad jag nu har anført kommer givetvis en hel del installationsarbeten, särskilt reparations- och underhållsarbeten, att falla utanför. Installationsbestämmelser som planverket meddelar med stöd av 76 § BS täcker emellertid även arbeten som inte fordrar byggnadslov. Med hänsyn härtill finns det ingen anledning att ge huvudmännen befogenhet att meddela några installationsbestämmelser. En sådan befogenhet skulle f. ö. kunna medföra praktiska komplikationer, exempelvis när planverket ändrar sina bestämmelser.

I fråga om de arbeten som inte kräver byggnadslov kommer någon automatisk kontroll från byggnadsnämndens sida av att installationsbestämmelserna följs inte att äga rum. Byggnadsnämnd får dock enligt 64 § BS besiktiga även sådana arbeten. Enligt det lagförslag jag nu avser att lägga fram skall vidare huvudmannen ha rätt att låta undersöka va-installation. Även härigenom ges möjlighet till en viss kontroll av dessa arbeten. Ansvaret för att installationsarbete blir utfört i enlighet med gällande föreskrifter vilar på fastighetens ägare. Har föreskrifterna inte följts kan byggnadsnämnden vidta åtgärder mot fastighetsägaren. Det torde vidare vara möjligt för huvudmannen att ingripa med stöd av den lag jag föreslår, exempelvis genom att stänga av vattentillförseln.

Lagen om va-anläggningar bör innehålla en erinran om att regler angå-

ende va-installationer finns i BS. Vidare bör i lagen tas upp en bestämmelse om att huvudman inte får meddela föreskrifter i detta ämne samt en regel om rätt för huvudman att undersöka va-installation. 44 § 7 mom. BS innehåller för närvarande bestämmelse om hur va-ledningar skall anordnas. Bestämmelsen bör kompletteras så att den kommer att omfatta även med sådana ledningar förbundna anordningar. Förslag härom kommer att läggas fram av chefen för civildepartementet i samband med de tidigare nämnda förslagen till ändringar i BS. Efter denna komplettering får av BS anses framgå att va-installation skall vara godtagbar från den allmänna hälsovårdens synpunkt och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet, funktionsduglighet och ändamålsenlighet.

Utredningen har ingående behandlat en rad frågor som närmast hänger samman med utformningen av installationsbestämmelserna. Eftersom dessa skall meddelas av planverket och till stora delar måste grundas på ytterligare, noggranna tekniska överväganden anser jag mig inte böra ta närmare ställning till dessa frågor här. Endast ett par principer vill jag beröra.

I prop. 1967: 100 angående riktlinjer för bostadspolitiken, m. m. anförde chefen för inrikesdepartementet att byggnadsbestämmelserna borde ges sådan form att de fyller sin uppgift utan att i onödan binda den tekniska utvecklingen. Bestämmelserna borde därför ges i form av funktionskrav på egenskaperna hos den färdiga produkten. Också byggnadsbestämmelser som är tekniskt detaljerade ansågs kunna utformas som funktionskrav. Det sålunda anförda torde bli vägledande även när det gäller installationsbestämmelserna på va-området.

Den av utredningen behandlade frågan om typgodkännande har tilldragit sig vissa remissmyndigheters uppmärksamhet. Utredningen förordar en form av frivilligt typgodkännande. Verksamheten föreslås ankomma på planverket som samordnande, central instans. Enligt utredningen bör verket ha frihet att lägga ut uppgifter inom den typgodkännande verksamheten på andra lämpliga organ. Bland remissinstanserna framförs olika uppfattningar. Sålunda anser NO att typgodkännande verksamhet på grund av konkurrenshämmande verkan inte bör få förekomma om det inte är oundgängligen nödvändigt av säkerhetsskäl. VAV anser att den av Petrelius föreslagna va-installationsnämnden bör få hand om verksamheten. Planverket uppger sig inte ha tagit ställning till om typgodkännandet skall vara obligatoriskt eller frivilligt men anser vissa skäl tala för ett begränsat obligatorium för vissa från säkerhetssynpunkt viktiga varor.

Typgodkännandeverksamheten är av värde därigenom att den förenklar den lokala granskningen av installationen. Den kan också bidra till en önskvärd standardisering på området. Jag anser därför att regler om sådan verksamhet bör kunna tas upp bland installationsbestämmelserna. Verksamheten bör dock inte utformas så att den motverkar konkurrens

på marknaden. Bl. a. av detta skäl synes det mig inte lämpligt att f. n. införa regler om obligatoriskt typgodkännande. Sådana regler förekommer f. ö. inte beträffande byggnadsarbeten.

Det industrialiserade byggandet innebär att inte bara byggnadsdelar utan också byggelement eller t. o. m. hela hus framställs i fabrik. Den behövliga kontrollen kan i sådana fall med större fördel utföras i fabriken än på byggplatsen. Detta gäller också va-installationer. Planverket har utarbetat system för tillverkningskontroll genom fortlöpande driftskontroll och stickprovsmässig opartisk kontroll på tillverkningsplatsen. Liksom typgodkännandeverksamheten bör ett system för tillverkningskontroll kunna regleras i installationsbestämmelserna.

5.6 Installatörsrättigheter

Enligt nu gällande ordning kan föreskrifter om installatörsrättigheter inte meddelas med stöd av VAL. Lagen kan sålunda inte användas för att åstadkomma rättsligt oangripliga förbud att anlita rörinstallatör utan sådana rättigheter. Som framgått av den tidigare redogörelsen förekommer emellertid i stor omfattning lokala föreskrifter om installatörsrättigheter och förbud för annan än auktoriserad installatör att utföra installationsarbeten.

Utredningens förslag innebär att huvudman för allmän va-anläggning skall få rätt att föreskriva att vissa va-installationsarbeten inte får utföras av annan än den som har fått installatörsrättigheter. Sådana rättigheter skall meddelas av huvudmannen. Som en nyhet föreslås att bestämmelser om villkoren för att förvärva och inneha rättigheter skall bli enhetliga för hela riket och meddelas centralt av planverket. Enligt förslaget skall huvudmannen inte utan särskilt medgivande kunna ställa upp andra villkor än de centralt fastställda.

Utredningens förslag har utsatts för åtskillig kritik. Vissa remissinstanser har ansett det vara obehövligt med auktorisation på området. Ett flertal andra instanser har ansett att rättigheterna bör tillerkännas giltighet för hela landet och att de bör meddelas av ett centralt organ. De kritiska remissinstanserna har bl. a. pekat på att både det nuvarande och det föreslagna systemet innebär risk för konkurrensbegränsningseffekter och försvårar för företag att bedriva verksamhet i flera kommuner.

Det huvudsakliga motivet för ett system med installatörsrättigheter är att huvudmannen för en allmän va-anläggning därigenom får en viss garanti för att installationer som skall förbindas med anläggningen utförs på ett fackmässigt sätt, så att det inte uppstår risk för skador på denna. Det är av stor allmän betydelse att sådana skador undviks. Detta ligger också i hög grad i huvudmannens intresse, eftersom han ansvarar för att anläggningen är funktionsduglig. Med hänsyn härtill synes det mig befogat att ställa upp särskilda krav på kompetens hos den som skall svara för va-installationsarbeten, åtminstone när det gäller arbeten av mera betydande omfattning.

Det f. n. tillämpade systemet med installatörsrättigheter är emellertid för-
enat med olägenheter, som bara delvis undanröjs genom utredningens för-
slag. Sålunda innebär systemet vissa risker för ej önskvärda konkurrens-
begränsningseffekter. Vidare blir det allt vanligare att installationsföretag
driver verksamhet inom flera olika kommuner. Genom att auktorisation
meddelas av varje huvudman för hans verksamhetsområde skapas svårig-
heter för sådana företag. Detta gäller även om handläggningen av auktori-
sationsfrågorna binds genom centrala direktiv. Man kan nämligen inte
därigenom helt utesluta att praxis blir olika i olika kommuner. Än mindre
kan man undvika besvärande tidsutdräkt vid handläggningen av ärendena.
För installatörsrättigheter torde f. n. i princip krävas att installatören är
kompetent för alla slag av installationsarbeten. Detta är ägnat att motverka
en specialisering som i vissa fall skulle kunna medföra rationaliseringsvins-
ter vilka kunde komma de enskilda brukarna till godo.

Den kritik som sålunda kan riktas mot systemet med installatörsrättig-
heter har gett mig anledning att överväga om inte de synpunkter som ligger
till grund för detta system kan tillgodoses på annat sätt. Det ligger härvid
nära till hands att anknyta till den ordning som gäller i fråga om byggnads-
arbete. Jag vill erinra om vad jag tidigare har anfört om att reglerna i BS
om byggnadslov bör utvidgas att omfatta alla va-installationsarbeten som
är av mera väsentlig omfattning.

Enligt 61 § BS skall arbete som avser bl. a. nybyggnad och ändring av
befintlig byggnad utföras under ledning och tillsyn av en av den byggande
utsedd och av byggnadsnämnden godkänd ansvarig arbetsledare, vilken
skall svara för att arbetet blir behörigen fullgjort. Byggnadsnämnden skall
enligt 64 § öva tillsyn över arbetet och företa erforderliga besiktningar. Sta-
tens planverk har nyligen hemställt att det införs möjlighet för planverket
att med riksgiltighet pröva frågor om arbetsledares kompetens. Som jag
tidigare har nämnt avser chefen för civildepartementet att ta upp denna
fråga senare i vår. Han ämnar föreslå att BS ändras i enlighet med planver-
kets hemställan.

Den förordade ändringen av reglerna angående byggnadslov får till re-
sultat att bestämmelserna i BS om ansvarig arbetsledare blir tillämpliga på
alla va-installationsarbeten av större betydelse. Detta ger en tillräcklig ga-
ranti för ett korrekt utfört arbete och det finns då inte längre behov av
regler som förbehåller arbetena för i särskild ordning auktoriserade instal-
latörer. Genomförs planverkets förslag om riksgiltigt godkännande av an-
svariga arbetsledare, tillgodoses även de synpunkter som ligger till grund
för förslagen om riksgiltiga installatörsrättigheter. De nu berörda konsek-
venserna av en utvidgning av reglerna om byggnadslov ser jag som en vä-
sentlig fördel och de kan enligt min mening anföras som ett starkt skäl för
en sådan reform.

Bedömningen av frågan om en person skall godkännas som ansvarig ar-

betsledare bör ske uteslutande med hänsyn till hans personliga kompetens för uppgiften. Det bör inte vara något som hindrar att en arbetsledare godkänns enbart för va-installationsarbeten eller enbart för andra slag av arbeten. I den mån närmare bestämmelser rörande ansvariga arbetsledare på det nu aktuella området behövs synes de mig lämpligen böra meddelas av planverket i samma ordning som installationsbestämmelserna.

Även efter en utvidgning av reglerna om byggnadslov återstår, som jag har påpekat vid behandlingen av frågan om installationsbestämmelser, en hel del arbeten som inte kommer att kräva byggnadslov och där alltså inte heller reglerna om ansvarig arbetsledare blir tillämpliga. Det kan därför ifrågasättas om det i fråga om sådana arbeten finns anledning att ha ett system med installatörsrättigheter. För egen del kan jag inte finna att de skäl som kan åberopas till stöd för ett sådant system är tillräckligt starka för att motväga de invändningar som, bl. a. från konkurrensbegränsningsynpunkt, kan resas däremot. Det torde f. ö. under alla omständigheter vara nödvändigt att undanta de enklaste slagen av reparations- och underhållsarbeten, såsom byte av packningar och rengöring av vattenlås. Jag vill också erinra om att, i den mån installationsbestämmelser har meddelats, brukaren ansvarar för att dessa bestämmelser följs. Även om det inte finns några regler om skyldighet att anlita auktoriserad installatör ligger det därför i brukarens intresse att arbetet blir korrekt utfört, och man torde kunna räkna med att även servicearbeten och liknande i stor utsträckning kommer att utföras av installatörer som har kompetens såsom ansvarig arbetsledare.

Under hänvisning till det nu anförda förordar jag att det nuvarande systemet med installatörsrättigheter avvecklas och att det i lagen uttryckligen anges att huvudman inte har rätt att föreskriva några särskilda inskränkningar i fråga om vem som skall få utföra installationsarbete.

Auktorisation enligt den ordning som gäller i dag förutsätter i regel skyldighet för rörinstallatören att stå allmänheten till tjänst och utföra begärda arbeten. VAV har som ett viktigt skäl mot en ordning med riks rättigheter för va-installatörer anført att kravet på service och jourtjänst inte kan upprätthållas annat än om huvudmannen får meddela auktorisation inom sitt eget verksamhetsområde. Jag är medveten om att huvudmännen, om systemet med installatörsrättigheter slopas, inte längre får möjlighet att med hjälp av auktorisationen kräva av installatörer att de står till allmänhetens förfogande för att utföra behövliga arbeten. Den ökade konkurrensfrihet som mitt förslag medför bör dock innebära en garanti för att servicen mot allmänheten inte eftersätts. En lämplig ordning för att tillgodose behoven i detta hänseende i större orter kan vara att företagen i branschen gemensamt eller i samverkan med huvudmannen inrättar någon form av jourtjänst. Enligt utredningen förekommer redan i dag ansatser till en sådan ordning på vissa håll. Skulle verksamheten inte naturligen ta sig sådan inriktning bör huvudmannen kunna ta initiativet till behövlig samverkan eller också

själv svara helt eller delvi för i vart fall sådana arbeten som behövs i nödsituationer.

Det nya systemet kan edföra viss kostnadsövertäring från sektorn för nyinstallationer till sekto för reparationer. Mot en sådan utveckling finns emellertid inte något att i vända. Den innebär bara att de verkliga kostnaderna på reparationssidan som tidigare kan ha varit subventionerade från nyinstallationssidan, kommer i dagen. Ökar sålunda kostnaderna för reparationerna bör emellertid kostnaderna för nyinstallationer minska i motsvarande mån. Det torde f. ö. vara värdefullt om den nuvarande kopplingen mellan de båda sidorna i möjligaste mån upphör. Som planverket framhåller bör nyproducerande företag inte tvingas att svara för reparation av de anläggningar som de har installerat.

5.7 Prövningsorgan

Frågor enligt VAL kan prövas antingen av länsstyrelse eller av allmän domstol.

Bland ärenden som enligt VAL ankommer på länsstyrelses prövning kan nämnas frågor om kommuns skyldighet att ordna allmän va-anläggning, om allmän va-anläggnings verksamhetsområde i vissa fall, om skyldighet att ansluta fastighet, om fastställelse av föreskrifter för brukare, om auktorisation för va-anläggning med annan huvudman än kommun samt om förordnande av syssloman för sådan anläggning. Vidare kan beslut, som har fattats av kommunal huvudman, komma under länsstyrelses prövning med anledning av kommunala besvär. Sådana besvär kan röra allmänna taxefrågor eller avgiftsdebitering som avser viss fastighet. De kan också gälla huvudmans beslut att anta föreskrifter om villkor för brukande av allmän va-anläggning. Samma fråga kan komma under länsstyrelsens bedömning genom ett underställningsförfarande enligt 12 § VAL.

Twist i fråga som avses i VAL skall prövas av allmän underrätt, om inte annat är föreskrivet. Twisten skall tas upp av domstolen i den ort, där anläggningen huvudsakligen har sitt verksamhetsområde. Bland frågor som skall prövas av domstol kan nämnas tvister om ersättning enligt 8 och 9 §§ VAL för befintliga anordningar, som tas i anspråk för allmän va-anläggning eller blir onyttiga genom tillkomsten av sådan anläggning. Domstol kan vidare få pröva bl. a. tvister som rör brukares avgifter, frågor om skadestånd, då huvudman eller brukare anser sig ha lidit skada till följd av att andra parten har överträtt bestämmelser i avtal mellan dem samt frågor om villkors giltighet, tolkning, skälighet och laglighet.

Kritik har riktats mot det gällande prövningssystemet bl. a. därför att vissa ärendegrupper kan prövas av både länsstyrelse och domstol. Detta gäller särskilt i fråga om taxa och avgifter. Om huvudmannen är kommun kan själva taxebeslutet prövas av länsstyrelsen efter kommunala besvär. I samma ordning kan beslut rörande avgift för viss brukare överprövas. Så-

dan fråga kan emellertid också komma under domstols prövning i tvist mellan huvudmannen och brukaren.

Trots de brister som utmärker det nuvarande systemet har utredningen inte ansett sig böra föreslå några principiella förändringar i detta. Däremot föreslår utredningen att det skall bli möjligt att använda ett alternativt förfarande. Vissa va-mål skall kunna behandlas av en för hela landet gemensam särskild nämnd, statens va-nämnd. Nämnden skall under vissa förutsättningar kunna meddela för parterna bindande avgöranden, vilka inte skall kunna överklagas. Den skall också kunna fungera som medlingsinstans samt anlitas som sakkunnig remissinstans i va-frågor. Utredningen räknar med att huvudmän och brukare kommer att utnyttja nämnden för att få sina tvister lösta. På så sätt skulle ett enhetligt förfarande komma till stånd.

Förslaget om inrättande av en va-nämnd har mottagits positivt vid remissbehandlingen. Det har framhållits att man härigenom får ett snabbt, smidigt och billigt förfarande för handläggning av tvister i va-frågor. Den väsentligaste invändningen hos remissinstanserna har varit att man genom att inrätta va-nämnden får tre prövningsinstanser i stället för de nuvarande två, vilket kan leda till motsatt effekt mot den avsedda.

För egen del anser jag att det är angeläget att man på detta område får tillgång till ett ändamålsenligt prövningsförfarande. Detta är särskilt viktigt av hänsyn till brukarna, eftersom dessa ofta befinner sig i underläge gentemot huvudmannen. Prövningsreglerna bör vara utformade så att de underlättar skapandet av en enhetlig praxis och så långt som möjligt undanröjer de nuvarande svårigheterna för huvudman och brukare att avgöra vilken prövningsinstans som är den rätta i det enskilda fallet. Utredningens förslag ligger uppenbarligen i linje med dessa syften.

Enligt min mening är emellertid det föreslagna systemet behäftat med vissa brister. Genom att nuvarande regler om prövning hos domstol och länsstyrelse bibehålls leder förslaget till att man för tvister i va-frågor mellan huvudman och brukare får tre prövningsinstanser i stället för nuvarande två. Visserligen räknar utredningen med att parterna skall finna det förenligt med sina intressen att anlita nämnden i uppkommande tvister. Reglerna om nämndens behörighet är dock utformade på sådant sätt att det i vissa fall blir omöjligt för nämnden att ta upp ett ärende till prövning eller fullfölja det till ett avgörande besked. Sålunda kan nämnden besluta i en tvist endast om parterna är ense om att överlämna målet till nämndens avgörande. Vidare krävs enligt förslaget för att nämnden skall kunna meddela beslut att majoriteten av ledamöterna förenar sig om en viss mening. Slutligen framgår av utredningens motiv att det i princip inte är meningen att nämnden skall meddela beslut som innefattar bindande föreskrifter för parterna. Besluten skall utformas så att det lämnas åt parterna själva att genom ändring i va-avtalet åstadkomma rättelse.

Mot bakgrund av det nu anförda anser jag att handläggningen av tvister i

va-frågor mellan huvudman och brukare i princip bör ankomma på en central nämnd av det slag utredningen föreslår. Nämnden bör dock få exklusiv behörighet att som första instans avgöra sådana tvister och alltså överta de uppgifter som f. n. ankommer på underrätten. Nämndens avgöranden bör få samma verkan som domstols dom. Med hänsyn till att nämndens kompetens inte blir beroende av parts samtycke bör det finnas möjlighet att överklaga nämndens avgöranden. Överprövningen bör förläggas till domstol. För att ingen onödig tidsutdräkt skall uppstå bör dock talerätten avskäras vid lämplig nivå.

Jag föreslår alltså att det inrättas en särskild central nämnd, kallad statens va-nämnd, samt att det i lagen föreskrivs att tvister mellan huvudman och fastighetsägare i frågor om tillämpningen av lagen skall prövas av denna nämnd.

Vissa administrativa va-ärenden bör även i fortsättningen prövas av länsstyrelse. Länsstyrelse kommer vidare liksom hittills att få pröva va-frågor med anledning av kommunala besvär. Förslaget löser alltså inte i och för sig de problem om gränsdragningen mellan olika organs behörighet som nu föreligger. Vissa svårigheter bör dock kunna undanröjas. Jag vill härom anföra följande.

Några ändringar bör inte göras i fråga om länsstyrelses behörighet att pröva frågor om allmänförklaring av va-anläggning, som skall drivas av annan än kommun, om skyldighet för kommun att se till att allmän va-anläggning kommer till stånd, om omfattningen av allmän va-anläggnings verksamhetsområde i vissa fall och om förordnande av syssloman att i huvudmannens ställe och för hans räkning driva allmän va-anläggning. Där emot anser jag inte att reglerna om länsstyrelses fastställelse av vissa föreskrifter som huvudman meddelar bör bibehållas. Är huvudmannen kommun kan beslut i sådan fråga — liksom exempelvis beslut i avgiftsfrågor — överklagas genom kommunala besvär. Om fastställelseprövningen slopas, undanröjs de olägenheter som det innebär att frågan om föreskrifter i vissa fall kan komma att prövas enligt VAL och i andra enligt allmänna kommunala besvärregler.

Enligt gällande lag skall länsstyrelse pröva frågor om skyldighet för huvudman och fastighetsägare att upprätta rättsförhållande mellan varandra, medan tvister om avgifter och andra villkor prövas av domstol. Jag föreslår att va-nämndens kompetens skall omfatta såväl frågor om rätt att bruka allmän va-anläggning och skyldighet att genom avgift bidra till kostnaden för sådan anläggning som frågor rörande avgifter och andra villkor. Härigenom uppnås den fördelen att alla dessa frågor, som har ett intimt samband med varandra, kommer att prövas i samma ordning. I fråga om nämndens prövning av avgiftsfrågor vill jag framhålla, att skäligheten av avgift kan prövas, t. ex. om brukare påstår att hans avgift har bestämts på ett sätt, som inte överensstämmer med lagens regler om fördelning av avgiftsskyldigheten

efter skälig och rättvis grund. Va-nämnden skall emellertid inte kunna göra någon allmän prövning av taxa och allmänna bestämmelser, utan prövningen skall alltid avse en viss eller vissa brukare. En allmän prövning skall där-
emot liksom hittills ske hos länsstyrelse efter kommunala besvär med till-
lämpning av allmänna kommunalrättsliga regler. Även om va-nämndens av-
görande formellt är begränsat till den brukare som tvisten rör torde dock det
slutliga resultatet ofta bli detsamma som om en allmän prövning hade ägt
rum. Om nämndens beslut i en fråga rörande taxa eller allmänna bestäm-
melser har allmän räckvidd kan det nämligen förutsättas att huvudmannen
ändrar taxan eller de allmänna bestämmelserna i överensstämmelse med
nämndens beslut, eftersom han annars riskerar att andra brukare drar mot-
svarande fråga under nämndens prövning.

Utredningen har ansett, att tvist mellan huvudman och fastighetsägare,
om fastigheten ligger inom eller utom verksamhetsområdet, inte faller under
va-nämndens kompetens. Skälet härför är att sådan tvist anses i första hand
röra förhållandet mellan det allmänna och huvudmannen. Jag kan inte dela
denna uppfattning. Det ankommer visserligen på huvudmannen att bestäm-
ma verksamhetsområdets omfattning och han kan inte åläggas att ta in en
viss fastighet i detta. Frågan om tolkningen av huvudmans beslut rörande
verksamhetsområdets omfattning bör dock prövas i rättslig ordning på sam-
ma sätt som andra tvister, dvs. av va-nämnden.

Vissa ersättningsfrågor av närmast expropriationsrättslig art kan upp-
komma enligt VAL. Här åsyftas frågor om ersättning för anordningar, som
införlivas med allmän va-anläggning, eller för anordningar, som blir onyt-
tiga genom att allmän va-anläggning kommer till stånd. Motsvarande reg-
ler bör finnas i den nya lagen. Vissa skäl kan synas tala för att tillämp-
ningen av dessa regler bör ske i samma ordning som avses skola gälla enligt
annan tvångslagstiftning, dvs. med fastighetsdomstol som första instans. Med
hänsyn till att värderingen skall avse va-tekniska anordningar anser jag
det dock lämpligt att även dessa tvister prövas av va-nämnden, som skall
ha särskild sakkunskap i va-frågor. Fastighetsdomstol kommer däremot att
få pröva vissa andra frågor rörande va-verk, nämligen sådana som avser
tillämpningen av miljöskyddslagen. Det kan exempelvis gälla påstådd luft-
förorening från verket. Tvistar huvudman och tredje man, som även kan
vara brukare, om ersättning för föroreningar skall denna fråga tas upp av
fastighetsdomstol.

Om brukare försummar att betala va-avgifter till huvudmannen kan
denne ansöka om betalningsföreläggande vid allmän domstol för brukaren.
Den möjligheten bör stå öppen även i fortsättningen. Om ansökningen be-
strids skall enligt vanliga regler tvisten hänskjutas till rättegång. Även
en sådan tvist bör prövas av va-nämnden. Jag förordar därför — med lagen
(1947: 638) om betalningsföreläggande för vissa fordringar på arbetslön
som förebild — att det föreskrivs att sådana va-mål om betalningsföreläg-

gande i vilka gäldenären bestritt ansökningsen och målet med anledning härav hänskjutits till rättegång skall överlämnas till va-nämnden för avgörande.

De regler jag föreslår om va-nämndens behörighet medför att nämnden kan få pröva inte bara rent va-rättsliga frågor utan också exempelvis frågor om ogiltighet av avtal, om skadeståndsskyldighet och andra frågor av allmänrättslig art. Tvister av detta slag torde dock bli fåtaliga, och jag har ingen anledning att undandra dem från nämndens prövning genom gränsdragningsregler som med nödvändighet måste bli svåra att tillämpa.

Va-nämnden skall enligt mitt förslag i huvudsak kunna pröva bara tvister mellan huvudman och brukare. Andra tvister i va-frågor skall tas upp av allmän domstol. Som exempel på sådana tvister kan nämnas skadeståndskrav som brukare framställer mot annan brukare samt tvist mellan brukare och installatör rörande installation i brukarens fastighet.

Slutligen bör nämnas att även hälsovårdsnämnden har att ta befattning med vissa va-frågor. Sålunda faller under nämndens kompetens bl. a. att pröva om sanitär olägenhet uppkommer genom avstängning av vattentillförseln från huvudmans sida. Hälsovårdsnämnden kan vidare genom åläggande åstadkomma att fastigheter, till förhindrande av sanitär olägenhet, faktiskt ansluts till allmän va-anläggning.

Enligt utredningens förslag skall va-nämndens beslut inte kunna överklagas. Den ändrade ställning nämnden får enligt mitt förslag bör dock, som jag tidigare har nämnt, föranleda att klagorätt till domstol införs. Jag vill i detta sammanhang anföra att det med hänsyn till nämndens sakkunskap på va-området kan antas att tyngdpunkten när det gäller de rent va-tekniska avgörandena kommer att ligga hos nämnden samt att domstolens överprövning i första hand kommer att ta sikte på de rättsliga frågorna.

Eftersom va-nämnden skall vara central för hela landet, bör detsamma gälla den instans som skall överpröva nämndens avgöranden. Jag har stannat för den lösningen att målen koncentreras till en fastighetsdomstol — lämpligen Stockholms tingsrätt. Parternas intresse av snabba avgöranden talar starkt för att det inte bör vara möjligt att överklaga fastighetsdomstolens beslut. Visserligen skulle det kunna göras gällande att frågor av principiell rättslig innebörd borde få fullföljas till högre rätt. Med hänsyn till svårigheten att avskilja sådana frågor och till att tyngdpunkten när det gäller de rent va-rättsliga bedömningarna bör ligga på va-nämnden har jag emellertid kommit till den uppfattningen att någon möjlighet att fullfölja talan mot fastighetsdomstolens beslut inte nu bör införas. Det kan emellertid finnas anledning att överväga denna fråga på nytt i samband med att slutlig ställning tas till frågan om fullföljd mot fastighetsdomstols avgöranden och om hovrätts framtida utformning.

Enligt utredningens förslag skall va-nämnden bestå av ordförande och sex andra ledamöter vilka jämte suppleanter utses av Kungl. Maj:t. Ordföranden

och två av de övriga ledamöterna skall vara lagfarna. Beträffande ordföranden och en av nyssnämnda två ledamöter, vilken skall vara nämndens vice ordförande, krävs dessutom att han innehar eller har innehaft domarämbete. De tre lagfarna ledamöterna får inte utses bland personer, som kan anses representera partsintressen. Nämndens övriga fyra ledamöter skall däremot utses bland personer som kan anses företräda dessa intressen. Två av dem skall ha anknytning till huvudmännen och två till brukarna. Utredningen hänför brukarna till två huvudgrupper, nämligen dels de som behöver vattenförsörjning och avlopp till bostäder och för annan detaljförbrukning, dels de som behöver anlita den allmänna va-anläggningen för industriella eller liknande ändamål. Av de två ledamöterna på brukarsidan bör den ena representera detaljförbrukarna och den andra storförbrukarna.

I huvudsak kan jag ansluta mig till utredningens förslag att i nämnden skall finnas juridisk sakkunskap samt ledamöter med goda insikter i huvudmännens och brukarnas problem. Jag anser det emellertid inte påkallat att ge nämnden ett så starkt inslag av intresserepresentation som utredningen föreslår. Enligt min mening bör inga ledamöter utses som företrädare för vissa partsintressen, utan i fråga om samtliga ledamöter bör kvalifikationskraven utformas som krav på vissa insikter och erfarenheter. Jag anser det vidare inte nödvändigt att mer än en jurist ingår i nämnden. Däremot bör nämnden få ett starkare inslag av teknisk sakkunskap än utredningen föreslår. Av nu angivna skäl föreslår jag att nämnden skall bestå av ordförande och fem övriga ledamöter. Ordföranden bör vara jurist med domarerfarenhet. En ledamot bör ha sakkunskap och erfarenhet i va-tekniska frågor. Två ledamöter bör vara väl förtrogna med förvaltning och skötsel av va-verk och två väl förtrogna med va-förhållanden som avser resp. bostadsfastigheter och annan bebyggelse. Trots att alltså inga ledamöter skall utses som representanter för berörda intressen kan det vara lämpligt att organisationer som företräder dessa intressen bereds tillfälle att framföra synpunkter på valet av ledamöter. Detta synes mig kunna ske utan stöd av någon uttrycklig lagbestämmelse.

Förfarandet vid va-nämnden bör utformas i nära överensstämmelse med de regler som gäller för hyresnämnd. På så sätt blir handläggningen domstolsliknande, men den kommer att äga rum under något friare former än en domstolsprocess. Liksom hyresnämnderna bör va-nämnden få vidsträckta medlande funktioner. Med hänsyn till va-nämndens sammansättning av experter på olika områden bör den vidare — såsom utredningen föreslår — anlitas för att avge yttrande även i mål och ärenden om vattenförsörjning och avlopp, vilka handläggs i annan ordning. I första hand torde länsstyrelserna ha anledning att infordra yttranden i va-ärenden från nämnden. En bestämmelse om skyldighet för nämnden att avge yttranden i va-frågor bör tas in i nämndens instruktion.

5.8 Samordning med annan lagstiftning

Som jag tidigare nämnt har den 19 december 1969 till lagrådet remitterats förslag till ändringar i lagen om vissa gemensamhetsanläggningar (LGA). Ändringarna innebär att LGA:s tillämpningsområde utvidgas så att det blir möjligt att genom förrättning enligt lagen inrätta gemensam anläggning för vattenförsörjning eller avlopp för två eller flera fastigheter. Samtidigt föreslås att den möjlighet som f. n. finns enligt 8 kap. VL att ordna avloppssamfällighet mellan enskilda fastigheter slopas utom i fall då det är fråga om gemensam ledning för avlopps- och torrlägningsföretag. 8 kap. VL kommer härafter att innehålla regler endast om förhållandet mellan allmänna va-anläggningar inbördes samt mellan sådan anläggning och fastigheter som ligger utanför dess område.

Vattenöverdomstolen har i remissyttrande över förslaget till ändring i LGA pekat på vissa problem som kan uppstå, om verksamhetsområdet för en allmän va-anläggning utvidgas så att det kommer att innefatta en va-anläggning tillkommen enligt LGA. Jag vill med anledning härav framhålla följande.

Den omständigheten att vissa fastigheter inom en allmän va-anläggnings verksamhetsområde är delägare i en va-samfällighet enligt LGA bör inte hindra att frågan om fastigheternas rätt att bruka den allmänna anläggningen eller om deras avgiftsskyldighet till dennas huvudman tas upp och prövas. Vid bedömningen av om fastigheternas va-behov med större fördel kan tillgodoses på annat sätt än genom den allmänna va-anläggningen får man ta hänsyn till den fördel de har av gemensamhetsanläggningen och de kostnader som följer med denna. I och för sig är det inget som hindrar att en prövning enligt va-lagen av frågan om de i samfälligheten ingående fastigheternas skyldighet att bidra till den allmänna va-anläggningen leder till att vissa men inte alla dessa fastigheter åläggs sådan bidragsskyldighet. Frågan om samfälligheten därefter skall bestå för de återstående fastigheterna får prövas enligt reglerna i LGA. Om samfälligheten inte kan bestå, kan även de övriga fastigheterna komma att anslutas till den allmänna va-anläggningen.

En samfällighet enligt LGA som sådan bör inte i något fall kunna få ställning av brukare i förhållande till den allmänna va-anläggningen.

Om en samfällighet enligt LGA upplöses på grund av att de deltagande fastigheterna ansluts till en allmän va-anläggning, torde den allmänna va-anläggningens huvudman ofta kunna åläggas skyldighet att inlösa eller ersätta samfällighetens anordningar enligt reglerna i va-lagen. Det kan tänkas att en gemensamhetsanläggning, som ursprungligen har avsett både vatten och avlopp, efter tillkomsten av en allmän va-anläggning kan bli överflödig när det gäller det ena av dessa ändamål men stå kvar för det andra ändamålet. Vad som anförts om gemensamhetsanläggningar enligt LGA sy-

nes kunna tillämpas också på sådana avloppssamfälligheter mellan enskilda fastigheter som kan ha bildats enligt 8 kap. VL i dess hittillsvarande lydelse.

Om en huvudman skulle bestämma verksamhetsområdet för allmän va-anläggning på sådant sätt att det omfattar endast en del av de fastigheter som är delägare i en samfällighet enligt LGA eller i en avloppssamfällighet enligt 8 kap. VL blir problemen mer svårösta. Jag anser det därför lämpligt att i va-lagen ta in en föreskrift, som hindrar att verksamhetsområdet bestäms på detta sätt. Bestämmelsen bör vara tillämplig på alla beslut som fattas rörande verksamhetsområdets utsträckning.

Specialmotivering

Utskottet återger här sådana delar av specialmotiveringen till lagförslagen, som är av särskilt intresse med hänsyn till de i ämnet väckta motionerna.

Utskottet hänvisar i övrigt till propositionen s. 123—167.

1. Förslaget till ny lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar

9 §

Gällande rätt och utredningen. Enligt VAL inträder avgiftsskyldighet när fastighet har anslutits till va-anläggningen. Utredningen, som anser att begreppet anslutning bör slopas, föreslår en regel om att fastighetsägares avgiftsskyldighet skall inträda när va-anläggningens ledningsnät har nått fastighetens omedelbara närhet och huvudmannen har gjort vad på honom ankommer för att anläggningen skall kunna brukas för fastigheten. Detta torde motsvara vad som enligt gällande rätt ligger i begreppet anslutning. För bebyggda fastigheter som skall utnyttja anläggningen bör enligt utredningen de angivna förutsättningarna anses uppfyllda när servisledning har utförts och fastighetens ledningssystem kopplats till denna. I fråga om fastigheter som inte utnyttjar anläggningen bör huvudmannen anses ha fullgjort sin skyldighet redan i och med att ledningsnätet har dragits till fastighetens omedelbara närhet så att en tillkoppling lätt kan ske.

Remissyttrandena. Flertalet remissinstanser har avstått från att framföra några synpunkter på denna fråga. *SKTF, byggnadskontoret i Halmstad* samt *vatten- och avloppsnämnden i Göteborg* anser att uttrycket "fastighetens omedelbara närhet" är oklart. Även *VAV* anser att tidpunkten då avgift skall erläggas är oklar. Skyldigheten torde i princip inträda när

huvudmannen har gjort vad på honom ankommer för att va-anläggningen skall kunna brukas för fastigheterna. Enligt *drätselkammaren* och *gatunämnden i Malmö* bör klargöras om avsikten är att avgift skall kunna tas ut av senare ägare än den som ägde fastigheten när förutsättningarna för avgiftsskyldighet inträdde. Vidare påpekas att frågan om vilken taxa som skall tillämpas kan bereda problem dels när huvudmannen inte kräver avgift redan när avgiftsskyldigheten inträder, dels när ytterligare avgift skall utkrävas vid sanering eller utökning av befintlig byggnad. Liknande påpekande görs av *Föreningen Sveriges kommunala förvaltningsjurister*, som dessutom anför att den föreslagna regeln ger anledning till tveksamhet eftersom dess formulering inte utesluter att brukare kan åläggas att betala periodiska brukningsavgifter fr. o. m. den tidpunkt då de angivna förutsättningarna föreligger.

Departementschefen. Jag föreslår i 12 § bestämmelser om skyldighet för huvudman att upprätta förbindelsepunkt för varje fastighet som skall bruka anläggningen. Fastighetsägarens avgiftsskyldighet bör lämpligen inträda när sådan förbindelsepunkt har upprättats och fastighetsägaren har fått underrättelse om punktens läge. Bestämmelse härom har tagits upp i 9 § andra stycket. Frågan om avgiftsskyldighetens omfattning regleras inte i denna paragraf. Den får bedömas från fall till fall enligt den allmänna regel om fördelning av avgiftsskyldigheten efter skälig och rättvis grund som jag har behandlat i den allmänna motiveringen. Att avgiftsskyldighet kan föreligga för dagvattenavledning från allmänna platser redan innan förbindelsepunkt upprättats framgår av 24 §.

10 §

I paragrafen behandlas frågan om de rättsverkningar som inträder när fastighet byter ägare. Paragrafens första stycke ersätter 25 § andra stycket VAL. Andra stycket motsvarar 16 § i utredningens förslag.

Gällande rätt. I 25 § VAL föreskrivs bl. a. att fastighetsägare svarar för förpliktelse som enligt lagen åvilar fastigheten, om inte annat har avtalats, samt att ny ägare eller innehavare inte svarar för avgift som förfaller till betalning före tillträdesdagen.

Utredningen. Utredningens förslag innehåller inte någon direkt motsvarighet till 25 § VAL. Detta sammanhänger med att rättsförhållandet mellan parterna i princip skall regleras genom avtal. Däremot föreslår utredningen i 16 § en särskild regel om skyldighet för brukare som överlåter sin fastighet att underrätta huvudmannen härom. Till dess sådan underrättelse har kommit huvudmannen till handa svarar den tidigare brukaren mot huvudmannen enligt föreliggande va-avtal. Den praktiska innebörden av den

föreslagna paragrafen är enligt utredningen att frånträdande brukare, som underlåter att underrätta eller låta underrätta huvudmannen, kan riskera att få räkning på avgifter för tid efter frånträdandet. Sådan räkning blir han då skyldig att betala. I vad mån han kan kräva tillbaka vad han erlägger av den tillträdande brukaren, beror på vad hans avtal med denne innehåller. Om brukare går i konkurs och konkursboet i hans ställe inträder som brukare, bör underrättelseplikten anses gälla konkursboet. Underlåter konkursboet att anmäla, att det har övertagit brukandet, riskerar det att vattentillförseln stängs av, om den i konkurs försatte brukaren försummat att betala avgift till va-verket. Har anmälan skett, kan avstängning inte äga rum på grund av att konkursgäldenären lämnat avgifter till va-verket obetalda. Huvudmannens fordran med anledning av att konkursgäldenären häftar för obetalda avgifter blir, oavsett om underrättelse har skett eller inte, en fordran i konkursen. Fordringar mot konkursboet för tiden efter det boet har inträtt som brukare i gäldenärens ställe blir däremot s. k. massafordringar. Huvudman skall enligt utredningens mening inte ha rätt att betinga sig att nytillträdande brukare betalar tidigare brukares obetalda avgifter.

Det sagda avser rättsförhållandet mellan brukare och huvudman. I avtal mellan frånträdande och tillträdande brukare kan ha bestämts t. ex. att den tillträdande skall betala den frånträdandes obetalda va-avgifter. En sådan överenskommelse binder emellertid inte huvudmannen. Har den tillträdande brukaren försummat att i rätt tid fullgöra sitt åtagande att betala den frånträdandes avgifter, kan huvudmannen vända sig mot den frånträdande med krav. Han är däremot förhindrad att söka tvinga fram betalning från den nye brukaren genom att stänga av vattnet eller på annat sådant sätt.

Remissyttrandena. Flera remissinstanser påpekar att utredningens förslag förefaller vara oklart när det gäller betalningsansvaret under den tid som kan förflyta mellan tillträdet och underrättelsen. Hit hör *vice stadsjuristen i Stockholm, drätselkammaren i Malmö, kommunalrättskommittén, styrelserna för Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet* samt *Föreningen Sveriges kommunala förvaltningsjurister*. Flera av dessa remissorgan anser det lämpligt att såväl köpare som säljare skall svara gentemot huvudmannen för fastighetens skyldigheter. Styrelserna för stads- och kommunförbunden förordar att varje brukare skall svara för anslutningsavgiften i vad den förfaller under hans innehavstid samt att frånträdande brukare därjämte skall svara för belopp som förfallit till betalning, innan underrättelse om frånträdandet kommit huvudmannen tillhanda. *HSB* anser det tveksamt om den föreslagna regeln är motiverad och påpekar att den kan medföra tvister mellan säljare och köpare eftersom underrättelse till huvudmannen ofta kan komma att försummas eller för-

dröjas. *Länsläkaren i Malmöhus län* föreslår att underrättelse om ny ägare skall ske genom lagfartsmyndighetens försorg.

Departementschefen. I första stycket av denna paragraf har intagits en motsvarighet till VAL:s föreskrift om att ny ägare av fastighet inte svarar för avgift som förfaller till betalning före den dag då han skall tillträda fastigheten. Vem som skall betraktas som fastighetsägare framgår av 3 §.

Vad gäller de av utredningen i 16 § föreslagna bestämmelserna om skyldighet att underrätta huvudman om fastighetsöverlåtelse och om verkan av att denna skyldighet försummas synes mig sådana bestämmelser önskvärda med hänsyn till huvudmannens intresse av att vid varje särskild tidpunkt känna till vem som är betalningsskyldig på grund av fastighetsinnehav och av att kunna få ut de avgifter som belöper på fastigheterna. Dessa synpunkter talar emellertid för att huvudmannen bör underrättas även när äganderätten till fastighet har övergått på annat sätt än genom överlåtelse. Bestämmelserna i andra stycket av denna paragraf har utformats med hänsyn härtill. De föreskriver inte uttryckligen någon underrättelseskyldighet. Det syfte en sådan skyldighet skulle tjäna tillgodoses nämligen i lika hög grad genom en regel om att den förre ägaren svarar för de med fastigheten förenade förpliktelseerna så länge huvudmannen inte har fått besked om att äganderätten har övergått på annan. Med en sådan regel kommer det att ligga i den frånträdandes intresse att lämna besked om äganderättsövergången i så god tid att han inte riskerar att bli betalningsskyldig för belopp som förfaller sedan han har frånträtt fastigheten. Med hänsyn härtill saknas enligt min mening anledning att föreskriva skyldighet för lagfartsmyndigheten att underrätta huvudmannen. Någon beaktansvärd risk för att de föreslagna bestämmelserna skulle kunna medföra tvister mellan säljare och köpare synes mig inte föreligga. För att den av flera remissinstanser påtalade oklarheten beträffande betalningsansvaret för tid som kan förflyta mellan tillträdet och underrättelsen skall undvikas, har paragrafen emellertid formulerats så att det klart framgår att både den tidigare och den nye ägaren svarar mot huvudmannen för skyldigheter som skall fullgöras under denna tid. Om parterna inte har avtalat om annat i samband med överlåtelse av fastigheten torde en säljare som har blivit tvungen att betala huvudmannen i enlighet med den föreslagna regeln kunna återkräva erlagt belopp av köparen.

12 och 13 §§.

Departementschefen. Det är enligt min mening angeläget att klarhet råder om vad som ingår i allmän va-anläggning och om var gränsen går mellan anläggningens ledningsnät och ledningar som hör till de enskilda fastigheterna. Detta har betydelse exempelvis när det gäller att bedöma, om

huvudmannen har fullgjort sin skyldighet att anordna va-anläggning och bereda fastighetsägare tillfälle att utnyttja anläggningen, eller att avgöra vem som har ansvaret för att anordningar utförs och vidmakthålls i behörigt skick. Kännedom om den allmänna va-anläggningens omfattning krävs också för att man skall kunna beräkna huvudmannens kostnader för anläggningen. Jag har kommit till den uppfattningen att man för att undanröja den oklarhet i nu aktuellt hänseende som råder enligt gällande lag och som sammanhänger med det där använda begreppet servisledning bör införa regler, som ålägger huvudman att för varje fastighet fixera en bestämd punkt, där gränsen går för den allmänna va-anläggningens ledningsnät och där den enskilda fastighetens ledning skall ta vid. Regler om sådan s. k. förbindelsepunkt har tagits upp i 12 §.

Förbindelsepunkt skall, om inte särskilda skäl föranleder annat, vara belägen i fastighetens omedelbara närhet. I allmänhet torde det vara lämpligt att förlägga den i eller intill fastighetsgränsen. Det bör emellertid vara möjligt att i speciella fall förlägga förbindelsepunkten på längre avstånd från fastigheten. Om exempelvis förhållandena är sådana att huvudmannen enligt de principer som skall gälla för avgiftsfördelningen skulle ha rätt att av viss brukare ta ut ersättning för de särskilda kostnader som fastighetens anslutning föranleder, kan motsvarande resultat uppnås genom att förbindelsepunkten förläggs på visst avstånd från fastigheten, varefter fastighetsägaren själv får bekosta ledning från denna punkt fram till fastigheten. Det bör inte vara något som hindrar att en förbindelsepunkt, om så anses lämpligt, blir gemensam för två eller flera fastigheter. Förbindelsepunktens läge bestäms av huvudmannen ensam, men det ligger i sakens natur att han därvid i möjligaste mån bör ta hänsyn till fastighetsägarens önskemål. Frågan om huvudmannen har iakttagit bestämmelserna i förevarande paragraf kan komma under prövning exempelvis i tvist om avgiftsskyldighet föreligger för fastigheten eller inte.

Som framgår av 9 § andra stycket är det en förutsättning för att avgiftsskyldighet skall anses ha inträtt att förbindelsepunkt har blivit upprättad.

Eftersom det är viktigt för fastighetsägarens planering av fastighetens bebyggande att han känner till förbindelsepunktens läge föreskrivs i paragrafen att huvudmannen skall lämna besked härom i god tid.

Lagrådsbehandlingen

Utskottet återger här sådana delar av lagrådets uttalande som är av särskilt intresse med hänsyn till de i ämnet väckta motionerna.

Utskottet hänvisar i övrigt till propositionen s. 188—199.

Förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar

9 §

Lagrådet:

För att avgiftsskyldighet skall inträda bör fastighetsägaren — utöver meddelande om förbindelsepunktens läge som kan ha lämnats honom enligt 12 § — ha fått underrättelse om att förbindelsepunkten upprättats. I andra stycket bör därför orden "om punktens läge" utbytas mot "därom".

Förutom den avgiftsskyldighet som regleras i denna paragraf skall enligt 24 § i förslaget föreligga viss avgiftsskyldighet till täckande av kostnad för att genom va-anläggningen avleda vatten från allmänna platser. Förefintligheten av denna avgiftsskyldighet synes i överskådlighetens intresse böra anges i förevarande avsnitt av lagen. Lagrådet förordar därför att innehållet i 24 § delvis överföres till en ny paragraf, som införes i detta avsnitt efter 9 §. Den nya paragrafen kan förslagsvis få avfattningen, att huvudman utöver vad som följer av 9 § har rätt att av ägare till sådan fastighet inom stadsplan eller byggnadsplan som är avsedd för bebyggande taga ut avgift för avledande genom anläggningen av vatten från gata, väg eller annan allmän plats inom planområdet samt att avgift ej får tagas ut innan åtgärder för avledandet vidtagits.

10 §

Lagrådet:

Enligt andra stycket skall, då fastighet övergått till ny ägare, den tidigare ägaren jämte den nye gentemot huvudmannen svara för de skyldigheter som för tiden från och med tillträdesdagen till dess huvudmannen underrättats om äganderättsövergången åvilar fastighetsägaren. Med stadgandet torde åsyftas avgift, som förfaller till betalning under den angivna tiden, vare sig fråga är om periodisk avgift eller om engångsavgift. Något påtagligt behov av denna avvikelse från grundsatsen att det är fastighetsägaren som svarar för avgiftsskyldigheten har enligt lagrådets mening inte visats föreligga. Under alla förhållanden kan det inte anses rimligt, att underlåtenhet att underätta huvudmannen om äganderättsövergången skall medföra så allvarlig påföljd. Särskilt när det är fråga om engångsavgift kan det röra sig om betydande belopp. Lagrådet hemställer därför att bestämmelsen får utgå.

17 §

Lagrådet:

Så som denna paragraf utformats i det remitterade förslaget uttrycker den inte särskilt väl vad som är avsett, nämligen att statens planverk skall meddela närmare bestämmelser om va-installation och om utförande av installationsarbete. Lagrådet vill förordna, att paragrafen får det innehållet att

regler om beskaffenhet av va-installation och utförande av installationsarbete meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

35—54 §§

Justitieråden Riben och Gyllensvärd:

Inrättandet av en central instans, där tvistefrågor mellan va-anläggnings huvudman och brukare kan bli föremål för en sakkunnig och snabb prövning, är otvivelaktigt väl motiverat. Den föreslagna va-nämnden har emellertid enligt vår mening fått alltför vidsträckt kompetens.

En central va-instans torde ha sin huvudsakliga betydelse för prövning av lagligheten och skäligheten — i stort sett sammanfaller dessa begrepp — av generella föreskrifter som huvudmannen meddelar rörande anläggningens brukande (allmänna bestämmelser) och brukarnas avgiftsskyldighet (taxa). Sådana frågor lämpar sig inte särskilt väl för domstolsprövning i reguljär ordning, och det behöver därför inte möta några betänkligheter att undantaga dem från domstolarnas kompetens. Enligt förslaget skall emellertid va-nämnden ha exklusiv behörighet att som första instans pröva alla tvister som hänför sig till rättsförhållandet mellan huvudman och brukare. Som typfall av sådana tvister nämnes i 35 § bl. a. tvister om giltigheten, beståndet eller rätta innebörden av avtal mellan huvudman och fastighetsägare samt tvister om skadestånd på grund av att endera parten överskridit rätt eller åsidosatt skyldighet i förhållande till den andre. Tvister av detta slag hör normalt till domstols prövning även om det gäller verksamhet vars utövare har en mer eller mindre offentlighetsrättsligt betonad monopolställning. Som närliggande exempel kan anföras gas-, elektricitets- och telefonväsen. Rättsförhållandet mellan huvudmannen för en allmän va-anläggning och dess brukare kan visserligen sägas ha en speciell prägel på grund av fastighetsägares skyldighet att — oberoende av om han själv önskar anslutning — bidra till kostnaderna för anläggningen så snart vissa i lagen angivna förutsättningar föreligger. I allt väsentligt måste dock sådana tvister som nyss angivits bedömas med tillämpning av samma grundsatser som liknande tvister i kontraktsförhållanden i allmänhet. Med hänsyn härtill anser vi oss inte kunna tillstyrka, att prövningen anförtros en nämnd som inte har karaktär av domstol. Att nämndens avgöranden skall kunna klandras vid Stockholms rådhusrätt (tingsrätt) såsom fastighetsdomstol — i och för sig en egendomlig anordning med tanke på de lokala förhållandenas betydelse i det enskilda fallet — är inte ägnat att i någon högre grad minska betänkligheterna.

Den gränsdragning mellan va-nämndens och domstols kompetens, som enligt vår mening bör komma till stånd, torde lämpligen böra ske genom särskilt angivande av de frågor som skall prövas av nämnden samt en bestämmelse om domstolsprövning av andra i lagen behandlade frågor i den

mån de inte hör till länsstyrelsens prövning. I enlighet med vad vi förut anfört bör till nämndens kompetensområde hänföras frågor om prövning av allmänna bestämmelser och taxa. Dit torde också böra hänföras frågor om villkor för utnyttjande av allmän va-anläggning i den mån allmänna bestämmelser och taxa ej är tillämpliga samt avtal ej kunnat träffas (35 § 4). För dessa frågor hänförande till domstolsområdet kunde visserligen tala, att rättigheter och skyldigheter för sådana brukare som inte är underkastade de allmänna bestämmelserna och taxan — vanligen s. k. storförbrukare — oftast torde komma att regleras genom avtal och att samma ordning som skall gälla för prövning av spörsmål om tillämpning av sådant avtal lämpligen borde gälla även i fall då det är fråga om att bedöma skäligheten av villkor som huvudmannen ensidigt uppställt och som brukaren inte vill acceptera. Ibland torde emellertid tvisten i första hand kunna avse just frågan om de allmänna bestämmelserna resp. taxan är tillämpliga. Till undvikande av kompetenskonflikter och onödig omgång synes det därför lämpligast att nämnden får pröva frågor om villkoren för utnyttjande av anläggningen i alla fall där avtal inte föreligger.

Tvister i andra va-frågor än de nu nämnda bör, om de inte hör till länsstyrelsens prövning, enligt vår mening upptagas av domstol, närmare bestämt av den lokala fastighetsdomstolen. Till domstolens kompetensområde kommer då att hänföras bl. a. tvister om inlösen och ersättning enligt 14 och 15 §§ samt tvister om tillämpning av bestämmelserna i 8 och 9 §§ rörande — med den nuvarande lagens terminologi — anslutningsrätt och anslutningstvång. De förstnämnda bestämmelserna har närmast expropriationsrättslig karaktär, och att deras tillämpning lägges i domstols hand får därför anses naturligt. Beträffande tvister om anslutningsrätt och anslutningstvång, som f. n. tillhör länsstyrelsens prövning, kan framhållas att utredningen för sin del funnit, att de med hänsyn till frågornas natur principiellt hör hemma under judiciell instans.

Med den av oss förordade kompetensregleringen kommer talan om åläggande för fastighetsägare att utge förfallen avgift till huvudmannen att tillhöra domstols prövning, och detta oavsett om avgiften debiterats enligt taxa eller inte. Att va-målen enligt en särskild forumregel blir förlagda till fastighetsdomstol synes ej föranleda några problem i fråga om möjligheten att för avgiftens utfående anlita lagsökning eller betalningsföreläggande. Förhållandet blir likartat beträffande arrendeavgift och hyra till följd av JB-förslagets bestämmelser om fastighetsdomstol som forum för arrende- och hyrestvister. Här finns emellertid anledning att något beröra förhållandet mellan domstolsprövningen och va-nämndens prövning av avgiftsfrågor.

Principen om va-nämndens exklusiva behörighet att pröva taxa eller andra avgiftsnormer torde böra upprätthållas även vid krav på förfallna avgifter. Om fastighetsägare vid domstol, där sådant krav framställles mot honom, gör gällande att taxan eller de grunder efter vilka avgiften el-

jest beräknats inte står i överensstämmelse med lag, bör tillfälle alltså beredas honom att före målets avgörande få denna fråga prövad av va-nämnden. Hans utsikter att med framgång bestrida kravet är emellertid beroende av att nämndens beslut så till vida får retroaktiv verkan, att det kommer att gälla även den förfallna avgiften. Utredningen har från sina utgångspunkter — som innebar att avtal ansågs föreligga mellan huvudmannen och brukaren, även om rättsförhållandet helt reglerades av taxa och andra generella bestämmelser, och att nämndens behörighet att pröva viss tvist förutsatte båda parter samtycke — framhållit att nämnden i allmänhet inte borde låta sina ingripanden få retroaktiv karaktär. Någon generell regel i detta hänseende kunde emellertid enligt utredningens mening inte uppställas, utan frågan finge avgöras efter allmänna rättsgrundsatser från fall till fall. Även från det remitterade förslagets utgångspunkter — och såvitt nu är i fråga förordar vi ej något avsteg från dessa — torde man i stort selt kunna ansluta sig till berörda uttalanden.

Enligt vad departementschefen uttalat bör va-nämndens prövning av generella föreskrifter som huvudmannen meddelat — allmänna bestämmelser eller taxa — omedelbart avse endast den eller de brukare som påkallat prövningen. Den av oss förordade begränsningen i va-nämndens kompetens ger inte anledning att i detta hänseende inlaga någon annan ståndpunkt. Om nämnden medger en avvikelse från meddelade föreskrifter och grundar detta på överväganden av allmän räckvidd kan det, som departementschefen vidare framhållit, förutsättas att huvudmannen ändrar de allmänna bestämmelserna eller taxan i enlighet härmed. När så skett, bör nämndens beslut inte längre anses ha någon självständig betydelse. Det samma gäller även eljest när de allmänna bestämmelserna eller taxan i den del som varit föremål för nämndens prövning ersättes av nya generella föreskrifter.

Om va-nämndens behörighet begränsas på det sätt som angivits i det föregående, kommer nämnden att få en ställning nära motsvarande den som statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström har enligt 1902 års lag om elektriska anläggningar. Lika litet som i fråga om prisregleringsnämndens beslut synes det finnas anledning att medge fullföljd av talan mot va-nämndens beslut. Erforderliga bestämmelser om förfarandet vid nämnden torde kunna meddelas i administrativ ordning.

Några specialregler för va-mål i fråga om förfarandet vid fastighetsdomstolen synes inte vara erforderliga utom såvitt angår kostnader i mål om tillämpning av 14 eller 15 § (jfr 48 § första stycket i det remitterade förslaget). I mål vilkas avgörande kräver teknisk eller förvaltningsmässig sakkunskap i fråga om va-anläggningar torde det ofta vara lämpligt att domstolen inhämtar yttrande från va-nämnden. I fråga om rätt att fullfölja talan mot fastighetsdomstolens dom bör vanliga regler gälla.

Beträffande utformningen i lagtext av regler med det sakliga innehåll som angivits i det föregående vill vi föreslå följande.

I 21 och 26 §§ upptages bestämmelser om rätt för fastighetsägare att påkalla prövning av allmänna bestämmelser och taxa. I fråga om ordningen för sådan prövning göres därvid hänvisning till 35 §, i vilken alla erforderliga bestämmelser om va-nämnden samlas. Det anges särskilt, att det beslut vari prövningen utmynnar gäller endast den fastighet för vilken prövningen påkallats och endast så länge de allmänna bestämmelserna resp. taxan inte ersatts av nya generella föreskrifter.

I 35 § anges först va-nämndens kompetensområde. I detta hänseende stadgas, att nämnden verkställer i 21 och 26 §§ omnämnd prövning av allmänna bestämmelser och taxa samt att det dessutom tillkommer nämnden att, när huvudman eller fastighetsägare begär det, fastställa de villkor som skall gälla för fastighets utnyttjande av allmän va-anläggning i den mån allmänna bestämmelser och taxa ej är tillämpliga samt avtal ej kunnat träffas. Därefter upptages bestämmelser om nämndens sammansättning, motsvarande vad 40 § i det remitterade förslaget innehåller här om. Det bör uttryckligen anges, att ledamot och ersättare förordnas för viss tid. Ytterligare behöver stadgas endast att talan mot nämndens beslut ej får föras samt att närmare bestämmelser om nämndens verksamhet meddelas av Konungen.

Närmast efter 35 § upptages en paragraf av innehåll att tvist i fråga som avses i förevarande lag och som ej tillhör länsstyrelses eller va-nämndens prövning upptages av den fastighetsdomstol inom vars område va-anläggningen har sitt verksamhetsområde eller huvuddelen av detta.

I en sista paragraf upptages erforderliga särbestämmelser om rättegångskostnader i mål rörande tillämpning av 14 och 15 §§, i sak motsvarande 48 § första stycket i det remitterade förslaget med de avvikelser som föranledes av att fastighetsdomstol blir första instans och att målet i vanlig ordning skall kunna föras vidare till högre rätt.

Den föreslagna lagen om betalningsföreläggande för fordringar på avgifter till huvudman för allmän va-anläggning blir överflödig.

Regeringsrådet Hjern och justitierådet Bergsten:

Vi finner ej anledning till erinran mot förslaget om inrättande av ett centralt organ, statens va-nämnd, för prövning av va-frågor. Även i vad angår va-nämndens sammansättning och kompetens anser vi det remitterade förslaget kunna godtagas. I fråga om utformningen i övrigt av prövningssystemet är emellertid vissa justeringar i förslaget önskvärda.

Enligt förslaget medges ej talan mot beslut, varigenom va-nämnden utlåt sig i fråga om interimistiskt förordnande enligt 49 §. Möjlighet för part att anföra besvär över sådant beslut hos fastighetsdomstolen bör beredas genom komplettering av 37 §.

I förslaget finns ej några bestämmelser om förfarandet vid fastighetsdomstolen i besvärsmål. Denna fråga torde böra regleras på sätt motsva-

rande vad som i 17 § tredje stycket lagen om hyresnämnder föreskrivits angående besvär över hyresnämndens beslut.

Mot fastighetsdomstolens dom eller beslut skall enligt 39 § i förslaget talan ej i något fall få föras. Av remissprotokollet framgår, att det är avsett att frågan härom skall övervägas på nytt i samband med att slutlig ställning toges till frågan om fullföljd mot fastighetsdomstols avgöranden och om hovrätts framtida utformning. Då va-nämndens kompetensområde omfattar frågor, som kan vara av kvalificerad rättslig natur och avse betydande värden, är det enligt vår mening riktigast att i avbidan på detta ställningstagande avstå från den föreslagna fullföljdsbegränsningen, såvitt gäller klander av va-nämndens beslut. Regeln om rättegångskostnad vid fastighetsdomstol i 48 § första stycket tredje punkten skall vid beaktande härav avse även kostnad i högre rätt.

Ledamot av va-nämnden och ersättare för honom skall enligt 40 § fjärde stycket förordnas av Konungen. Det bör uttryckligen anges, att förordnandet skall gälla för viss tid (jfr 19 § i va-utredningens förslag).

Sedan ansökan inkommit till nämnden, bör motparten få yttra sig. Om ej ansökan omedelbart avvisas, bör sålunda motparten beredas tillfälle att inom tid som nämnden utsätter inkomma med skriftligt yttrande. Vid behov bör nämnden föranstalta om ytterligare skriftväxling. Bestämmelser härom kan lämpligen ersätta vad som i förslaget upptagits i 43 § första stycket.

I 45 § har givits vissa regler om åtgärder från nämndens sida för att åvägabringa förlikning mellan parterna och om formen för förlikningsavtal. Dessa regler är hämtade från lagen om hyresnämnder (10 §). De är där betingade av att hyresnämnd har ställning bl. a. som organ för medling i hyrestvister. I förevarande sammanhang passar bestämmelserna mindre väl. Paragrafen bör därför utgå.

Vad som stadgas i 46 § kan lämpligen ersättas med bestämmelse, att nämnden skall hålla förhandling, om det ej är uppenbart att förhandling ej behövs för frågans avgörande, och att förhandling skall hållas på plats som är välbelägen för parterna. Till paragrafen bör överflyttas de bestämmelser om verkan av parts utevaro som i förslaget upptagits i 43 § andra stycket. Härvid bör dock regeln om verkan av att sökandens motpart ej kommer tillstådes ersättas med bestämmelse, att motparten kan vid vite föreläggas att inställa sig. En föreskrift om att nämnden som alternativ till vitesföreläggande kan avgöra frågan på föreliggande utredning kan föranleda den uppfattningen, att nämnden skulle kunna tillämpa något slags tredskoförfarande. Nämnden skall alltid enligt regeln i 44 § tillse att frågan blir i erforderlig grad utredd. Vilken bevisverkan som kan tillmätas det förhållandet att motparten uteblir från förhandling eller eljest underlåter att medverka vid utredningen får bedömas från fall till fall.

Att såsom skett i första stycket av 51 § uppställa ett undantagslöst krav

på att va-nämndens beslut — även andra beslut än sådana som innebär avgörande av saken — skall innehålla de skäl, på vilka beslutet grundas, synes vara att gå för långt. Liksom i lagen om hyresnämnder (15 §) torde den begränsningen böra göras, att skälen skall anges ”i den mån det är behövt”.

Vad angår dispositionen av bestämmelserna är placeringen av reglerna om klander och besvär före det avsnitt som rör förfarandet vid va-nämnden mindre följdriktig. En omgruppering bör ske så, att nämnda regler brytes ut för att bilda ett särskilt avsnitt, som kan få rubriken ”Klander och besvär”. I detta avsnitt kan även ingå stadgandet i 48 § första stycket tredje punkten om rättegångskostnad vid fastighetsdomstol, utvidgat på sätt som angivits i det föregående.

Förslaget till lag om betalningsföreläggande för fordringar på avgifter till huvudman för allmän vatten- och avloppsanläggning

Justitieråden Riben och Gyllensvärd:

Som vi anfört vid 35—54 §§ förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar blir förevarande lag överflödig vid beaktande av vårt förslag beträffande prövningen av va-frågor.

Regeringsrådet Hjern och justitierådet Bergsten:

Detta lagförslag föranleder från vår sida ingen erinran.

Departementschefen vid anmälan av lagrådets yttrande

Föredragande departementschefen anförde vid anmälan av lagrådets utlåtande bl. a. följande.

Lagrådet anser inte att 17 § i det remitterade förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar särskilt väl uttrycker vad som är avsett och förordar därför att paragrafen får det innehållet att regler om beskaffenhet av va-installation och utförande av installationsarbete meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer. Jag kan inte ansluta mig till detta förslag. Avsikten med paragrafen är endast att erinra om att installationsbestämmelser är att hänföra till sådana föreskrifter om byggnad och byggnadsarbete som finns i BS och de bestämmelser som planverket meddelar med stöd av BS. Denna avsikt synes mig tydligast komma till uttryck genom en direkt hänvisning till dessa föreskrifter. Hänvisningen bör emellertid avse inte bara BS utan också föreskrifter som meddelas med stöd av BS, och jag föreslår att paragrafen ändras i enlighet härmed.

Lagrådet har godtagit förslaget att inrätta en central instans, *statens va-nämnd*, med uppgift att pröva frågor om va-förhållanden mellan huvudman och brukare. Inom lagrådet har emellertid meningarna varit delade i fråga om den närmare utformningen av prövningssystemet. Två ledamöter ansluter sig i huvudsak till det remitterade förslaget medan de två andra ledamöterna anser att nämnden enligt detta får en alltför vidsträckt kompetens.

De två sistnämnda ledamöterna föreslår att va-nämndens prövning skall inskränkas till att avse endast lagligheten och skäligheten av allmänna bestämmelser och taxor samt villkoren för utnyttjandet av allmän va-anläggning i den mån allmänna bestämmelser och taxa inte är tillämpliga samt avtal inte har kunnat träffas. Övriga va-frågor som enligt det remitterade förslaget skall prövas av va-nämnden — såsom frågor om inlösen och ersättning enligt 14 och 15 §§ och om tillämpning av bestämmelserna i 8 och 9 §§ om bruksrätt och avgiftsskyldighet — föreslås bli hänförliga till fastighetsdomstols kompetensområde.

Som framgått av utredningen i detta ärende kan va-frågor vara av invecklad såväl teknisk som juridisk natur. Med hänsyn härtill har jag funnit det nödvändigt att skapa en central instans som har stor juridisk och teknisk kompetens på va-området. Det synes mig inte rationellt att begränsa behörigheten för en instans med dessa kvalifikationer så att viktiga grupper av va-frågor undandras dess prövning. Detta skulle medföra att vissa va-frågor inte kom att bedömas med samma va-tekniska sakkunskap som andra sådana frågor. Ett annat skäl till att jag har förordat en nämnd med vidsträckt behörighet har varit en strävan att undanröja de nuvarande svårigheterna för huvudmän och brukare att avgöra vilken prövningsinstans som är den rätta i det enskilda fallet. Det förslag om inskränkning av va-nämndens kompetens som två av lagrådets ledamöter för fram lider av den svagheten att va-frågor skall prövas av tre olika myndigheter i första instans — länsstyrelse, va-nämnden och fastighetsdomstol — i stället för, som jag föreslår, två, nämligen länsstyrelse och va-nämnd. Detta förslag medför sålunda inte den förenkling i prövningssystemet som jag har eftersträvat. Förslaget får också vissa mindre lämpliga konsekvenser, t. ex. att taxefrågor skall kunna prövas av va-nämnden utan möjlighet till omprövning, medan frågor om bruksrätt och avgiftsskyldighet, vilka kan ha intimt samband med taxefrågan, skall avgöras av fastighetsdomstol och kunna fullföljas till högre instans. Jag kan av nu angivna skäl inte ansluta mig till förslaget om inskränkning av va-nämndens behörighet.

Även om jag sålunda inte delar de nyss nämnda ledamöternas uppfattning i huvudfrågan kan jag instämma i deras uttalande att flera av de måltyper som enligt mitt förslag hänförs till nämndens kompetensområde normalt prövas av domstol. Jag har varit väl medveten om detta när jag utformade prövningsförfarandet och har därför förordat att nämnden får en domstols-

liknande ställning. Detta har i förslaget tagit sig uttryck bl. a. i föreskriften att ordföranden skall vara lagfaren och erfaren i domarvärv samt i reglerna om förfarandet vid nämnden och om fullföljd av talan mot nämndens avgöranden. De två ledamöter av lagrådet som i huvudsak ansluter sig till departementsförslaget har riktat kritik mot att talan inte skall få föras mot fastighetsdomstolens dom eller beslut. De föreslår att vanliga fullföljdsregler skall gälla. Jag har viss förståelse för denna kritik eftersom va-nämndens kompetensområde omfattar frågor som kan vara av kvalificerad civilrättslig natur och avse betydande värden. De nyssnämnda ledamöternas förslag innebär emellertid att va-frågor kan bli föremål för prövning i fyra instanser. Detta är inte tillfredsställande med hänsyn till den tidsutdräkt som kan vara förenad med en sådan ordning. Det är inte heller förenligt med den ställning va-nämnden enligt min mening bör ha. De synpunkter som ligger till grund för de nämnda ledamöternas förslag synes mig lämpligen kunna tillgodoses på annat sätt, nämligen genom att va-nämndens beslut får överklagas direkt till hovrätt mot vars avgöranden talan sedan kan föras hos högsta domstolen. Härigenom uppnås den fördelen att va-frågor kommer att kunna prövas i högst tre instanser. Lämpligen bör va-målen i andra instans koncentreras till Svea hovrätt och prövas av hovrätten i dess sammansättning som vattenöverdomstol. Överprövningen kommer då att ske vid en domstol med såväl juridiskt som tekniskt utbildade ledamöter. Är frågan av rent juridisk natur kan domstolen bestå av endast jurister. I annat fall kan ett eller två vattenrättsråd delta i prövningen. Genom det angivna fullföljdssystemet nås även den fördelen att prövningen i andra instans ankommer på en domstol som — i likhet med va-nämnden — har hela landet som jurisdiktionsområde.

Mot bakgrund av vad jag sålunda har anfört förordar jag att va-nämndens avgöranden skall få överklagas till Svea hovrätt och prövas av hovrätten i dess sammansättning som vattenöverdomstol. Rättsmedlet när det gäller avgöranden av själva saken bör vara vad i stället för klandertalan. Vad jag nu har föreslagit innebär inte någon ändring i förhållande till vad jag vid remissen till lagrådet anförde om att tyngdpunkten beträffande avgörandena av de rent va-tekniska frågorna kommer att ligga hos va-nämnden med dess starka sakkunskap på va-området. Genomförs det angivna förslaget föreligger enligt min mening inga som helst betänkligheter mot att låta va-nämndens behörighet omfatta även frågor av kvalificerad rättslig natur. Den föreslagna ordningen får emellertid bli föremål för nya överväganden i ett senare skede då slutlig ställning skall tas till frågorna om fullföljd mot fastighetsdomstols avgöranden och om hovrättsprocessens framtida utformning.

Förslaget att Svea hovrätt i dess sammansättning som vattenöverdomstol skall vara andra instans och högsta domstolen sista instans i va-mål medför att särskilda bestämmelser om fullföljd av talan och rättegången vid överrätt behövs. Sådana bestämmelser har tagits in i 50—54 §§.

Beträffande övriga delar av lagförslaget anser jag mig kunna godta de ändringar som lagrådet föreslår. Vissa ytterligare redaktionella ändringar bör dessutom göras.

Utskottet hänvisar i övrigt till propositionen s. 200—203.

Motioner

I motionerna I: 1190 av herrar Ernst Olsson och Hansson samt II: 1397 av herr Larsson i Lultra m. fl. berörs till en början de i 18—20 §§ i lagförslaget upptagna bestämmelserna om installationer och de följer dessa kommer att få på det lokala planet. Motionärerna erinrar vidare om att det i proposition nr 64/1970 med förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan framlagts förslag till de ändringar i stadgan som följer av den föreslagna nya lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Sålunda skall med vissa undantag byggnadslov erfordras för sådan till nybyggnad ej hänförlig ändring av byggnad, som innefattar inrättande av ledningar för vattenförsörjning eller avlopp samt därmed förbundna anordningar, så ock mera väsentlig ändring av befintlig sådan ledning eller anordning. Vidare har i 64 § byggnadsstadgan den ändringen föreslagits att, där byggnadsnämnden så prövar erforderligt, bevis skall företes av sakkunnig person att kontroll verkställt av ledningar för vattenförsörjning eller avlopp samt därmed förbundna anordningar. Motionärerna erinrar om att departementschefen i propositionen uttalat, att det torde vara naturligt att som sådan sakkunnig person anlitas expertis vid det lokala va-verket, vilket i de allra flesta fall har kommunen som huvudman. Genom ett sådant förfarande torde en smidig övergång främjas vid tillämpningen av de nya bestämmelserna.

Enligt motionärernas mening kan dessa föreslagna bestämmelser icke anses innefatta tillfredsställande garantier för att de olika installationsarbetena utförs på det sätt som huvudmannen för den allmänna va-anläggningen har rätt att kräva. Motionärerna föreslår därför i detta syfte vissa kompletterande kontrollbestämmelser.

Sålunda föreslås, att i byggnadsstadgans 64 § införes den av 1964 års va-utredning förordade bestämmelsen att ”i fråga om byggnad, som är förbunden med allmän va-anläggning, skall vid slutbesiktning företes bevis från huvudmannen för anläggningen, att ledningar för vatten och avlopp med tillhör, som installerats inom byggnaden, undersökts på sätt huvudmannen bestämt och befunnits överensstämma med gällande bestämmelser”. Det är enligt motionärernas uppfattning väsentligt att beviset eller intyget utfärdas av huvudmannen och att det alltid skall företes för installationer anslutna till allmän va-anläggning. Med det i propositionen nr 64/1970 förordade systemet kan föreligga betydande risker för att byggnadsnämnden och huvudmannen för va-verket kan komma till olika uppfatt-

ningar om verkställd installations beskaffenhet med därav följande komplikationer, icke minst kostnadsmässigt, för fastighetsägaren. På sätt va-utredningen närmare utvecklat i betänkandet Vatten och avlopp (SOU 1967: 65, s. 141—142) kan också administrativa svårigheter i form av dubbelarbete m. m. uppkomma, anser motionärerna.

Huvudmannen för den allmänna va-anläggningen bör enligt motionärernas mening genom lagföreskrift tilläggas rätt att kräva anmälningssplikt för sådant installationsarbete för vilket byggnadslov ej erfordras. Genom sådan anmälan får huvudmannen för den allmänna va-anläggningen vidgad praktisk möjlighet att kontrollera installationsarbetet redan i samband med dess utförande. Motionärerna anser härjämte att krav bör kunna ställas, att ansvarig arbetsledare skall finnas även för icke byggnadslovspliktigt arbete.

Motionärerna hänvisar härefter till att enligt punkt 5 tredje stycket i övergångsbestämmelserna till den föreslagna lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar vad huvudman bestämt om vem som har rätt att utföra installationsarbete icke gäller efter den nya lagens ikraftträdande eller den 1 juli 1970. Däremot skall enligt samma punkt 5 första stycket bestämmelse som huvudman meddelat med stöd av äldre författning och som rör beskaffenheten hos ledningar för vattenförsörjning och avlopp med tillbehör eller utförande av installationsarbeten tillämpas till dess regler som avses i 18 § nya lagen trätt i kraft. Enligt motionärernas mening bör detsamma gälla även installatörsrättigheterna. Skulle dessa automatiskt upphöra den 1 juli 1970 torde uppstå en i detta avseende oreglerad mellanperiod fram till den tidpunkt då nya installationsbestämmelser hunnit meddelas som med stöd av byggnadsstadgan skall tillämpas av ansvarig arbetsledare, framhåller motionärerna.

Förslaget om rätt för huvudmannen att under vissa förutsättningar uttaga avgifter av obebyggd fastighet inom stads- eller byggnadsplan måste från kommunal synpunkt hälsas med tillfredsställelse, anför motionärerna. Att avgiftsskyldighet skall inträda först när huvudmannen upprättat förbindelsepunkt och underrättat fastighetsägaren om punktens läge kan dock icke i allo anses ändamålsenligt. Det torde icke vara rimligt att för obebyggda fastigheter föreskriva en generell skyldighet för huvudmannen att verkställa de ledningsdragningar som är erforderliga för upprättande av förbindelsepunkt. Stadgandet om avgiftsskyldighetens inträdande bör enligt motionärerna i stället utformas så, att denna skyldighet uppkommer när huvudmannen meddelat fastighetsägaren att allmänna va-ledningar anlagts från vilka huvudmannen är beredd att på begäran av fastighetsägaren utföra stickledningar fram till förbindelsepunkt.

Vad slutligen beträffar avgiftsskyldigheten vid överlåtelse av fastighet erinrar motionärerna om att 1964 års va-utredning föreslog, att den tidigare ägaren jämte den nye gentemot huvudmannen skulle svara för de skyldigheter som för tiden fr. o. m. tillträdesdagen till dess huvudmannen under-

rättats om äganderättsövergången åvilar fastighetsägaren. Motsvarande föreskrift återfanns också i det till lagrådet remitterade förslaget. På lagrådets inrådan har dock denna särskilda bestämmelse fått utgå ur lagförslaget.

Enligt motionärernas mening talar starka praktiska skäl — bl. a. angelägenheten av att huvudmannen för sin avgiftsdebitering i tid får besked om äganderättsövergången — för att tidigare ägare skall kunna i viss omfattning svara för avgiftsskyldigheten fram till den tidpunkt då vederbörlig underrättelse till huvudmannen skett. Den påföljd som en underlåten underrättelse medför för den tidigare ägaren kan lätt undvikas genom att huvudmannen får meddelande om fastighetsöverlåtelsen, anför motionärerna avslutningsvis.

I motionerna I: 1189 av herr Hansson m. fl. och II: 1396 av herr Johansson i Norrköping m. fl. erinras om att utredningen uttalat att frågan om engångsavgifter för ny bebyggelse på förut bebyggd mark främst borde bedömas från praktiska synpunkter och på basis av huvudregeln att avgiftsskyldigheten skall fördelas mellan brukarna efter skälig och rättvis grund. Enligt utredningen borde i princip äldre bebyggelses anslutningsrätt vara helt avskriven om bebyggelsen rivs efter minst 50 år. Utredningen hade vidare påpekat vilken ringa ekonomisk betydelse en sådan regel innefattade jämfört med att anslutningsrätten ansågs vara av allframtidskaraktär. Departementschefen har uttalat att han inte kan ansluta sig till utredningens ståndpunkt utan att han, då den nya lagen bereder möjligheter att ta ut avgifter för obebyggda fastigheter inom planområden, finner det oegentligt att knyta engångsavgiftens räckvidd till bebyggelsen på fastigheten. Han anser därför att frågan om engångsavgift för ny bebyggelse på förut bebyggd mark bör ”bedömas från fall till fall med ledning av den allmänna regeln om skälig och rättvis fördelning”.

Motionärerna påpekar att under de 15 år som den nuvarande va-lagen varit i kraft en viss praxis i nu avsedda ärenden utbildats. Den sägs visserligen inte vara helt enhetlig men torde i flertalet fall vara grundad på den bestämmelse härutinnan som innefattas i normalförslag till vatten- och avloppstaxor, Svenska Vatten- och Avloppsverksföreningens publikation VAV P 12 (§ 2 mom. 4).

Motionärerna säger sig förutse att departementschefens uttalande att berörda frågor skall bedömas från fall till fall utan angivande av några närmare riktlinjer för bedömningen kommer att vålla osäkerhet och ett stort antal tvistemål innan rättstillämpningen hinner ge besked om hur lagen skall tillämpas i aktuella avseenden. Motionärerna finner det därför önskvärt att det lämnas viss anvisning om hur lagen i detta avseende skall tolkas. Motionärerna vill erinra om att kommunen icke har något fiskaliskt intresse av att få in största möjliga belopp i form av engångsavgifter. Huvudmannen är ju alltid berättigad att helt täcka kostnaderna för va-anläggningen genom av-

gifter från brukarna. Vad som icke uttages i form av engångsavgifter för ny bebyggelse på förut bebyggd mark får alltså i stället uttagas i form av engångsavgifter för ny exploatering eller i form av brukningsavgifter, framhåller motionärerna. Frågan bör därför, som va-utredningen anfört, främst bedömas från praktiska och rättvisesynpunkter. Motionärerna säger sig från rättvisesynpunkt ha svårt att inse varför icke ny bebyggelse på förut bebyggd mark bör bidra till va-kostnaderna i samma mån som bebyggelse inom nya exploateringsområden. De anser att den omständigheten att kommun enligt den föreslagna nya va-lagen i viss utsträckning skall få ta avgifter även av obebyggd tomtmark inom planområden inte utgör tillräckligt skäl att helt avvisa va-utredningens förslag.

I motionerna I: 1210 av herr Ingvar Andersson och II: 1418 av herr Wennerfors behandlas förslaget att det skall inrättas en central nämnd, statens va-nämnd, med uppgift att pröva tvister mellan huvudman och fastighetsägare om va-förhållanden. Motionärerna påpekar att på sätt närmare redovisats i förslaget va-nämnden kommer förutom frågor sammanhängande med avgifter och taxor även att handlägga ärenden av huvudsakligen juridisk karaktär, som det nu ankommer på allmän domstol att handlägga. Motionärerna säger sig inte kunna godta en va-nämnd med så vidsträckt kompetens som den i förslaget angivna. Enligt motionärernas förmenande bör va-nämnden allenast ha till uppgift att pröva frågor gällande avgifters storlek och konstruktion, medan däremot andra frågor av mer eller mindre juridisk karaktär bör hänföras till de nyinrättade fastighetsdomstolarna. Va-nämnden bör emellertid föreläggas skyldighet att yttra sig till fastighetsdomstolen i de fall domstolen finner erforderligt inhämta sakkunnigutlåtande från nämnden.

Som närmare motivering för sitt ställningstagande anför motionärerna att det enligt deras förmenande är en olycklig tendens under senare tids lagstiftning att i stället för att förstärka de nuvarande domstolarnas ställning i stället inrätta specialdomstolar med en från juridisk synpunkt föga tilltalande karaktär. Genom inrättandet av centrala nämnder med lokalisering i Stockholm gör man det enligt motionärerna svårt för enskilda sakägare att kunna känna gemenskap med rättskipningen. Dessa torde icke heller ha lätt att sätta sig in i alla de nya procedurfrågor, som krävs för anhängiggörande av talan hos en dylik centralnämnd. Det torde också vara helt omöjligt för den centrala nämnden att utan besök på platsen ta ställning till lokala frågor. Den centrala nämnden torde emellertid inte ha någon större möjlighet att resa omkring, annat än när det gäller kanske mycket stora ärenden, och varje resa måste med hänsyn till nämndens sammansättning vara förenad med administrativa bekymmer och stora kostnader för statsverket, framhåller motionärerna. Enligt deras förmenande bör den nybildade fastighetsdomstolen vara lämplig domstol för handläggande av alla tvister som kan uppstå inom va-lagens verksamhetsområde, dock med undantag av

frågor av rent avgifts- eller taxemässig karaktär. Vid frågan om betalnings-skyldighet bör fastighetsdomstolen inhämta va-nämndens yttrande om oklarhet föreligger, framhåller motionärerna.

Motionärerna anför vidare att genom att förlägga alla de tvistefrågor som kan uppstå till följd av en va-anläggning utom rent taxemässiga till fastighetsdomstolen vinner man för framtiden, sedan fastighetsdomstolarna stabiliserats, en lokal anknytning till problemen bl. a. genom nämndemännen. Härjämte sägs den fördelen uppnås att fastighetsdomstolen får mera konkreta arbetsuppgifter än vad hittills varit fallet.

Motionärerna menar också att ett bibehållande av domstolsprövningen också medför de uppenbara fördelarna att de nya enligt motionärerna tämligen dubiösa besvärsvägarna kan slopas i förslaget och att ärenden gällande betalningsförelägganden står kvar hos domstol med möjlighet för domstolen att om så erfordras inhämta va-nämndens yttrande.

Slutligen föreslår motionärerna att — med hänsyn till den korta tid som återstår till den 1 juli 1970 då lagen enligt förslaget skall träda i kraft — dagen för ikraftträdande framflyttas till den 1 januari 1971.

Utskottet

Utskottet hänvisar beträffande propositionens huvudsakliga innehåll till den i det föregående intagna redogörelsen (s. 1).

Utskottet har i samband med behandlingen av förevarande proposition också behandlat propositionen nr 64 med förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan. Denna proposition har följande huvudsakliga innehåll.

För byggnadsarbete skall enligt byggnadsstadgan i allmänhet finnas en ansvarig arbetsledare, som skall vara godkänd av byggnadsnämnden. I propositionen föreslås att också statens planverk får befogenhet att pröva sådan arbetsledares kompetens. Förslaget, som medför att kompetensprövningen kan ske centralt med giltighet för hela landet, syftar främst till att främja ett industrialiserat byggande.

Vidare föreslås vissa ändringar i byggnadsstadgan som konsekvens av förevarande proposition med förslag till ny lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Ändringarna innebär väsentligen att kravet på byggnadslov utvidgas i fråga om vatten- och avloppsinstallationer.

Som framgår av utskottets utlåtande nr 55 har utskottet lämnat propositionen nr 64 utan erinran.

I det följande behandlar utskottet de delar av den föreslagna va-lagstiftningen som berörts i motioner. I samband härmed lämnas också en utförligare redogörelse för vissa avsnitt i den föreslagna kungörelsen om ändring i byggnadsstadgan.

Brukningsrätt och avgiftsskyldighet

Enligt 8 § i lagförslaget är huvudman för allmän va-anläggning skyldig att låta ägare av fastighet inom anläggningens verksamhetsområde bruka anläggningen, om fastigheten behöver anordningar för vattenförsörjning och avlopp samt behovet ej kan med större fördel tillgodoses på annat sätt. I 9 § stadgas att ägare av fastighet inom allmän va-anläggnings verksamhetsområde skall betala avgifter till huvudmannen, om fastigheten behöver anordningar för vattenförsörjning och avlopp samt behovet ej kan med större fördel tillgodoses på annat sätt än genom anläggningen. För obebyggd fastighet, som enligt stadsplan eller byggnadsplan är avsedd för bebyggande, skall, om ej särskilda skäl föranleder annat, behovet av anordningar för vattenförsörjning och avlopp bedömas som om fastigheten vore bebyggd enligt planen.

Fråga om avgiftsskyldighetens inträde. Enligt 13 § i lagförslaget åligger det huvudman för allmän va-anläggning att för varje fastighet, vars ägare skall bruka anläggningen, bestämma punkt, där inkoppling av fastighetens ledningar till anläggningen skall ske (förbindelsepunkt). Sådan punkt skall, om ej särskilda skäl föranleder annat vara belägen i fastighetens omedelbara närhet. Bestämmelsen har motiverats med att det är angeläget att klarhet råder om vad som ingår i allmän va-anläggning och om var gränsen går mellan anläggningens ledningsnät och ledningar som hör till de enskilda fastigheterna. Enligt 9 § andra stycket i lagförslaget inträder avgiftsskyldighet för fastighetsägare som har att bidra till huvudmannens kostnader för va-anläggningar, när huvudmannan upprättat förbindelsepunkt och underrättat fastighetsägaren därom. Bestämmelsen gäller således också för sådan obebyggd fastighet, som enligt vad inledningsvis anförts är avgiftsskyldig.

I motionerna I: 1190 av herrar Ernst Olsson och Hansson samt II: 1397 av herr Larsson i Luttra m. fl. anföras att förslaget att avgiftsskyldighet skall inträda först när huvudmannen upprättat förbindelsepunkt och underrättat fastighetsägaren därom inte i allo kan anses ändamålsenligt. Det är enligt motionärerna inte rimligt att för obebyggda fastigheter föreskriva en generell skyldighet för huvudmannen att verkställa de ledningsdragningar som är erforderliga för upprättandet av förbindelsepunkt. Motionärerna yrkar därför att riksdagen beslutar att stadgandet utformas så, att avgiftsskyldigheten uppkommer när huvudmannen meddelat fastighetsägaren att allmänna va-ledningar anlagts från vilka huvudmannen är beredd att på begäran av fastighetsägaren utföra stickledningar fram till förbindelsepunkt.

Motionsförslaget synes innebära en uppmjukning av förutsättningarna för avgiftsskyldighetens inträde i förhållande till va-utredningens förslag.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen (s. 47) innebar nämligen detta att avgiftsskyldighet skulle inträda när va-anläggningens ledningsnät nått fastighetens omedelbart närhet och huvudmannen gjort vad på honom ankommer för att anläggningen skall kunna brukas för fastigheten. Vid remissbehandlingen anfördes ingen annan kritik mot förslaget i detta avseende än att "fastighetens omedelbart närhet" ansågs oklart. Då det i propositionen föreslås att avgiftsskyldigheten skall inträda då förbindelsepunkten upprättats, innebär detta inte någon skillnad i sak gentemot utredningens förslag, eftersom förbindelsepunkten skall, om inte särskilda skäl föranleder annat, vara belägen i fastighetens omedelbart närhet. Att frångå denna förutsättning för avgiftsskyldighetens inträde synes omotiverat och bl. a. ägnat att leda till avsevärda tillämpningssvårigheter. Någon ökad klarhet vinnes i vart fall inte. På grund av vad sålunda anförts ansluter sig utskottet till departementschefens uppfattning att fastighetsägarens avgiftsskyldighet lämpligen bör inträda när förbindelsepunkt har upprättats och fastighetsägaren har fått underrättelse om punktens läge. Det i motionerna I: 1190 och II: 1397 i detta hänseende framställda yrkandet bör därför avslås.

Avgiftsskyldigheten vid överlåtelse av fastighet. Enligt 11 § i lagförslaget svarar ny ägare av fastighet ej gentemot huvudman för avgift som förfaller till betalning före tillträdesdagen. Motsvarande paragraf i det remitterade förslaget liksom i va-utredningens förslag innehöll också ett andra stycke. Häri stadgades att till dess huvudman underrättats om att fastighet, för vilken föreligger avgiftsskyldighet enligt 9 §, fått ny ägare, den tidigare ägaren jämte den nya skulle svara gentemot huvudmannen för de skyldigheter som för tiden från och med tillträdesdagen åvilar fastighetens ägare. På hemställan av lagrådet har emellertid bestämmelsen fått utgå.

I motionerna I: 1190 av herrar Ernst Olsson och Hansson samt II: 1397 av herr Larsson i Luttra m. fl. sägs starka praktiska skäl — bl. a. angelägenheten av att huvudmannen för sin avgiftsdebitering i tid får besked om äganderättsövergången — tala för att tidigare ägare skall kunna i viss omfattning svara för avgiftsskyldigheten fram till den tidpunkt då vederbörlig underrättelse till huvudmannen skett. Den påföljd som en underlåten underrättelse medför för den tidigare ägaren kan enligt motionärerna lätt undvikas genom att huvudmannen får meddelande om fastighetsöverlåtelsen. Motionärerna yrkar att riksdagen beslutar om ändring i lagförslaget i enlighet med det anförda.

Lagrådet anförde i sitt yttrande att med stadgandet i andra stycket av ifrågavarande paragraf i det remitterade förslaget, torde åsyftas avgift, som förfaller till betalning under den angivna tiden, vare sig fråga är om periodisk avgift eller om engångsavgift. Enligt lagrådets mening hade något påtagligt behov av denna avvikelse från grundsatsen att det är fastighetsägaren som svarar för avgiftsskyldigheten inte visats föreligga. Under alla

förhållanden kan det inte anses rimligt, att underlåtenhet att underrätta huvudmannen om äganderättsövergången skall medföra så allvarlig påföljd, framhöll lagrådet och pekade på att det, särskilt när det är fråga om engångsavgift, kan röra sig om betydande belopp. Utskottet ansluter sig till lagrådets sålunda uttalade uppfattning och har därför intet att erinra mot att den i lagrådsremissen i förevarande hänseende upptagna bestämmelsen fått utgå ur lagtexten.

Vad åter beträffar motionsyrkandet är detta inskränkt i förhållande till ifrågavarande i det remitterade förslaget upptagna bestämmelse, vilken i sin tur återfanns i va-utredningens på avtalsrättsliga grunder konstruerade lagförslag. Sålunda skall enligt motionsförslaget den tidigare ägarens ansvar för avgiftsskyldigheten fram till den tidpunkt, då vederbörlig underrättelse till huvudmannen skett, endast gälla "i viss omfattning". Mot bakgrund av att det föreliggande lagförslaget är grundat på offentligrättsliga regler saknas enligt utskottets mening anledning att frånga den av lagrådet nämnda grundsatsen och låta en underlåten anmälan om äganderättsövergång medföra ansvar, om än i begränsad omfattning, för köparens förpliktelser gentemot huvudmannen. Yrkandet i motionerna I: 1190 och II: 1397 såvitt nu är i fråga bör därför avslås.

Bestämmelser om va-installation

Fråga om anmälningsplikt för va-installationer som ej fordrar byggnadslov. Med va-installation förstås enligt 17 § i lagförslaget ledning som för fastighet dragits från förbindelsepunkt samt anordning som förbundits med sådan ledning. I 18 § föreskrivs att regler om beskaffenhet av va-installation och utförande av installationsarbete finns i byggnadsstadgan och med stöd av stadgan meddelade föreskrifter. I 19 § stadgas att huvudman ej får meddela föreskrift i fråga som avses i 18 §. När det behövs får huvudman enligt 20 § låta undersöka va-installation och dess brukande.

Innebörden av bestämmelserna i 18 § är att det uteslutande skall ankomma på statens planverk att med stöd av 76 § BS meddela installationsbestämmelser, d. v. s. föreskrifter om beskaffenhet och utförande av va-installationer. På det lokala planet kommer kontrollen av att installationsbestämmelserna efterlevs vid nybyggnadsverksamhet och därmed likartade arbeten att i första hand vila på byggnadsnämnderna. I propositionen nr 64 föreslås att det i 54 § 1 mom. BS upptagna kravet på byggnadslov såvitt avser va-installationer, vilket krav f. n. bara avser de fall där installationen ingår som ett led i nybyggnad, utvidgas så att det gäller också sådan till nybyggnad ej hänförlig ändring av byggnad, som innefattar inrättande av ledningar för vattenförsörjning eller avlopp samt därmed förbundna anordningar, så ock mera väsentlig ändring av befintlig sådan ledning eller anordning. En del installationsarbeten, särskilt reparations- och under-

hållsarbeten, kommer således att falla utanför kravet på byggnadslov. I 2 mom. införs vidare en bestämmelse vari föreskrivs att, utan hinder av vad i 1 mom. är stadgat, utan byggnadslov inrättande eller ändring må ske av ledningar för vattenförsörjning eller avlopp samt därmed förbundna anordningar i bostadsbyggnad med högst två lägenheter eller i därtill hörande mindre byggnad av annat slag, såvida byggnaden eller byggnaderna skall vara anslutna till egen anläggning för vattenförsörjning eller avlopp. De installationsbestämmelser som planverket meddelar med stöd av 76 § BS täcker också arbeten som inte fordrar byggnadslov. I fråga om sådana arbeten kommer visserligen någon automatisk kontroll från byggnadsnämndens sida av att installationsbestämmelserna följs inte att äga rum. Byggnadsnämnd får dock enligt 64 § BS besiktiga sådana arbeten. Vidare har huvudmannen, som ovan nämnts, rätt att låta undersöka va-installation, varigenom också ges möjlighet till viss kontroll av dessa arbeten.

I motionerna I: 1190 av herrar Ernst Olsson och Hansson samt II: 1397 av herr Larsson i Luttra m. fl. hemställes att i lagen införs en bestämmelse varigenom huvudmannen för den allmänna va-anläggningen tilläggas rätt att kräva anmälningsplikt för sådant installationsarbete som ej fordrar byggnadslov. Enligt motionärerna innefattar nämligen de bestämmelser som föreslagits inte tillfredsställande garantier för att dylika installationsarbeten utförs på ett sätt som huvudmannen för den allmänna va-anläggningen har rätt att kräva. Genom sådan anmälan som föreslås skulle huvudmannen för den allmänna va-anläggningen få vidgad praktisk möjlighet att kontrollera installationsarbetet redan i samband med dess utförande, framhåller motionärerna. De anser vidare att krav bör kunna ställas om att ansvariga arbetsledare skall finnas även för icke byggnadslovspliktigt arbete.

Såsom framgår av vad ovan anförts kommer det enligt de föreslagna ändringarna i propositionen nr 64 att fordras byggnadslov för allt väsentligt arbete i fråga om va-installationer, såväl nyinstallationer som ändring av befintliga installationer. Det mest betydelsefulla undantaget föreligger beträffande byggnad innehållande högst två lägenheter med egen separat anläggning för vattenförsörjning eller avlopp. I detta fall finns ingen allmän va-anläggning att ta hänsyn till och anmälningsplikt torde därför i praktiken vara helt överflödig. Det må vidare beaktas att om anmälningsplikt skulle införas för reparations- och underhållsarbeten kan ett omfattande administrativt arbete med åtföljande kostnader väntas bli följden. Enligt utskottets mening torde det också vara överflödigt med ansvariga arbetsledare för nu ifrågakvarande arbete. På grund av vad sålunda anförts bör yrkandet i motionerna I: 1190 och II: 1397 rörande anmälningsplikt m. m. för installationsarbete som ej fordrar byggnadslov inte vinna bifall.

Bevis av sakkunnig rörande va-installation. Med stöd av 64 § BS kan

byggnadsnämnden i samband med slutbesiktning av byggnad ålägga den byggande att anlita sakkunnig person för visst granskningsarbete. Enligt förslaget till ändring i byggnadsstadgan skall i nämnda paragraf intas en föreskrift att, om byggnadsnämnden prövar det erforderligt, den byggande vid slutbesiktning skall förete bevis av sakkunnig person att va-installation blivit kontrollerad.

I motionerna I: 1190 samt II: 1397 sägs att icke heller nämnda bestämmelse på ett tillfredsställande sätt tillgodoser huvudmannens intressen. Motionärerna anser att det med det i propositionen förordade systemet kan föreligga betydande risker för att byggnadsnämnden och huvudmannen för va-verket kan komma till olika uppfattningar om verkställd installations beskaffenhet med därav följande komplikationer för fastighetsägaren, icke minst kostnadsmässigt. Också administrativa svårigheter i form av dubbelarbete m. m. sägs kunna uppkomma. Motionärerna yrkar därför att riksdagen hemställer att det i tillägg till 64 § BS föreskrivs att "i fråga om byggnad, som är förbunden med allmän va-anläggning, skall vid slutbesiktning företes bevis från huvudmannen för anläggningen, att ledningar för vatten och avlopp med tillhör, som installerats inom byggnaden, undersökts på sätt huvudmannen bestämt och befunnits överensstämma med gällande bestämmelser".

Lagförslaget innebär, som framgår av vad ovan anförts, att den lokala kontrollen av att installationsbestämmelserna efterlevs vid nybyggnadsverksamhet och därmed liknande arbeten vilar på byggnadsnämnderna. Den huvudsakliga grunden härtill är att det ansetts önskvärt att övervakningen av byggnadsproduktionen så långt som möjligt samlas hos en instans, som får svara för kontrollen av att olika slag av föreskrifter blir vederbörligen beaktade. Med hänsyn härtill är det enligt utskottets mening följdriktigt att ansvaret för slutbesiktningen också skall åvila byggnadsnämnderna. Det må framhållas att de centrala bestämmelser som reglerar va-installations utförande är desamma oavsett vem som utför besiktningen. Endast i mån av oklarheter och ofullständigheter i dessa synes de av motionärerna befarade komplikationerna kunna uppkomma. Risken för dubbelarbete synes i motsats till vad motionärerna anför bli mindre om besiktning utförs enligt propositionens förslag. Detta innebär att byggnadsnämnd där så befinns lämpligt kan låta utföra samtidig besiktning av flera delar av en byggnad. Det må vidare påpekas att byggnadsnämnden alltid kan utnyttja va-verket (huvudmannen) såsom besiktigande instans, och propositionens förslag utgör därför inte hinder för att, om så befinns lämpligt, arbeta på det sätt som motionärerna tänker sig. I sammanhanget bör också möjligheterna till rationalisering beaktas. Genomförandet av förslagen indelning till större kommuner kommer att medföra att byggnadsnämnderna blir bättre rustade och kan arbeta effektivare. Härigenom ökar möjligheten till en mer rationell handläggning av byggnadsärenden genom

att man kan göra en sammanslagning av vissa förfaranden, som tidigare i brist på personal och brist på specialister måste utföras separerade. De rationaliseringsmöjligheter som kommunsammanslagningen sålunda medför kan inte utnyttjas om motionärernas förslag om huvudmannen som enda besiktigande organ skulle godtas.

På grund av vad sålunda anförts bör det i detta hänseende framställda yrkandet i motionerna I: 1190 och II: 1397 avslås.

Avgifter och taxa

I 24 § i lagförslaget stadgas att avgifter som huvudman för allmän va-anläggning tager ut ej får överskrida vad som behövs för att täcka nödvändiga kostnader för anläggningen. I 25 § stadgas att avgifter för att genom anläggningen avleda vatten från gata, väg eller annan allmän plats inom det område varom är fråga inte får överskrida huvudmannens kostnad härför. Enligt 26 § skall avgiftsskyldighet fördelas mellan fastigheterna efter skälig och rättvis grund. I 27 § föreskrivs bl. a. att avgift skall utgå enligt taxa som huvudman utformar i överensstämmelse med de grunder som angetts i 24—26 §§, att avgift kan utgå som engångsavgift eller som periodiska avgifter samt att engångsavgift ej får sättas högre än att den svarar mot fastighetens andel i kostnaden för den allmänna va-anläggningens utförande.

Under lagstiftningsarbetet har frågan om *engångsavgifters betydelse vid omreglering av fastighetsindelningen och vid nybebyggelse* varit föremål för övervägande. Va-utredningen framhöll att det för närvarande anses ovisst om huvudmannen kan ta ut ny engångsavgift av ägare till nybildad tomt eller nyuppfört hus. Enligt utredningens mening borde frågan om engångsavgifter för ny bebyggelse på förut bebyggd mark främst bedömas från praktiska synpunkter och på basis av huvudregeln att avgiftsskyldigheten skall fördelas mellan brukarna efter skälig och rättvis grund. Utredningen ansåg därför att taxorna borde utformas så, att engångsavgifterna i huvudsak kom att anknytas till bebyggelsen på fastigheten och inte till tomten. När bebyggelsen rivs, skulle det följaktligen kunna bli fråga om att ta ut ny engångsavgift. Rivning av byggnader sker sällan förrän efter minst femtio år. Mot bakgrund av de förändringar beträffande va-anläggningen, dess kapacitet och utnyttjande, penningvärde, bruksavgifter o. s. v. som måste antas ha inträtt under en femtioårsperiod, skulle enligt utredningen avskrivningen av engångsavgiften efter en sådan period framstå som väl motiverad. Utredningen påpekade vidare att om nybildad tomt inom saneringsområde skulle tillgodoräknas engångsavgift, som betalats för tomter eller delar av tomter, vilka ingår i den nya tomten, så skulle detta innebära ett administrativt mycket betungande arbete. Resultatet skulle dessutom lätt och ofta kunna föranleda delade meningar och ge upphov till tvister. Å andra sidan, framhöll utredningen, kan det förekomma fall, då det skulle

vara stötande om inte skälig hänsyn togs till den erlagda engångsavgiften, t. ex. när byggnad brinner ned eller när den av någon anledning rivs efter relativt kort tid. Utredningen ansåg sig kunna förutsätta att huvudmännen i dessa fall kommer att ta hänsyn till fastighetsägarnas berättigade anspråk på gottskrivning av engångsavgift, som ännu inte kan anses helt avskriven, när det i de antydda situationerna blir fråga om att ta ut nya avgifter.

Vissa av de remissinstanser som uttalat sig om engångsavgifterna vid fastighetsreglering eller nybebyggelse har anslutit sig till utredningens förslag, medan andra har varit tveksamma och påpekat att förslaget i viss mån strider mot den föreslagna möjligheten att ta ut engångsavgift för obebyggd tomt.

Departementschefen erinrar om att den nya lagen enligt hans mening bör ge möjlighet att ta ut avgifter för obebyggda fastigheter inom planområden. Mot denna bakgrund synes det honom oegentligt att knyta engångsavgiftens räckvidd till bebyggelsen på fastigheten. Han hänvisar vidare till att utredningen själv anfört exempel på att en ordning som innebär att ny engångsavgift får tas ut vid nybyggnad kan leda till godtyckliga resultat. Departementschefen ansluter sig således inte till utredningens ståndpunkt att ny engångsavgift i regel skall få tas ut vid omreglering av fastigheter eller nybebyggelse. Frågan om ytterligare engångsavgift skall komma i fråga i sådana situationer bör enligt hans mening bedömas från fall till fall med ledning av den allmänna regeln om skälig och rättvis fördelning.

I motionerna I: 1189 av herr Hansson m. fl. och II: 1396 av herr Johansson i Norrköping m. fl. framhålls att den omständigheten att avgifter får tas ut även av obebyggd tomtmark inom planområden inte utgör tillräckligt skäl att helt avvisa va-utredningens förslag i förevarande hänseende. Motionärerna uttrycker farhågor för att departementschefens uttalande att bedömning får ske från fall till fall utan angivande av några riktlinjer för bedömningen kommer att vålla osäkerhet och ge upphov till stort antal tvistemål. Motionärerna anser det därför önskvärt att anvisning lämnas om hur lagen skall tolkas. De erinrar om att det för nu ifrågavarande ärenden under de 15 år, som den nuvarande va-lagen varit i kraft, utbildats en viss praxis, som visserligen inte är helt enhetlig men i flertalet fall torde vara grundad på en bestämmelse (§ 2 mom. 4) i det genom Svenska kommunaltekniska föreningens (SKTF) försorg utarbetade normalförslaget till vatten- och avloppstaxor. Med hänvisning till det anförda yrkar motionärerna att riksdagen uttalar *dels* att den praxis som utbildats i nu aktuella avseenden bör få vara vägledande, *dels* att oreducerad ny engångsavgift alltid bör få uttagas av ny byggnad på förut bebyggd mark i de fall då förutvarande bebyggelse blivit ansluten till va-nätet utan erläggande av någon anslutnings- eller motsvarande avgift eller mot endast obetydlig sådan, *dels ock* att för ny bebyggelse inom område för vilket mer eller mindre genomgripande stadsplaneändringar genomförts som regel bör erläggas nya engångsavgifter enligt gällande taxa.

Enligt utskottets mening hade det varit önskvärt att motiven till lagförslaget innehållit vägledande anvisningar rörande engångsavgifters betydelse vid omreglering av fastighetsindelningen och vid nybebyggelse. Frånvaron härav kan som motionärerna framhållit vålla osäkerhet samt medföra risk för ojämnhet i rättstillämpningen. Motionärerna föreslår att den praxis i nu aktuella avseenden som utbildats under de år den nuvarande va-lagen varit i kraft bör få vara vägledande. Enligt vad motionärerna själva anfört är emellertid ifrågavarande praxis inte enhetlig. I allt väsentligt sägs den dock vara grundad på § 2 mom. 4 i det genom SKTF:s försorg utarbetade normalförslaget till vatten- och avloppstaxor. Enligt denna bestämmelse skall tilläggsavgift motsvarande fastighetens ökade nytta erläggas om efter tiden för anslutningen till vatten- och avloppsanläggningen på fastigheten företas väsentlig ny-, till- eller ombyggnad eller om efter nämnda tid fastighetens areal ökas. Sådan tilläggsavgift skall enligt bestämmelsen vidare beräknas med hänsyn till tidigare erlagt vederlag samt till vad som kunnat påföras fastighet enligt bestämmelser som gällde före den 1 juli 1955. Det är naturligtvis viktigt att hålla i minnet att ifrågavarande bestämmelse är utformad mot bakgrund av stadgandet i 15 § i 1955 års va-lag, vari föreskrivs att avgifterna å de särskilda fastigheterna skall stå i skäligt förhållande till fastigheternas större eller mindre nytta av den allmänna va-anläggningen. Vissa av tankegångarna i bestämmelsen synes dock vara förenliga också med det nu framlagda lagförslaget. Så får anses vara fallet i fråga om tilläggsavgifter vid till- eller ombyggnad. Intet synes vara att erinra mot att man i rättstillämpningen låter sig vägleda i nämnda hänseenden av praxis som utbildats på grundval av § 2 mom. 4 i normalförslaget. Det måste emellertid beaktas att tillämpningen av fördelningsreglerna inte får leda till att huvudmannen får ut mer än han haft i kostnader för va-anläggningen.

I detta sammanhang må också erinras om att engångsavgift inte får sättas högre än att den svarar mot fastighetens andel i kostnaden för den allmänna va-anläggningens utförande (27 §). Konsekvensen av detta stadgande synes vara att om ny engångsavgift över huvud skall tas ut, detta bör vara beroende på anläggningens förslitning och behovet av ersättningsarbeten på denna och inte på bebyggelsen på de avgiftsskyldiga fastigheterna. Ny engångsavgift bör i så fall tas ut av alla avgiftsskyldiga fastigheter, således även av dem som har kvar den ursprungliga bebyggelsen och av dem som inte alls blivit bebyggda.

Den omständigheten att förutvarande bebyggelse blivit ansluten till vånätet utan erläggande av någon anslutnings- eller motsvarande avgift eller mot endast obetydlig sådan kan enligt utskottets mening i och för sig inte medföra att "oreducerad ny engångsavgift" bör få uttagas för ny byggnad på förut bebyggd mark, eftersom fastighetens andel i anläggningskostnaderna kan ha uttagits genom brukningsavgifter. För den händelse avgift inte erlagts för fastighetens andel i anläggningskostnaderna ligger det i sakens na-

tur att huvudmannen är oförhindrad att ta ut avgiften. Detta kan givetvis ske oberoende av om ny byggnad uppföres.

Vad slutligen beträffar motionärernas förslag om ny engångsavgift då mer eller mindre genomgripande stadsplaneändringar genomförs, må framhållas att det förekommer sådana ändringar av stadsplaner, som medför att den tidigare fastighetsbildningen blir totalt omändrad. En sådan ombildning av fastighetsindelningen torde medföra att ledningsnätet måste byggas om samt att tidigare fastställda förbindelsepunkter blir otjänliga, varför nya förbindelsepunkter måste fastställas för de nybildade fastigheterna. I sådana fall talar enligt utskottets mening praktiska skäl för att engångsavgifter bör erläggas enligt gällande taxa utan hänsynstagande till vad tidigare erlagts för de fastigheter eller fastighetsdelar som ingår i dessa fastigheter.

Motionerna I: 1189 och II: 1396 torde få anses besvarade genom vad utskottet sålunda anfört.

Va-nämndens kompetensområde samt förslaget till lag om betalningsföreläggande för fordringar på avgifter till huvudman för allmän vatten- och avloppsanläggning

Enligt 37 § i lagförslaget har va-nämnden att pröva mål angående inlösen av va-anordningar m. m. samt mål som rör tvist mellan huvudman och fastighetsägare om 1. rätt att bruka allmän va-anläggning eller skyldighet att genom avgift bidra till kostnaderna för sådan anläggning, 2. tillämpning eller tolkning av allmänna bestämmelser eller taxa, 3. giltigheten, beståndet eller rätta innebörden av avtal mellan huvudman och fastighetsägare, 4. villkor för brukande av allmän va-anläggning i den mån allmänna bestämmelser och taxa ej är tillämpliga samt avtal ej kunnat träffas, 5. fordran på avgift till huvudman för allmän va-anläggning, 6. skadestånd eller annan påföljd såsom avstängning av vattentillförsel, samt 7. annan va-fråga, som avses i den föreslagna lagen.

Va-nämndens avgörande får överklagas i Svea hovrätt och prövas av hovrätten i dess sammansättning som vattenöverdomstol. Från vattenöverdomstolen kan frågorna föras vidare till högsta domstolen som sista instans.

Förslaget till lag om betalningsföreläggande för fordringar på avgifter till huvudman för allmän vatten- och avloppsanläggning innebär att huvudman får söka betalningsföreläggande vid allmän underrätt för dylik fordran utan hinder av att tvist om anspråket skall prövas av statens va-nämnd (1 §). Bestrider gäldenären ansökningen och hänskjutes målet med anledning härav till rättegång, skall målet överlämnas till va-nämnden.

I motionerna I: 1210 av herr Ingvar Andersson och II: 1418 av herr Wennerfors hemställes att riksdagen beslutar att ovan nämnda ärenden skall uppdelas på va-nämnd och fastighetsdomstol, så att va-nämnden endast har till uppgift att pröva frågor gällande avgifters storlek och konstruktion me-

dan däremot andra frågor av mer eller mindre juridisk karaktär hänföres till de nyinrättade fastighetsdomstolarna. Va-nämnden bör emellertid ha skyldighet att yttra sig till fastighetsdomstolen i de fall domstolen finner erforderligt inhämta sakkunnigutlåtande från nämnden, exempelvis vid fråga om betalningsskyldighet. Vidare yrkas att riksdagen skall besluta avslå förslaget till lag om betalningsföreläggande för fordringar på avgifter till huvudman för allmän vatten- och avloppsanläggning. I motiveringen för yrkandena anför motionärerna bl. a. att tendensen under senare tids lagstiftning att i stället för att förstärka de nuvarande domstolarna inrätta specialdomstolar är olycklig. Genom inrättandet av centrala nämnder med lokalisering i Stockholm gör man det enligt motionärerna svårt för enskilda sakägare att kunna känna gemenskap med rättskipningen samt att sätta sig in i alla de nya procedurfrågor, som krävs för anhängiggörande av talan hos en sådan centralnämnd. Om de nybildade fastighetsdomstolarna får handlägga alla tvister som kan uppstå inom va-lagens verksamhetsområde, med undantag av frågor av rent avgifts- eller taxemässig karaktär, skulle man enligt motionärerna vinna en lokal anknytning till problemen bl. a. genom nämndemännen. Härjämte skulle ett bibehållande av domstolsprövningen medföra de uppenbara fördelarna att de föreslagna besvärsvägarna kan slopas och att ärenden gällande betalningsförelägganden står kvar hos domstol med möjlighet för domstolen att om så erfordras inhämta va-nämndens yttrande.

Som framgår av den föregående redogörelsen hade två av lagrådets ledamöter föreslagit en fördelning av va-ärendena mellan va-nämnden och fastighetsdomstolarna liknande den som kommit till uttryck i motionsförslaget. Departementschefen erinrade i anledning härav om att utredningen i ärendet visat att va-frågor kan vara av invecklad såväl teknisk som juridisk natur. Med hänsyn härtill hade han funnit det nödvändigt att skapa en central instans som har stor juridisk och teknisk kompetens på va-området. Han ansåg det inte rationellt att begränsa behörigheten för en instans med dessa kvalifikationer så att viktiga grupper av va-frågor kom att undandras dess prövning. Detta skulle medföra att vissa va-frågor inte kom att bedömas med samma va-tekniska sakkunskap som andra frågor. Departementschefen påpekade vidare att ett annat skäl till att han förordat en nämnd med vidsträckt behörighet hade varit en strävan att undanröja de nuvarande svårigheterna för huvudmän och brukare att avgöra vilken prövningsinstans som är den rätta i det enskilda fallet. Det förslag om inskränkning av va-nämndens kompetens som ifrågavarande lagrådsledamöter fört fram led enligt departementschefens uppfattning av den svagheten att va-frågor skall prövas av tre olika myndigheter i första instans — länsstyrelse, va-nämnden och fastighetsdomstol — i stället för, som departementschefen föreslagit, två, nämligen länsstyrelse och va-nämnd. Förslaget skulle sålunda inte medföra den förenkling i prövningssystemet som eftersträfvats. Förslaget skulle också få vissa mindre lämpliga konsekvenser, t. ex. att taxefrågor skall kunna prö-

vas av va-nämnden utan möjlighet till omprövning, medan frågor om brukningsrätt och avgiftsskyldighet, vilka kan ha intimt samband med taxefrågan, skulle avgöras av fastighetsdomstol och kunna fullföljas till högre instans. Av nu angivna skäl ansåg sig departementschefen inte kunna ansluta sig till förslaget om inskränkning av va-nämndens behörighet. Utskottet delar departementschefens uppfattning. I anledning av motionsförslaget vill utskottet härutöver framhålla att, därest frågor om tolkning och tillämpning av allmänna bestämmelser skulle ankomma på fastighetsdomstol och inte på va-nämnden, det är troligt att domstolen i flertalet fall måste inhämta sakkunnigutlåtande från nämnden. Härigenom tillvaratar man inte nämndens sakkunskap på bästa sätt. Nämnden torde nämligen i sådana fall få nästan lika mycket arbete som vid handläggning för frågans avgörande. I praktiken skulle också fyra instanser i stället för tre kunna komma att ta befattning med andra frågor än taxefrågor. Följden torde därför bli att handläggningstiderna förlängs utan att någon ökad rättssäkerhet uppstår. Vad rättssäkerhetsfrågorna beträffar har dessa enligt utskottets mening tillgodosetts på ett tillfredsställande sätt genom att va-målen i andra instans föreslås bli prövade av vattenöverdomstolen, vilken har såväl juridiskt som tekniskt utbildade ledamöter och som dessutom besitter stor erfarenhet av att behandla mål där frågor av juridisk och teknisk art griper in i varandra. På grund av vad sålunda upptagits bör yrkandet i motionerna I: 1210 och II: 1418 om fördelning av va-ärendena mellan va-nämnden och fastighetsdomstolarna avslås.

Förslaget till lag om betalningsföreläggande för fordringar på avgifter till huvudman är enligt utskottets uppfattning lämpligt och ändamålsenligt. Yrkandet i nämnda motioner om att lagförslaget skall avslås bör därför inte vinna bifall.

Övergångsbestämmelserna

Lagens ikraftträdande. Den nya lagen avses träda i kraft den 1 juli 1970 (punkt 1. i övergångsbestämmelserna).

I motionerna I: 1210 av herr Ingvar Andersson m. fl. och II: 1418 av herr Wennerfors hemställes under punkt 3 att — med hänsyn till den korta tid som återstår till den 1 juli i år — den nya lagen skall träda i kraft den 1 januari 1971.

Arbetet med en ny va-lagstiftning och därtill hörande nya va-installationsbestämmelser har pågått förhållandevis lång tid. Enligt vad utskottet erfarit är planverket berett att utge nya bestämmelser till den 1 juli 1970 för att därigenom tillmötesgå de önskemål som ställts från många olika håll om att kunna arbeta efter enhetliga riktlinjer. Planverket har upplyst om att de nya normerna klarlägger en del begrepp som tidigare varit tilltrasslade samt att bestämmelserna dessutom i vissa fall medför ekonomiska för-

delar jämfört med tidigare praxis. Önskemålen om att åtminstone i projekteringsarbetet få använda de nya normerna torde därför på många håll vara stora. Eftersom planverket inte kan utge de nya normerna förrän den nya lagstiftningen trätt i kraft, skulle det med hänsyn till det sagda vara olyckligt om tiden för ikraftträdandet framflyttades till den 1 januari 1971. Planverket har vidare upplyst om att fastställelse av de nya va-installationsbestämmelserna kommer att innebära rättighet att använda dessa där så är önskvärt. Genom en övergångstid, vars längd ännu inte är bestämd, men som torde komma att röra sig åtminstone om något år, avser man att ge möjlighet för dem som så önskar att arbeta även efter äldre normer eller tidigare praxis. Med hänsyn härtill kan enligt utskottets mening några olägenheter inte vara att förutse med att låta va-lagstiftningen träda i kraft den 1 juli 1970. Yrkandet härom i motionerna I: 1210 och II: 1418 bör därför avslås.

Fråga om övergångsbestämmelser beträffande installatörsrättigheter. Enligt nu gällande ordning kan föreskrifter om installatörsrättigheter inte meddelas med stöd av VAL. Emellertid förekommer i stor omfattning lokala föreskrifter om installatörsrättigheter och förbud för annan än auktoriserad installatör att utföra installationsarbeten. I 19 § lagförslaget föreskrives att huvudman inte får meddela föreskrift om vem som har rätt att utföra installationsarbete. Enligt punkt 5 tredje stycket i övergångsbestämmelserna gäller vidare icke vad huvudman tidigare bestämt om vem som har rätt att utföra installationsarbete efter den nya lagens ikraftträdande. Samtidigt härmed träder nämligen de ändringar i byggnadsstadgan i kraft, varigenom föreskrifterna om byggnadslov och ansvarig arbetsledare kommer att gälla för större va-arbete.

I motionerna I: 1190 av herrar Ernst Olsson och Hansson samt II: 1397 av herr Larsson i Luttra m. fl. påpekas att enligt punkt 5 första stycket i övergångsbestämmelserna skall bestämmelse som huvudman meddelat med stöd av äldre författning och som rör beskaffenheten av ledningar för vattenförsörjning och avlopp med tillbehör eller utförandet av installationsarbeten tillämpas till dess de regler trätt i kraft, vilka avses i 18 § nya lagen, d. v. s. bestämmelser som planverket meddelar med stöd av byggnadsstadgan. Motionärerna hemställer att riksdagen skall besluta att övergångsbestämmelse av motsvarande innehåll också skall gälla installatörsrättigheterna. Skulle dessa automatiskt upphöra den 1 juli 1970 torde enligt motionärerna uppstå en i detta avseende oreglerad mellanperiod fram till den tidpunkt då nya installationsbestämmelser hunnit meddelas som med stöd av byggnadsstadgan skall tillämpas av ansvarig arbetsledare.

Grunden till bestämmelsen om att vad huvudman bestämt om vem som har rätt att utföra installationsarbete inte skall gälla efter den nya lagens ikraftträdande är att ändringarna i byggnadsstadgan, varigenom föreskrifterna om byggnadslov och ansvarig arbetsledare kommer att gälla för större

va-arbeten, träder i kraft samtidigt. Därefter kommer således de nya reglerna om ansvarig arbetsledare att garantera att installationer som skall förbindas med va-anläggningen utförs på ett fackmässigt sätt beträffande alla va-installationer av någon betydelse. Utskottet vill framhålla att byggnadsnämnden naturligtvis kan godkänna en tidigare auktoriserad installatör med erforderlig kompetens som arbetsledare för va-installationer. Denne har härvid att följa de installationsbestämmelser, som planverket enligt vad som framgår av redogörelsen under föregående rubrik kommer att utge till den 1 juli 1970 eller de äldre normer eller den tidigare praxis som kommer att medges under en övergångstid. Det behöver således inte uppstå någon oregerad mellanperiod då tillräcklig garanti för korrekt utförda va-installationsarbeten skulle saknas. På grund av vad sålunda anförts bör yrkandet i motionerna I: 1190 och II: 1397 rörande ifrågasätta övergångsbestämmelser beträffande installatörsrättigheter inte vinna bifall.

I detta sammanhang vill utskottet framhålla att va-installationsarbeten, som enligt den nya lagstiftningen skulle kräva byggnadslov men som påbörjats före den 1 juli 1970, naturligtvis får fullbordas utan hinder av de nya bestämmelserna om byggnadslov och ansvarig arbetsledare. Någon särskild övergångsbestämmelse härom torde inte erfordras.

Övriga frågor

De delar av propositionen som inte berörts i det föregående föranleder inte något uttalande från utskottets sida.

Utskottet hemställer

A. att riksdagen med avslag på motionerna I: 1190 och II: 1397, såvitt avser frågan om avgiftsskyldighetens inträde, antager 9 § i det vid propositionen nr 118 fogade förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-lag);

B. att riksdagen med avslag på motionerna I: 1190 och II: 1397, såvitt avser avgiftsskyldighet vid överlåtelse av fastigheter, antager 11 § i förslaget till va-lag;

C. att riksdagen med avslag på motionerna I: 1190 och II: 1397, såvitt avser anmälningsplikt till huvudman för installationsarbete för vilket byggnadslov ej erfordras, antager 17—20 §§ i förslaget till va-lag;

D. att riksdagen med avslag på motionerna I: 1210 och II: 1418, såvitt avser uppdelning av ärendena på va-nämnd och fastighetsdomstol, antager 36—54 §§ i förslaget till va-lag;

E. att riksdagen med avslag på motionerna I: 1210 och II: 1418, såvitt avser frågan om tidpunkten för va-lagens

ikraftträdande, antager punkt 1 i övergångsbestämmelserna i förslaget till va-lag;

F. att riksdagen med avslag på motionerna I: 1190 och II: 1397, såvitt avser övergångsbestämmelser beträffande installatörsrättigheter, antar övergångsbestämmelserna i förslaget till va-lag i de delar som ej omfattas av hemställan under E;

G. att riksdagen antager förslaget till va-lag i de delar som ej omfattas av hemställan under A—F;

H. att riksdagen med avslag på motionerna I: 1210 och II: 1418, såvitt däri yrkas avslag på förslaget till lag om betalningsföreläggande för fordringar på avgifter till huvudman för allmän vatten- och avloppsanläggning, antager detta lagförslag;

I. att motionerna I: 1189 och II: 1396 i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan uttalat inte föranleder någon riksdagens åtgärd; samt

J. att motionerna I: 1190 och II: 1397 i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 maj 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Ebbe Ohlsson (m), Nils-Eric Gustafsson (cp)*, Erik Jansson (s)*, Ernulf (fp)*, Skårman (fp), fru Landberg (s) och herr Arne Carlsson (s);

från a n d r a kammaren: herrar Grebäck (cp), Svenning (s), Ekström (s), Hedin (m)*, fröken Anderson (s)*, herrar Hugosson (s)*, Josefson i Arrie (cp) och Sellgren (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

Vid D i utskottets hemställan

beträffande frågan om va-nämndens kompetensområde av herrar *Ebbe Ohlsson* (m), *Ernulf* (fp) och *Hedin* (m), vilka ansett

a) att det avsnitt av utlåtandet som börjar på s. 75 med orden "Som framgår" och som slutar på s. 76 med orden "fastighetsdomstolarna avslås" bort ha följande lydelse.

Som framgår av den föregående redogörelsen — — — (lika med utskottet) — — — inskränkning av va-nämndens behörighet. Enligt utskottets mening kan emellertid va-frågor knappast vara mera juridiskt och tekniskt invecklade än en mängd andra mål som handläggs vid de allmänna domstolarna, vattendomstolarna eller de nyinrättade fastighetsdomstolarna. Därest någon av nämnda domstolar tillförts nu ifrågavarande ärenden torde det därför kunna förutsättas att frågorna skulle få en från olika synpunkter tillfredsställande prövning. Skulle något mål kräva särskild fackkunskap kan givetvis antas att domstolen enligt gällande bestämmelser förordnar en eller flera sakkunniga. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att det sedan gammalt är en huvudregel i svensk processrätt att den fackkunskap som erfordras för att belysa skilda frågor i rättegång inte skall tillföras rättegången genom att en eller flera sakkunniga inträder som ledamöter i domstolen utan i stället genom att de sakkunniga hörs inför domstolen enligt de allmänna reglerna om bevisning. På detta sätt vinnes den fördelen, att de sakkunnigas utsagor kan ställas under diskussion under rättegångsförhandlingarna under parternas närvaro, varvid parterna även får tillfälle att förebringa den motvisning de kan önska åberopa. En sådan ordning anses allmänt ägnad att i regel åstadkomma ett säkrare bedömande än systemet med särskilda sakkunniga som ledamöter i domstol. I likhet med ifrågavarande lagrådsledamöter finner därför utskottet att starka skäl talar för att va-nämndens prövning skall inskränkas till att avse endast lagligheten och skäligheten av allmänna bestämmelser och taxor samt villkoren för utnyttjandet av allmän va-anläggning i den mån allmänna bestämmelser och taxa inte är tillämpliga samt avtal inte har kunnat träffas. Övriga frågor som enligt lagförslaget avses bli prövade av va-nämnden — såsom frågor om inlösen och ersättning enligt 15 och 16 §§ och om tillämpning av bestämmelserna i 8 och 9 §§ om bruksrätt och avgiftsskyldighet — bör anföras åt domstol. Det kan dock vara tveksamt vilka domstolar som närmast bör komma i fråga. Mycket talar enligt utskottets mening för att vattendomstolarna bör anföras uppgifterna. En av den år 1968 tillsatta vattenlagsutredningens viktigaste uppgifter är emellertid att lägga fram förslag till en ny organisationsform enligt vilken tillståndsgivningen i fråga om vattenbyggnadsföretag skall

förläggas till administrativ myndighet. Vidare skall utredningen överväga ett förslag om att behandlingen av de ersättningsfrågor som uppkommer i vattenmål skall överföras till de särskilda fastighetsdomstolarna. Förläggs tillstånds-givningen till administrativ myndighet och prövningen av ersättningsfrågor-na till fastighetsdomstol finns det, såsom framhålls i direktiven för utred-ningen, efter en sådan reform inte längre behov av vattendomstolar. Efter genomförandet av den reform som sålunda förbereds, synes fastighetsdom-stol vara lämpligaste forum för nu ifrågavarande ärenden. Det må också fram-hållas att vid den omorganisation som blir följdén av nämnda reform kom-mer antalet fastighetsdomstolar att bli större än vad nu är fallet, och man torde kunna utgå ifrån att det kommer att finnas en eller flera fastighets-domstolar i varje län. Därest fastighetsdomstolarna då får hand om va-ärendena vinnes också den fördel som framhålls i motionerna I: 1210 och II: 1418, nämligen en lokal anknytning till problemen genom bl. a. nämnde-männen. Utskottet förordar på grund av det anförda att frågan om va-nämndens prövningsområde tas upp till nytt övervägande i samband med den om-organisation som blir följdén, om vattendomstolarnas arbetsuppgifter över-förs på fastighetsdomstolarna. I avvaktan på att så sker är dock utskottet berett att för närvarande godtaga departementschefens förslag.

b) att utskottet bort hemställa

att riksdagen *dels* med avslag på motionerna I: 1210 och II: 1418 såvitt avser uppdelning av ärendena på va-nämnd och fastighetsdomstol antager 36—54 §§ i förslaget till va-lag, *dels* i anledning av motionerna som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförte rörande va-nämndens kompetensområde.